
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN COVİD-19 DÖNEMİNDEKİ ÇEVRİMİÇİ DERSLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

Merve Erin

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren ....(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Merve

Soyadı : Erin

Bölümü : Eğitim Programları ve Öğretim

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Dönemindeki Çevrimiçi Derslere İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi

İngilizce Adı : Determining Secondary School Students' Opinions on Online Lessons in the Covid-19 Period

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Merve Erin

İmza: …….....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Merve Erin tarafından hazırlanan "Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Dönemindeki Çevrimiçi Derslere İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Özden Demirkan

(Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Doç. Dr. Filiz Çetin

(Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Cennet Göloğlu Demir

(Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: …../…../……

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü ….……

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın yürütülmesi ve tamamlanmasında danışmanlığımı üstlenerek ve beni her zaman motive ederek, tecrübelerini ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli danışmanım Doç.Dr.Özden Demirkan'a, tez savunmama katılarak değerli görüşleri ve yapıcı eleştirileri ile çalışmamın son şeklini almasına katkı sağlayan hocalarım Doç.Dr.Filiz Çetin ve Dr.Öğr.Üyesi Cennet Göloğlu Demir'e, eğitim hayatımın her anında yanımda olarak bana güç veren sevgili eşim İdris'e, çalışmama izin verdikleri ve bana ilham kaynağı oldukları için oğullarım Ömer Derin ve Eymen'e, varlıklarıyla bana her zaman destek olan çok değerli anneme, babama, kayınvalideme ve bana inanan tüm arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN COVİD-19 DÖNEMİNDEKİ ÇEVRİMİÇİ DERSLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Merve Erin

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz, 2022

ÖZ

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin, Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında, Ankara ilinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okulu ve özel okulda 7. ve 8. sınıf seviyesinde öğrenim gören toplam 28 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmada nitel araştırma türlerinden olgu bilim (fenomoloji) deseninden yararlanılmıştır. Araştırmanın nitel verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, katılımcılarla yüz yüze bireysel görüşme yöntemiyle toplanmış; verilerin analizinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, Covid-19 döneminde öğrencilerin çevrimiçi derslere katılabilmek için sahip olduğu teknolojik imkanlar, çevrimiçi derslerdeki ölçme değerlendirme uygulamaları, çevrimiçi derslerdeki öğrenci motivasyonları, çevrimiçi derslerin avantaj ve dezavantajları, çevrimiçi platformların ve derslerin verimliliği ile çevrimiçi ve yüz yüze eğitime yönelik görüşleri bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırmada öğrenciler, Covid-19 döneminde evde bulaş riskinin daha az olması, ev ortamının daha konforlu olması ve okula gitme telaşının olmaması gibi nedenlerle çevrimiçi derslerin olumlu yönlerini vurgulamışlardır. Ancak çevrimiçi derslere katılabilmeleri için gereken internet bağlantısı, bilgisayar/tablet vb.

teknolojik imkanların olmaması; sahip olunan teknolojik cihazların ortak kullanılması, internet kotasının bitmesi, EBA, ZOOM vb. platformlarda karşılaşılan sistemsel arızalar ve derste yaşanan bağlantı sorunları gibi durumların da çevrimiçi derslerin verimliliğini ve öğrenci motivasyonunu olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Ayrıca çevrimiçi derslerde yapılan ölçme değerlendirme uygulamalarındaki belirsizlik; sınavların iptali ya da hakedilenden az ya da fazla notlar verilmesi gibi nedenlerin süreci de olumsuz yönde etki ettiği ifade edilmiştir. Çevrimiçi öğrenme ortamlarına zorunlu geçişle birlikte öğretmenlerin mesleki ve dijital yeterliliklerinin artırılması gerektiği vurgulanarak çevrimiçi ders içeriklerinin zenginleştirilmesi ve öğretmenlere teknolojiyi kullanma yönünde eğitimler verilmesinin yararlı olacağı belirtilmiştir. Öğrencilerin pandemi sürecinde evlerinde izole olmaları, okula gidememeleri, sosyalleşememeleri, öğretmenleri ve arkadaşlarıyla yeterince iletişim kuramamaları gibi durumlar da çevrimiçi derslere yönelik görüşlerinde ifade edilmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunda yer alan öğrenciler, Covid-19 döneminde sağlık ve güvenlik gibi gerekçelerle eğitim öğretim faaliyetlerinin aksamaması adına çevrimiçi derslerin kullanılmasının faydalı olduğunu belirtmişler; ancak çevrimiçi öğrenme ortamlarının yüz yüze eğitimin yerine geçemeyeceğini vurgulamışlardır. Araştırma sonunda, pandemi sürecindeki çevrimiçi derslerin olumlu ve olumsuz yönleri öğrenci görüşlerine göre tartışılarak, gelecekteki eğitim çıktılarının kalitesini iyileştirmeye yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Çevrimiçi öğrenme, Covid-19, uzaktan eğitim, öğrenci görüşleri.

Sayfa Adedi : xv + 136

Danışman : Doç.Dr. Özden Demirkan

DETERMINING SECONDARY SCHOOL STUDENTS' OPINIONS ON ONLINE LESSONS IN THE COVID-19 PERIOD

(M.S. Thesis)

Merve Erin

GAZI UNIVERSITY

INSTITUDE OF EDUCATIONAL SCIENCES

July, 2022

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine the opinions of secondary school students about online courses in the Covid-19 period. The study group of the research consists of a total of 28 students studying at the 7th and 8th grade levels in a public and private school affiliated to the Ministry of National Education in Ankara during the 2021-2022 academic year. In this qualitative study, the phenomenology design was used. The qualitative data of the study has been collected by face-to-face individual interview method with the participants using a semi-structured interview form prepared by the researcher; Content analysis method has been used in the analysis of the data. The data obtained in the research are in the context of the technological opportunities that students have to attend online classes during the Covid-19 period, assessment and evaluation applications in online lessons, student motivations in online lessons, advantages and disadvantages of online lessons, the efficiency of online platforms and lessons, and their views on online and face-to-face education. In the study, the positive aspects of online courses due to the fact that the risk of transmission at home during the Covid-19 period is less, the home environment is more comfortable and there is no rush to go to school have been emphasized by the students. However, it has been stated that situations such as internet connection, computer/tablet etc. required to attend online classes, lack of technological facilities; common use of owned technological devices, expiration of internet quota, system failures in the EBA, ZOOM etc. platforms and connection problems

in the course negatively affect the efficiency of online courses and student motivation. In addition, it has been stated that the uncertainty in assessment and evaluation practices in online courses; the reasons such as the cancellation of the exams or the giving of less or more grades than deserved had a negative impact on the process. Emphasizing the necessity of increasing the professional and digital competencies of teachers with the compulsory transition to online learning environments, it has been stated that it would be beneficial to enrich the content of online courses and to train teachers to use technology. Situations such as the isolation of students at home during the pandemic process, their inability to go to school, their inability to socialize, and their inability to adequately communicate with their teachers and friends have also been expressed in their opinions regarding online lessons. The students in the participant group of the research have stated that it is beneficial to use online courses in order not to interrupt educational activities for reasons such as health and safety during the Covid-19 period; however, they have emphasized that online learning environments cannot replace face-to-face education. At the end of the research, the positive and negative aspects of online courses during the pandemic process have been discussed according to student opinions, and suggestions have been made to improve the quality of future educational outcomes.

Key Words : Online learning, Covid-19, distance education, student opinions.

Page Number : xv + 136

Supervisor : Assoc.Prof.Dr.Özden Demirkan

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU ..... **i**

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ..... **ii**

JÜRİ ONAY SAYFASI ..... **iii**

TEŞEKKÜR ..... **iv**

ÖZ ..... **v**

ABSTRACT ..... **vii**

İÇİNDEKİLER ..... **ix**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xiii**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xiv**

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xv**

BÖLÜM I **1**

GİRİŞ **1**

1.1. Problem Durumu **1**

1.2. Araştırmanın Amacı **5**

1.3. Araştırma Soruları **6**

1.5. Sınırlılıklar **8**

BÖLÜM II **10**

KURAMSAL ÇERÇEVE **10**

2.1. Çevrimiçi Öğrenme 10

2.1.1. Çevrimiçi Öğrenmenin Tanımı 11

2.1.2. Çevrimiçi Öğrenimin Olanakları ve Sınırlılıkları 12

2.1.3. Çevrimiçi Öğrenmede Kullanılan Teknolojiler 13

2.1.4. Çevrimiçi Öğrenme ve Öğretme Yöntemleri 15

2.1.5. Çevrimiçi Öğrenmede Dersin Tasarlanması 17

2.2. Türkiye'de Covid-19 Pandemisi ve Eğitimde Yaşanan Gelişmeler 22

2.3. İlgili Araştırmalar 32

2.3.1. Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar 32

2.3.2. Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar 41

BÖLÜM III 49

YÖNTEM 49

3.1. Araştırmanın Modeli 49

3.2. Çalışma Grubu 50

3.3. Veri Toplama Araçları 51

3.4. Nitel Verilerin Toplanması 53

3.5. Verilerin Analizi 53

BÖLÜM IV 56

BULGULAR 56

4.1. "Çevrimiçi derslerde öğrencilerin sahip olduğu teknolojik imkanlara ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 56

4.2. "Çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformlara ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 61

4.3. "Çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 68

4.4. "Çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 77

4.5. "Öğrencilerin çevrimiçi derslerin avantajlarına ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 82

4.6. "Çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarına ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular 88

4.7. "Ortaokul öğrencilerinin yüz yüze ve çevrimiçi derslere yönelik tercihleri nasıldır?" Sorusuna İlişkin Bulgular 94

BÖLÜM V 101

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 101

5.1. Sonuç ve Tartışma 101

5.1.1. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerde Sahip Oldukları Teknolojik İmkanlara İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar 101

5.1.2. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslere Katılmak için Kullandıkları Platformlara İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar 102

5.1.3. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerin Verimliliğine İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar 103

5.1.4. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerdeki Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar 105

5.1.5. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerin Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar 106

5.1.6. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerdeki Motivasyonlarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar 107

5.1.7. Ortaokul Öğrencilerinin Yüzyüze ve Çevrimiçi Derslere Yönelik Tercihlerine İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar 108

5.2. Öneriler 109

5.2.1. Eğitim Öğretim Uygulamalarına Yönelik Öneriler 110

5.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler 111

KAYNAKLAR **113**

EKLER **129**

EK 1. Görüşme Bilgilendirme Formu **130**

EK 2. Etik Kurul Onayı **132**

EK 3. MEB Araştırma İzni **133**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Mevcut Ders için Ders Tasarım Görevi ve Zaman Çizelgesi* 22

Tablo 2. *Görüşme Yapılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri*.....51

Tablo 3. *Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik Sürecinde Araştırmacı Tarafından Yapılan Çalışmalar*.....55

Tablo 4. *Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerde Sahip Olduğu Teknolojik İmkanlara İlişkin Görüşleri* 58

Tablo 5. *Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Dönemindeki Çevrimiçi Derslere Katılmak İçin Kullandıkları Platformlara İlişkin Görüşler*.....63

Tablo 6. *Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Derslerin Verimliliğine İlişkin Görüşler* 70

Tablo 7. *Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Derslerdeki Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Görüşler* 78

Tablo 8. *Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Derslerin Avantajlarına ve Dezavantajlarına İlişkin Görüşleri* 84

Tablo 9. *Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Derslerdeki Motivasyonlarına İlişkin Görüşleri*.....90

Tablo 10. *Ortaokul Öğrencilerinin Yüz yüze ve Çevrimiçi Derslere Yönelik Tercihlerine İlişkin Görüşleri* 96

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. *ADDIE modeli. "ADDIE modeli"* 19

Şekil 2. Altı seviyeli tasarım süreci. 20

Şekil 3. Fatih Projesi hedefleri. 28

Şekil 4. Araştırmanın uygulama süreci. 50

Şekil 5. İçerik analizinin aşamaları. 54

Şekil 6. Ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslerde sahip olduğu teknolojik imkanlara ilişkin görüşleri. 57

Şekil 7. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformlara ilişkin görüşleri. 62

Şekil 8. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşleri. 69

Şekil 9. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşleri. 77

Şekil 10. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin avantajlarına ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri. 83

Şekil 11. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarını yükselten nedenlere ilişkin görüşleri. 88

Şekil 12. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarını düşüren nedenlere ilişkin görüşleri. 89

Şekil 13. Ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi dersleri tercih etmeme nedenlerine ilişkin görüşleri. 95

Şekil 14. Çevrimiçi derslerin yüz yüze eğitime destek olarak kullanılabileceği durumlar. 98

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADDIE	Analiz Tasarım Geliştirme Uygulama Değerlendirme
bkz.	Bakınız
CD-ROM	Compact Disc Ready Only Memory
CMC	Bilgisayar Aracılı İletişim
Cov	Koronavirüs
Covid-19	Yeni Koronavirüs Hastalığı
DVD	Çok Amaçlı Sayısal Disk
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
F2F	Yüz yüze
K	Katılımcı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
RSS	Zengin Site Özeti
SARS	Ağır Akut Solunum Yolu Yetersizliği Sendromu
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim Kültür Kurumu
vb.	Ve benzeri
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
www	World Wide Web
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırma soruları, araştırmanın önemi, sınırlılıkları ve tanımlar başlıkları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Öğrenme; istek, yetenek ve motivasyonla yakından ilgili bir süreçtir. Ülkemizde hedeflenen öğrenme düzeyine ulaşmak için, öğrenme sürecini etkileyen bu üç boyuttaki eksikliklerin giderilmesine yönelik çözümler üretilmelidir. Aynı zamanda öğrencilerin öğrenme ortamında gerçekleştirdiği tüm zihinsel süreçlerin de fark edilerek daha kalıcı hale getirmek için desteklenmesi gerekmektedir (Özcan, 2021). Bu noktada öğretmenin rolü, büyük bir öneme sahiptir. Kendi kişisel kimliğini ve mesleki donanımını öğrencinin zihinsel, sosyal ve psikolojik gelişimine yansıtan öğretmenler, öğrenmenin merkezinde yer alan öğrenciler için motive edici, güdüleyici ve her koşulda öğretici bir ortam sunmalıdır (Sünbül, 1996). Öğretmenlerin böylesi bir ortamı sağlamalarının temelinde ise öğretim programları ve bu programların öğrenciye aktarılma biçimleri yer almaktadır. Öğrenciyi sahiplenen, destekleyen, yönlendiren, adil bir şekilde değerlendirmeyi öngören ve öğrenciye güven veren öğretim programları, öğretmenlerin mesleki deneyimleri ve etkili liderlik becerileri ile birleştiğinde öğrenme hedeflerine ulaşmak kaçınılmazdır. Özetle; eğitim öğretimde her geçen gün öğretmenin üstlendiği roller artmakta ve kendini geliştiren, bilgilerini yenileyen, donanımlı öğretmenlerin önemi artmaktadır (Demir ve Köse, 2016).

Öğrenmede öğretmenin sürekli değişen rolü, bilgiyi aktarmanın ötesinde öğrencinin kendi istek ve motivasyonu ile bilgiye ulaşma çabasını destekleyici bir yapıya bürünmüştür. Bu nedenle, bilgiye ulaşmaya çalışırken izleyeceği yol ve kullanacağı araç ve gereçler öğrenme

sürecini şekillendirmektedir. Günümüzde bilgisayar, akıllı telefon, tablet vb. dijital cihazlar ile internet bağlantısı gibi teknolojinin getirmiş olduğu fırsatlar, eğitim öğretim uygulamalarının da vazgeçilmez ögesi haline gelmiştir. Teknolojinin de etkisiyle öğretmen rolü değişmiş; öğrenci başarısı ve öğrenme düzeyinin atması için kılavuzluk etme görevi getirmiştir (Alpar, Batdal ve Avcı, 2007).

Eğitimde teknoloji kullanımı ile geleneksel eğitim ortamındaki tahta ve tebeşirden ibaret olan yardımcı araç ve gereçler, yerini akıllı tahta, projeksiyonla sunum ve sanal sınıf ortamları gibi yeni öğrenme ortamlarına bırakmıştır (Tarman ve Baytak, 2011). Bilgiye hızlı, eğlenceli ve aktif bir şekilde ulaşmayı sağlayan teknolojik ortamlar, öğrencilerin daha fazla katılım gösterdiği, öğrenme sürecindeki görevleri kolaylaştıran ve destekleyen bir yaşam becerisi haline gelmiştir. Yüz yüze sınıf ortamlarının yanında senkron ya da asenkron uzaktan eğitim ortamlarının da kullanılması, eğitimde öğrenci başarısının artmasına ve nitelikli öğrenme çıktılarının elde edilmesine etki etmektedir (2014). Uzaktan eğitimde sıklıkla tercih edilen çevrimiçi öğrenme ortamları, yüz yüze sınıf ortamlarında olduğu gibi öğretmen öğrenci ve öğrenci öğrenci etkileşimi sağlaması ve bu ortama teknolojiyi de dahil etmesi sayesinde öğrenmede etkili bir yöntem olabilir. Ancak çevrimiçi öğrenme ortamlarında teknolojik imkanlar, öğretmen yeterlilikleri ve öğrencilerin istekliliği gibi nedenlere bağlı bazı sorunlarla da karşılaşılabilmektedir (Aslan ve Güner, 2022).

Doğası gereği, çevrimiçi öğrenme ortamları tamamen teknolojik cihazlara ve internete bağlıdır. Bu nedenle, öğretme ve öğrenme sürecine dahil olanlar deneyimsizlik veya yetersiz eğitim nedeniyle dijital olarak yetkin değilse, teknolojinin çevrimiçi öğrenme için en acil zorluk olduğu inkâr edilemez. Bazı tipik teknolojik sorunlar arasında uygulamaların nasıl kullanılacağına dair bilgi eksikliği, kararsız/yavaş internet bağlantısı, eski iletişim cihazları ve uyumsuz tarayıcılar sayılabilir (Adedoyin ve Soykan, 2020). Jalli (2020), internet erişimi eksikliğinin öğrencilerin çevrimiçi eğitim görmeleri için büyük zorluklar oluşturduğunu savunmaktadır. Bazı ülkelerde özellikle kırsal alanlardaki öğretmenler ve öğrenciler, güvenilir internet erişimine sahip değillerdir ve gelişen teknolojiyi kullanamamaktadır; bu da çevrimiçi öğrenmeyi zor bir deneyim haline getirmektedir (Flynn ve Himel, 2020). Çevrimiçi platformlar aracılığıyla video dersleri yaygınlaştırarak çevrimiçi öğrenme fırsatları sağlama çabaları olsa da, çevrimiçi öğrenmeye erişim günümüzde halen düşük olarak nitelendirilebilmektedir (Bakhmat, Babakina ve Belmaz, 2021). Bu bilgilere ek olarak; 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve hızla dünyaya yayılan Covid- 19 pandemisi, insan yaşamının her yönünü birçok yönden etkileyen küresel

bozulma başlatmış ve ilk olarak dünya çapında eğitim kurumlarının geçici olarak kapatılması çevrimiçi öğrenme ortamlarına zorunlu bir geçişe neden olmuştur.

Pandeminin etkisinde öğrenciler için eğitimin sürekliliğini sağlamak amacıyla, yüz yüze dersler çevrimiçi ortama taşınarak, derslerin ve tüm öğrenme etkinliklerinin uzaktan yürütüldüğü yeni bir çevrimiçi öğrenme sürümü başlatılmıştır. Diğer bir ifadeyle Covid-19 'un ortaya çıkışı sonrasında okullara ve üniversitelere koronavirüsün yayılmasını kontrol altına almak için kapanmaları emredildiğinden, geleneksel fiziksel sınıflar çevrimiçi bir öğrenme moduna geçirilmiştir (Bloom, Reid ve Cassady, 2020). Gelişmiş toplumlarda çevrimiçi öğrenme yeni değildir. Müfredatın bir parçasıdır ve öğrenciler genellikle Moodle, Blackboard ve diğer öğrenme yönetim sistemlerinin kullanımı yoluyla çevrimiçi öğrenmenin farklı yönlerine aşinadır (Khafaga, 2021; Thaila, Rumana, Suhalia ve Nafrees, 2021). Çevrimiçi öğrenme yeni bir fenomen olmasa da, çevrimiçi öğrenmeye bu ani dönüşüm, küresel olarak ve özellikle eğitim kurumlarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin genellikle buna hazır olmadığı, kaynakların kıt olduğu ortamlarda eğitim faaliyetleri için önemli zorluklar yaratmıştır (Liguori ve Winkler, 2020). Adedoyin ve Soykan (2020) tarafından yapılan bir araştırma, Covid-19 salgını döneminde öğretim operasyonlarının ani dijital dönüşümünün neden olduğu birkaç somut zorluğa işaret etmektedir. Temel zorluklar teknolojik altyapı ve dijital yeterlilik, sosyo-ekonomik faktörler (eğitim eşitsizliği), değerlendirme ve denetim, ağır iş yükü ve uyumluluk (spor bilimleri gibi bazı konular fiziksel etkileşimler gerektirir) ile ilgilidir.

Covid-19 krizinin ortasında fiziksel sınıfların yerini alan çevrimiçi öğrenme ile birçok öğrenci, sosyo-ekonomik durumları nedeniyle eğitimlerinde geri kalmaya veya ek zorluklar yaşamaya karşı savunmasızdır (Sun, 2020). Düşük sosyo-ekonomik ailelerden gelen öğrenciler, çevrimiçi öğrenmelerini desteklemek için bağlantı, bilgisayar veya tablet gibi ilgili cihazlara para ödeyememektedir. Bunun yerine, derslere ve öğrenme materyallerine erişmek, ödevleri tamamlamak ve sınavlara girmek için akıllı telefonları kullanmakta ve bu da uygulamalara uyumsuzluk açısından sorun çıkarabilmektedir (Chea, Kieng, Leng ve Water, 2020).

Pek çok eğitim kurumu için, çevrimiçi öğrenmeye ani geçiş, özellikle e-platformlar oluşturma ve harici uygulamaları sistemlerine zamanında entegre etme konusunda beklenmedik bir iş yükü yaratmıştır (Adedoyin ve Soykan, 2020). Bunun yanı sıra bir diğer kritik konu da yeni platformları ve sistemleri kullanmak için öğretmenleri ve destek personelini hemen eğitmektir. Ayrılmaz bir rol oynayan öğretmenler, ders/konu içeriklerini,

öğrenme kaynaklarını ve değerlendirmeleri çevrimiçi platformlara dönüştürmekten sorumlu oldukları için fazladan iş yükünü paylaşma baskısı ile de karşı karşıya kalmışlardır. Ani talep ile bu iş yükü fazlaca stres ve kaygıya neden olmuştur (MacIntyre, Gregersen ve Mercer, 2020; Winthrop, 2020). Öğretmenlerin bilişim teknolojileri alanındaki yetersizlikleri ve pandemi nedeniyle sürecin ani ilerleyişi, çevrimiçi derslerin anlatımından öğrenci başarısının değerlendirilmesine kadar pek çok konuda çevrimiçi öğrenme ortamlarının verimliliğine yönelik bazı aksaklıkların yaşanmasına neden olmuş ve bu durum öğrenmenin merkezinde yer alan öğrencilere de yansımıştır. Pandemi nedeniyle sosyal yaşamlarındaki değişikliklerin etkisinde uykusuzluk, depresyon, stres ve bir iş yapmada isteksizlik gibi psikolojik olumsuzluklar yaşayan öğrenciler (Çiçek, Tanhan ve Tanrıverdi, 2020), içinde bulundukları hastalık ve sosyal kısıtlama tedbirleriyle çevrimiçi öğrenme ortamlarında sürdürülen derslere katılmışlardır. Alan yazında karşılaşılan bu durumlardan yola çıkarak acaba Covid-19 döneminde gerçekleştirilen derslere yönelik öğrenciler neler düşünmektedir? Bu dönemde gerçekleştirilen çevrimiçi derslerde öğrencilerin yaşadıkları sıkıntılar var mıdır? Öğrencilerinin yüz yüze ve çevrimiçi derslere ilişkin görüşleri nasıldır? gibi sorulara cevap aranması gerekmektedir.

Alan yazın incelendiğinde Covid-19 döneminde gerçekleştirilen derslere ilişkin öğrenci görüşlerine yönelik çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Pınar ve Dönel Akgün (2020) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin Covid-19 döneminde gerçekleştirilen dersler ve uzaktan eğitimi bu dönemde eğitimden geri kalmamak bağlamında uzaktan eğitimi faydalı bulduğunu ancak okullarda yüz yüze eğitimi tercih edeceklerini belirlemiştir. Keskin ve Özer (2020), Covid-19 döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanlarıyla rahatça iletişim kuramadıklarını (%49.9), web tabanlı eğitimin kendi hızlarında öğrenmelerine olanak sağladığını (%60.7), ancak öğrenilenin çabuk unutulduğunu (%74.6) ve eğitimler sırasında teknik sorunlar yaşadığını (%53.9) belirlemişlerdir. Kör (2021) ise Covid-19 sonrasında çevrimiçi öğrenimin durumunu değerlendirmiş ve öğrencilerin her birinin kendisine ait bir oda ya da ortama sahip olmadığı için motivasyonlarının düştüğünü ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun çevrimiçi eğitimi tercih etmediklerini belirlemiştir. Özdoğan ve Berkant (2020) yaptıkları çalışmada eğitimin paydaşlarından elde ettiği görüşlere yer vererek; çevrimiçi derslerin zaman ve mekândan bağımsız olması, tekrar izlenebilmesi, teknolojinin eğitim içerisindeki önemi ve hastalıktan korunma gibi olumlu; internet ve teknolojik cihaz gibi kaynakların yetersiz oluşu, bu yetersizliklerin oluşturduğu fırsat eşitsizliği, iletişim ve etkileşim eksikliği ile teknik

sorunlar gibi olumsuz sonuçlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Serçemeli ve Kurnaz (2020) da Muhasebe eğitiminin uzaktan eğitimle gerçekleştirilmesine yönelik yaptıkları araştırmada, derslerin tekrar izlenebilmesi, esnek erişim imkanları ve zamandan bağımsızlık gibi olumlu taraflarına değinirken; internete erişim imkanlarının kısıtlı olması, öğretmenlerle yeterince iletişim kurulamaması ve sosyal hayatın kısıtlanması gibi olumsuz tarafları vurgulamışlardır. Türkoğuz, Sarı, Bozdağ ve Ok (2022) ise ortaokul ve lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin yüz yüze ortamda düzenli iletişim halinde gerçekleşen dersleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Covid-19 pandemisinin başlangıcından itibaren, eğitimde farklı disiplinlerde ve alanlarda acil çevrimiçi öğretimin çeşitli yönlerine odaklanan çalışmalar yapılmıştır (Akçay, 2021; Arslan ve Görgülü Arı, 2021; Çetin ve Akduman, 2022; Doğan, 2021; Hubbi, 2022; İpekli 2022; Karatepe, Küçükgençay ve Peker, 2020; Keskin ve Özer, 2020; Kirazlı Korkmaz, 2022; Li. Xie, Ai ve Li, 2020; Mishra, Gupta ve Shree, 2020; Serçemeli ve Kurnaz, 2020; Schultz ve DeMers, 2020; Sun, 2020; Şenocak, 2022; Telli ve Altın, 2020; Thaila, Rumana, Suhaila ve Mohamed; 2021; Türker, 2021; Zhang, Wang, Yang ve Wang, 2020). Pandemi sürecinde gerçekleşen eğitim öğretim uygulamalarına yönelik ilkokul öğrencileri ile (Kantos vd., 2022; Lau ve Lee, 2020); ortaokul öğrencileri ile (Akgül ve Oran, 2020; Çetin ve Akduman, 2022; Kaynar, Kurnaz, Doğrukök ve Şentürk Barışık, 2020; Pınar ve Dönel Akgül, 2020); lise öğrencileri ile (Hebebci, Bertiz ve Alan, 2020; Niemi ve Kousa, 2020), lisans ve üstü öğrenciler ile (Al-Salman ve Haider, 2020; Hasan ve Bao, 2020; Karadağ ve Yücel, 2020; Muhammed ve Kainat, 2020; Yorulmaz ve Söyler, 2022) yapılmış çeşitli araştırmalar mevcuttur. Her ne kadar alan yazında öğrenci görüşlerine dair çalışmalar olsa da (Timur, Yılmaz ve İşseven, 2017; Tüysüz ve Çümen, 2017; Ünal ve Hastürk, 2018) bunlar hala sınırlıdır.

Alan yazındaki bu eksikliğin giderilmesine katkıda bulunmak amacıyla, bu araştırmada "Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere ilişkin görüşleri nedir?" sorusunun cevabı araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.3. Araştırma Soruları

Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde;

1. Çevrimiçi derslerde sahip oldukları teknolojik imkanlara ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformlara ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Çevrimiçi derslerin avantaj ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Ortaokul öğrencilerinin yüzyüze ve çevrimiçi derslere yönelik tercihleri nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bilim ve teknolojinin inanılmaz bir hızla geliştiği dünyada, çağdaşlaşmanın temel amacının, evrensel standartlara, evrensel bilgi ve değerlere erişebilmek olduğu kabul edilmektedir (Tok ve Arıbaş, 2008). Tüm bu değer ve ilkelerin yanında teknolojik gelişmelerin her geçen gün baş döndürücü bir hızla yaşanması, öğretme ve öğrenme ortamlarının güncel duruma uyarlanması ve öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesi gibi hususların önemini tartışılır olmanın ötesinde zorunlu bir gereksinim haline getirmiştir. Öğretmenlerin uygun öğrenme ortamları oluşturabilmeleri için, önce kendilerinin sahip olduğu yaratıcı ve teknolojik donanımlarının farkında olmaları gerekmektedir. Belli bir teknolojik donanıma sahip, kendini sürekli geliştirme çabası içinde olan bir öğretmen, öğrencilerine alanına ilişkin kazanımları disiplinli biçimde öğretebilir; öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini de keşfetmelerini sağlayabilir. Öğretim programları bilgilerin ezberlenmesi yerine günlük hayata uyarlanarak içselleştirilmesini hedeflemeli ve bu doğrultuda çevrimiçi öğrenme ortamlarının sınıf içinde kullanılmasını desteklemelidir. Bu nedenle öğretim programlarına, ilgili derse uyarlanabilecek çevrimiçi öğrenme içerikleri dahil edilmelidir (Koç ve Ayık, 2017; Küçük, Yılmaz ve Göktaş, 2014; Özerbaş ve Mart, 2017; Pepeler, Özbek ve Adanır, 2018; Tok, Özgan ve Döş, 2010; Yavuz, 2016). Yapılan çalışmalar özellikle Covid-19 salgını sonrası artış göstermiştir (Akçay, 2021; Arslan ve Görgülü Arı, 2021; Çetin ve Akduman, 2022; Doğan, 2021; Hubbi, 2022; Karatepe vd., 2020; Kirazlı Korkmaz, 2022;

Serçemeli ve Kurnaz, 2020; Şenocak, 2022; Telli ve Altın, 2020). Bu araştırmanın, ülkemizdeki pek çok okulun yeni yeni tanıştığı çevrimiçi derslerin daha verimli hale gelebilmesi adına ihtiyaçların saptanmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu araştırmanın çevrimiçi öğrenme konusu ile ilgili gelecekte yapılması muhtemel diğer çalışmalara öncülük etmesi beklenmektedir.

Covid-19 olarak bilinen salgının ortaya çıkması ve virüsün sınırlar arasında hızla yayılmasının ardından Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020) tarafından açıklanan pandemi nedeniyle, dünyanın hemen hemen tüm bölgelerinde sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Pandeminin neden olduğu belirsizlik, eğitim alanı da dahil olmak üzere pek çok alanda insan yaşamını zorlaştırmıştır. Bu durumda, dünya genelindeki okulların ve yükseköğretim kurumlarının yüz yüze eğitime ara vermesi ve çevrimiçi kurslarla öğretime devam etmesi gerekmiş, bu durumun yarattığı belirsizlik öğrenciler, öğretmenler, aileler ve yöneticiler gibi tüm paydaşları doğrudan etkilemiştir. UNESCO (2020)'ya göre, tüm dünyadaki öğrencilerin %90'ından fazlası okulların kapanmasından ve acil çevrimiçi öğrenmeden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmiştir. UNESCO (2021) tarafından rapor edilen yeni veriler, dünya çapında yaklaşık 1,5 milyar öğrencinin eğitim sunumundaki bu ani değişiklikten etkilendiğini ve 800 milyondan fazla öğrencinin eğitimlerine devam etmesi konusunda ciddi zorluklar yaşadığını göstermiştir. Bu rapora göre, 31 ülke tam okul kapatma uygularken, 48 ülke azaltılmış ve yarı zamanlı programlarla eğitimlerine devam etmiştir. Aynı zamanda, bu geçiş döneminde pandemiyi azaltmak için birçok akademik alan ciddi şekilde etkilenmiştir. Bu çalışmanın verileri de Covid-19 döneminde çevrimiçi öğrenme ortamlarına ilişkin sorunlara ışık tutması açısından önemli görülmektedir.

Bilimden coğrafyaya, eğitimin farklı alanlarında Covid-19'un etkileri literatürde incelenmiştir (Naji vd., 2020; Schultz ve DeMers, 2020). Öte yandan, çevrimiçi öğretiminin planlanmamış doğası nedeniyle, çalışmalar, çevrimiçi öğretim kaynaklarının ve araçlarının mevcudiyeti (Dhawan, 2020), salgının öğretmenler üzerindeki etkileri, eğitmenlerin öğretim uygulamaları, stratejileri ve faaliyetleri (König, Jager-Biela ve Glutsch, 2020; Mahmood, 2020), öğrenciler için temel zorluklar veya fırsatlar (Adedoyin ve Soykan, 2020; Heng ve Sol, 2020) ve eğitimde politika yönetimi (Zhang ve diğerleri, 2020) gibi eğitimin çeşitli yönlerine odaklanmıştır (Dhawan, 2020).

Kısacası bu çalışmanın;

- Ülkemizde Covid-19 pandemisi sürecinde, öğrencilerin bir dersi öğrenirken kullanmayı tercih ettikleri eğitim ortamını belirlemede önemli bir yere sahip olacağı,
- Her bireyin birbirinden farklı öğrenme özelliklerine sahip olduğunu, dolayısıyla öğrenme sürecinde gerçekleştirdikleri zihinsel süreçlerin ve öğrenme ortamlarına ilişkin tercihlerinin de farklılık göstereceğini vurgulamak adına gelecek çalışmalara yol göstereceği,
- Covid-19 pandemisi döneminde çevrimiçi derslerin kullanımı yönünde, öğrencilerin eğitim sisteminden ve öğretmenlerden beklentileri konusuna dikkat çekeceği beklenilmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde kullanılan çevrimiçi öğrenmeye yönelik görüşleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorularla sınırlıdır.
3. Araştırma, ortaokul 7. ve 8. sınıf seviyesinde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Çevrimiçi Öğrenme: Öğrenmenin animasyon, grafik, video, ses ve metin gibi araçlarla internete dayalı kullanım çerçevesinde gerçekleştirilmesidir ve bu öğrenme türünde öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci arasındaki sınır fiziksel sınırların ötesine taşınarak çevrimiçi etkileşim sağlanmaktadır (Yıldız, 2020)

Uzaktan Eğitim: Uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrencilerin uzamsal boyutta ayrı oldukları ve bu mesafenin teknolojik kaynaklar kullanılarak doldurulduğu eğitim türüdür (Casarotti, Filliponi, Pieti ve Sartori, 2002). Uzaktan eğitim eğitim ve öğretime erişim sağlamaya, öğrencileri zaman ve mekân kısıtlamalarından kurtarmaya odaklanan, bireysel ve grup

öğrencilerine esnek öğrenme fırsatları sunan ve hızla gelişen bir eğitim türüdür (Bušelić, 2012).

Covid-19: SARS-CoV-2'nin neden olduğu ve doktorların solunum yolu enfeksiyonu dediği şeyi tetikleyebilen bir hastalıktır (Velevan ve Meyer, 2020).

Pandemi: Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesidir (WHO, 2020).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çevrimiçi öğrenme ve Covid-19 döneminde Türkiye'de eğitimde yaşanan gelişmeler konusunda literatürde var olan bilgiler ve bu alanda yapılmış araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Çevrimiçi Öğrenme

Teknoloji temelli ortamlar, öğrenmede yer ve zamana kalmadan daha özgür bir öğrenme imkânı sunmaktadır. Çünkü teknoloji, bireysel farklılıklara hitap eden, öğrenenlerin kendi öğrenmelerini şekillendirmelerine olanak sağlayan bir unsurdur. Bu konuda yapılmış araştırmalar incelendiğinde (Kettanurak, Ramamurthy ve Haseman, 2001; Lu, Hayes ve Yu, 2009) öğretim ortamlarında teknolojiden yararlanıldığı durumlarda öğrencilerin başarılarının, motivasyonlarının ve öğrenme sürecine ilişkin tutumlarının olumlu anlamda geliştiği belirlenmiştir.

Öğretimdeki araştırmalar, daha kısa sürede daha nitelikli öğrenmenin gerçekleştirilebileceği verimli öğrenme ortamlarının düzenlenmesinde odaklanmaktadır. Bu noktada bahsedilen öğretimin verimliliği, öğrenenlerin derste daha aktif olması, derse ve etkinliklere daha fazla katılım göstermesi ile yakından ilgilidir (Tezbaşaran, 1997). İçinde bulunduğumuz Covid-19 pandemisi ile eğitimin bir parçası haline gelen ve her geçen gün daha fazla geliştirilen çevrimiçi öğrenme ortamları hem öğretmenin yükünü hafifletir hem de öğrenciye bireysel çalışma alışkanlığı kazandırır. İnternet kullanımı sayesinde sanal bir ortamın her türden ve her kesimden birey tarafından ulaşılabilir olması (Özgür ve Tosun, 2010), çevrimiçi öğrenmenin, öğretenler için bir kolaylık olduğu gibi, öğrenenler için de bir motivasyon kaynağı olduğunu göstermektedir.

Çevrimiçi ortamlar, öğrenciye bir derse ilişkin tüm içerikleri tek başına aktarabilen bir yol olabildiği gibi; sınıf içi öğretimin yanında kullanılabilen, geleneksel yöntemleri de destekleyebilen bir araçtır. Eşgi'ye (2006) göre: "Çevrimiçi öğrenme ortamında, uygulamalar tamamen teknoloji temelli ya da yüz yüze devam eden öğretime ek teknoloji desteği ile yapılmaktadır. Çevrimiçi öğrenmede teknoloji, baskın olarak, tamamlayıcı veya destekleyici olarak kullanılmaktadır". Buna göre; çevrimiçi öğrenme kavramı bilgisayar destekli, web destekli, web tabanlı, uzaktan eğitim gibi pek çok kavramı da içinde barındırmaktadır.

2.1.1. Çevrimiçi Öğrenmenin Tanımı

Çevrimiçi öğrenme, sınıf ortamı ile birlikle öğrenci ve öğretmenin teknolojik bir ortamda da buluşmasını sağlar. Bu sayede, etkileşim sağlanabilecek daha güncel ve yeni ortamlar yaratılır (Erişti, Şişman ve Yıldırım, 2008). Çevrimiçi öğrenme ortamı, geleneksel yöntemlerin aksine, öğretmenin anlatıp öğrencinin dinlediği ve tekrar ettiği bir yol değildir. Bu sistemde "öğrenci, öğretmenin belirlediği amaç ve yöntem doğrultusunda öğrenme sürecine dahil olur." (Erişti vd., 2008). Ancak öğrenciler, internet ortamında aktif biçimde yaparak, yaşayarak, üreterek ve sorgulayarak öğrenme becerileri kazanırlar (MEB, 2002).

Öğrenciler, kendi kişisel özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda çevrimiçi öğrenme ortamlarından faydalandıklarında elde edilen öğrenme çıktıları da daha nitelikli ve kalıcı olmaktadır (Erişti vd., 2008). Çevrimiçi öğrenme, yer ve zamandan bağımsız olarak öğrencilere güncellenebilir, çok yönlü ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olacakları bir ortam sunmaktadır.

Öğrencilerin öğrenme süreçlerini zenginleştiren çevrimiçi ortamlar, artık daha önemli bir duruma gelmiştir (Kurubacak, 2005; akt Uzunboylu, 2002). Yapılandırmacı yaklaşımın ilkeleri ve günümüz koşulları düşünüldüğünde çevrimiçi öğrenme, eğitimin önemli bir parçası olmuştur (Ataizi, 2004). Çevrimiçi öğrenme, "isteğe bağlı ve öğrenci merkezli eğitim ve öğretim olanağı" (Kabakçı ve Karakaya, 2003) sağlamaktadır. Çevrimiçi öğrenme ortamları, günümüz dünyasında hayal edilen öğrenci profilini geliştirmek üzere her derste kullanılabilecek, tüm fiziksel sınırların ortadan kalktığı; ülkemizin yabancı dil öğrenme sorununa çözüm olabilecek bir yol olabilir. Kendi deneyimleri ve geçmiş öğrenmelerini işe koşarak, karşılaştıkları durumlarda çok yönlü düşünmeyi başaran; bilgiyi tüketen değil

üreten bireyler yetiştirmek sahip olduğumuz ortak eğitim ideali ise, uzaktan eğitim bu idealin gerçekleşmesini sağlayacak temel yapı taşlarından birisi olmalıdır.

Özellikle içinde bulunduğumuz Covid-19 pandemi süreci düşünüldüğünde, uzaktan eğitim yoluyla öğrenme; tüm derslerde öğrencilerde merak uyandırarak, duygu ve düşüncelerini açık ve net biçimde ifade etmelerini sağlayarak, yaratıcılıklarını pekiştirerek ve sorumluluk duygularını güçlendirerek bir odak noktası haline gelebilir (Sullivan ve Stoynoff, 2012). Kendi öğrenme alışkanlıklarını tanıyan, bunları uygun ortamlarda kullanan, kısacası öğrenme eylemi için başka kişi ya da nesnelere bağımlı olmayan öğrenciler; tüm alanlarda kendini daha rahat geliştirebilir, kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alabilir ve kendilerine yaşam boyu süren, değiştirilebilir esnek öğrenme yaşantıları oluşturabilir. Bu anlamda farklı bir öğretim tasarımı olan çevrimiçi öğrenmeye ilişkin öğrenci görüşlerinin alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.1.2. Çevrimiçi Öğrenimin Olanakları ve Sınırlılıkları

Birçok araştırmacı çevrimiçi eğitimin avantajlı olduğunu belirtmektedir. Abrami, Bernard, Bures, Borokhovski ve Tamim'e (2012) göre çevrimiçi öğrenme, eğitime erişimi artırdığı ve maliyetini azalttığı ve en önemlisi öğretme ve öğrenmenin kalitesini iyileştirdiği için cazip olanaklar sunmaktadır. Turoff, Discenza ve Howard (2004) çevrimiçi öğrenenlerin pek çok kişinin inandığı gibi dezavantajlı olmadığını iddia etmektedir. Çevrimiçi öğrenmenin, derslere istedikleri zaman erişebilmelerinin yanı sıra birbirleriyle etkileşime girmelerine olanak tanıyan sosyal ve fiziksel teknolojiler ve araçlarla zenginleştirildiğini öne sürmektedir.

Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek (2008), çevrimiçi öğrenmenin bazı olanaklarını şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Çevrimiçi derslere ve ders materyallerine, iyi donanımlı bir bilgisayar ve internet bağlantısı aracılığıyla öğrenciler her yerden, her zaman ulaşabilirler.
- ✓ Saat diliminden bağımsız olarak, asenkron ders içerikleri günün 24 saati mevcuttur.
- ✓ Öğrenciler kendi hızlarında çalışabilirler.
- ✓ Çevrimiçi ders materyalleri ve etkinliklerinin tümü www formatında mevcuttur ve farklı bilgisayar platformları ve işletim sistemleriyle paylaşılabilir.

- ✓ Teknolojiyi kullanmak öğrenciler için nispeten kolaydır.
- ✓ Ders materyalleri kolayca güncellenebilir, bu da öğrencilerin güncel bilgilere erişmesini sağlar.
- ✓ Materyaller etkileşimi teşvik edecek şekilde tasarlandığında veya internet kaynakları uygun şekilde kullanıldığında, öğrenci merkezli öğrenme ortamı teşvik edilir.
- ✓ İnternet, öğrencilerin aktif öğrenmelerini ve kursa entelektüel katılımlarını destekler.
- ✓ İyi tasarlanmış bir çevrimiçi ders, çeşitli öğrenme deneyimlerini ve sayısız öğrenme stilini destekler.
- ✓ Öğrenciler, mezun olduktan sonra istihdam sorunlarını olumlu yönde etkileyebilecek olan interneti kullanma becerisi kazanırlar.
- ✓ Kişisel kimlikler açıklanmadığında, tüm öğreniciler eşit şartlarda cinsiyet, görünüm, sakatlık durumu sorunları ortadan kaldırılır.

Uygunlukların yanı sıra, çevrimiçi öğrenmenin bazı sınırlılıkları da vardır. İnternetin veya bilgisayarların olması veya internet kaynaklarının kullanımının bilinmemesi kırsal veya sosyoekonomik olarak daha düşük bölgelerde bazı sorunlar yaratabilir. İçerik ve öğrenme olanaklarını teşvik etmek yerine, çevrimiçi dersler teknolojiye odaklanabilir. Ancak iyi tasarlanmış çevrimiçi dersler, pek çok eğitmen tarafından sağlanamayan yüksek düzeyde işgücü, zaman ve personel kaynakları gerektirir. Bazı öğretmenler, öğrenci merkezli bir öğretim modelini benimsemek yerine, çevrimiçi öğretimde öğretmen merkezli, derse dayalı öğretimlerini sürdürmektedirler. Günümüzde öğrenciler, teknoloji hakkında eskiye kıyasla daha fazla bilgi sahibi olsa da birçoğu interneti kafa karıştırıcı ve göz korkutucu olarak görür. Ayrıca bazı dersler bilgisayar aracılığıyla yeterince etkili bir şekilde aktarılamayabilir. Geleneksel sınıfa kıyasla çevrimiçi sınıfta geri bildirim almak da daha uzun sürebilir. Simonson vd. (2008) tarafından bu şekilde tasvir edilen sınırlılıklar, öğretmen ve öğrencileri çevrimiçi öğrenmeden caydırabilmektedir.

2.1.3. Çevrimiçi Öğrenmede Kullanılan Teknolojiler

Günümüzde çevrimiçi öğretimde çok teşvik edici teknolojiler kullanılmaktadır. Mcgreal ve Elliot (2008), bu teknolojilerin bazılarını ve aşağıda özetlenen eğitimsel kullanımlarını incelemektedir:

- İnternette Multimedya: Multimedya, grafiklerin, metinlerin ve ses medyasının bilgisayar kullanımıyla bütünleştirilmesine olanak tanır. Bugün, neredeyse her bilgisayar multimedya sunumları sunabilmektedir. Ancak internet bağlantı hızı, aktarımların kalitesini, miktarını ve süresini etkilediğinden, internet üzerindeki multimedya, CD-ROM veya DVD üzerindeki multimedya ile aynı kapasiteye sahip değildir. Akışlı multimedyanın başlatılması, multimedyanın dağıtımını büyük ölçüde kolaylaştırarak, aktarılan verilerin indirilmeyi beklemeden ulaşır ulaşmaz oynatılmasına olanak tanır.
- Ses akışı: Bugün Web'de farklı akış ses biçimleri vardır, ancak temel alınan teknoloji aynıdır. Günümüzde sınıf tabanlı ve çevrimiçi ders öğretiminde önceden kaydedilmiş dersler, görüşmeler, projeler veya sınıf etkileşim örnekleri olarak kullanılmaktadır.
- Video akışı: Akışların en son sürümleri birçok eğitim uygulaması için yeterlidir. Akan videonun eğitici kullanımları, hazırlanmış derslerin gösterilmesini ve uygulamalı etkinliklerin gösterilmesini içerir.
- Sesli sohbet ve sesli İnternet protokolü: Sesli sohbet, sesli-grafik konferans yoluyla öğretmen ve öğrenciler arasında uzaktan iletişime olanak tanır. Ayrıca öğrenciler farklı ülkelerden diğer insanlarla da iletişim kurarak yabancı dil ve kültürlerin tanınmasını kolaylaştırmaktadır.
- Web konferansı: Web konferansında, farklı yerlerdeki öğretmenler ve öğrenciler, çevrimiçi bir beyaz tahta kullanarak çevrimiçi bilgi oluşturma, yönetme, gözden geçirme ve güncelleme yoluyla işbirliği içinde çalışarak derse katkıda bulunabilirler. Özellikle beyin fırtınası etkinlikleri için etkilidir. Ayrıca içeriğin kaydedilmesine ve daha sonra diğer sunumlarda kullanılmasına izin verir.
- Anlık mesajlaşma: Öğrenci ve öğretmen arasında anında iletişim kurmayı kolaylaştırır. Bazen öğretmen sohbet oturumlarını yönetebilir.
- Elde taşınan ve kablosuz teknolojiler: Mobil cihazlar, öğrenciler ve öğretmenler için esneklik sunar ve öğrenmeyi dünyanın her yerinde erişilebilir kılar.
- Bloglar (web günlükleri): Bloglar, öğrenciler, eğitmenler veya diğer profesyoneller arasında bilgi paylaşımını ve ağ oluşturma olanaklarını kolaylaştırır. Öğretmenlerin ödev verdiği veya duyuru yaptığı ve öğrencilerin çalışmalarını sunduğu bir yer olabilir. Bloglar özellikle ders yazmak için kullanışlıdır.

- RSS ve atom beslemeleri: Zengin Site Özeti (RSS) veya Gerçekten Basit Dağıtım (RSS), ilgili sitelerdeki yeni içeriği kontrol eder ve yeni bilgileri doğrudan kullanıcıya gönderir. Yeni içerik tek bir sitede mevcut olduğu için diğer eğitmenler arasında bilgi paylaşımına izin verir.
- Wiki'ler: Wiki'ler, içeriğin kullanıcılar tarafından eklenebildiği veya düzenlenebildiği web siteleridir. Eğitmenler bilgi, ders notları göndermek veya öğrencilerin katılımını teşvik etmek için wiki'leri kullanabilir. Öğrenciler ayrıca notlar, bağlantılar veya yorumlar ekleyebilir. Proje çalışmasına, grup çalışmasına ve beyin fırtınası faaliyetlerine olanak tanır.
- Sanal dünyalar: Sanal dünya, insanların simüle edilmiş avatarları aracılığıyla birbirleriyle etkileşime girdiği çevrimiçi bir ortamdır. Gerçek zamanlı iletişim ve deneyimsel öğrenme sağlar. Bu simüle edilmiş dünyalarda farklı yerlerden öğrenciler ve öğretmenler bir araya gelebildiği için sınırları ortadan kaldırır.
- Dijital oyunlar: Eğitim amaçlı kullanılan oyunlar oldukça popülerdir. Dijital oyunlar anında geri bildirim, memnuniyet, motivasyon ve keyif sunarak öğrenmeyi destekler. Ayrıca öğrencilerin ilgisini korur ve görevde kalmalarını sağlar. Farklı öğrenme yeteneklerine sahip öğrenciler için de iyidirler.

2.1.4. Çevrimiçi Öğrenme ve Öğretme Yöntemleri

Simonson vd. (2008), öğretim elemanlarının tüm öğrencileri dahil etmek, öğrenci etkileşimini ve aktif katılımı teşvik etmek amacıyla uygun öğretim yöntemlerine karar vermeleri gerektiğini belirtmektedir. Simonson vd. (2008), teknolojinin bir öğretim yöntemi değil, bir öğretim aracı olarak görülmesi gerektiğini öne sürmektedir. Bu bağlamda Tüzün (2006), öğrencilerin aktif öğreniciler olduğu çevrimiçi öğrenmede çevrimiçi tartışmalar, gerçek dünya projeleri ve işbirlikli öğrenme etkinlikleri gibi aktif öğrenme stratejilerinin kullanılması gerektiğini savunmaktadır.

llinois Üniversitesi'ne göre, çevrimiçi öğrenme sınıflarında şu yöntemler kullanılabilir (Ilionis Online Network, 2021):

- Öğrenme sözleşmeleri: Öğrenme sözleşmeleri, öğrenenler ve eğitmenler arasında neyin öğrenileceğini, nasıl öğrenileceğini, zaman periyodunu, nasıl değerlendirileceğini vb. içeren anlaşma anlamına gelir. Çevrimiçi öğrenmede

öğrenme sözleşmelerini kullanmak oldukça etkilidir. Öğrencilere çevrimiçi olarak örnek öğrenim sözleşmeleri sağlanabilir ve sözleşmenin ayrıntılarını çevrimiçi olanaklar aracılığıyla tartışmaya teşvik edilebilir.

- Anlatım: Çevrimiçi eğitmenler sesli veya görüntülü konferans yoluyla ders verebilirler. Ders notları ve kaynaklar, öğrencilere web bağlantıları aracılığıyla paylaşılabilir. Çevrimiçi derslerin kısa ve öz olması önemlidir.
- Tartışma: Tartışmalar, posta, tartışma forumları, sosyal medya vb. aracılığıyla eşzamansız olarak ve çevrimiçi sohbet platformları, sanal ortamlar, web konferansı vb. aracılığıyla eşzamanlı olarak yapılabilir.
- Kendi kendine öğrenme: Bu yöntem, 'bireyselleştirilmiş, kendi hızında öğrenme etkinliklerini' teşvik eden öğrenci bağımsızlığına vurgu yapar. Çevrimiçi öğrenme, öğrencilerin istedikleri zaman ve kendi hızlarında çalışmasına olanak tanır.
- Mentorluk: Çevrimiçi mentorluk, mentor ve öğrenenler arasında uygun ilişkiyi ve sürekli iletişimi kolaylaştırır.
- Küçük grup çalışması: Küçük grup çalışmaları, tartışma grupları, rehberli tasarım, rol oynama ve etkileşimi teşvik eden oyunlar gibi çeşitli etkinlikler yoluyla yapılabilir. Çevrimiçi öğrenmede gruplar müsait olduklarında eşzamanlı olarak buluşabilirler. Çevrimiçi öğrenmede cinsiyet, coğrafya veya engellilik gibi dinamikler sorun yaratmaz. Ayrıca çevrimiçi grup çalışması etkinlikleri sayesinde diğer grupların zamanını ayırmadan eğitmen geri bildirimi verilebilir.
- Projeler: Çevrimiçi projeler, "pratik deneyim" ve "başarı duygusu" sağlayan özgün görevlerdir. Çevrimiçi projelerle, projelere çevrimiçi olarak erişildiği için akranlardan veya diğer kişilerden geri bildirimler alınabilir.
- İşbirlikçi öğrenme: Çevrim içi ortamlar, bilişsel becerileri, özgüveni ve öğrenciler arasında olumlu ilişkiler kurmayı teşvik eden işbirlikçi öğrenmeye uygundur.
- Vaka çalışması: Vaka çalışmaları, 'pratik düşünmeyi' geliştirdikleri için faydalıdır. Vaka çalışmaları öğrencilerin ilgi ve seviyelerine göre bireysel veya ortaklaşa yapılabilir. Çalışmayı yürütmek için çeşitli internet kaynakları kullanılabilir ve daha sonra web üzerinde sunulabilir veya çevrimiçi konferans gruplarında tartışılabilir.
- Forum: Forumlar, soru sormayı, tartışmayı, bilgi alışverişini vb. teşvik ettikleri için öğrenme için etkili platformlardır. Katılımcıların seyahat etmek için çaba

harcamasına gerek olmadığı için çevrimiçi forumlar oldukça 'uygun' ve 'etkili'. Senkron veya asenkron olarak tutulabilirler.

Bates (2015), sınıf tipi çevrimiçi öğrenme yöntemlerini inceleyerek, ders kayıtlarını ve öğrenim yönetim sistemlerini kullanan sınıfları ele almıştır. Buna göre, sınıf derslerini otomatik olarak kaydeden, öğrencilerin dersleri istedikleri zaman kendi başlarına gözden geçirmelerini sağlayan, önceden kaydedilmiş derslerin öğrenciler tarafından izlenerek sınıfta tartışıldığı ters yüz edilmiş sınıflarda öğrenme faaliyetleri gerçekleştirilir. Diğer bir yöntemde ise öğrenim yönetim sistemleri kullanılmaktadır. Öğrenim yönetim sistemleri, öğretmenlerin ve öğrencilerin parola ile oturum açtığı, korumalı çevrimiçi ortamlar için tasarlanmış yazılımlardır. Blackboard, Desire2Learn, Zoom ve Moodle gibi uygulamalar örnek olarak gösterilebilir. Bu sistemlerde haftalık üniteler veya modüller bulunur, öğretmenler konuyu tüm öğrencilere eşzamanlı olarak gösterir. Ayrıca, öğrencilerin çevrimiçi tartışmalarını ve çalışmalarını aynı anda sağlarlar. Değerlendirme, denemeler veya testler yoluyla yapılır.

Çevrimiçi öğrenme için sınıf tasarım modellerinin bazı sınırlılıkları da mevcuttur. Çevrimiçi sınıflar tasarlanırken, dijital çağın değişen ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı çok önemlidir. Sadece öğretime teknoloji eklemek ya da aynı tasarımla online öğretim yapmak ihtiyaçları karşılamamaktadır. Bu nedenle çevrimiçi öğretim, teknolojinin eğitsel kullanımlarından yararlanılarak tasarlanmalıdır. Yoksa geleneksel dersi taklit etmekten öteye gitmeyeceği için dersin verimliliği bile düşebilir. Bu nedenlerle öğretime yeni teknolojiler entegre edilse de dijital çağda gerekli olan üst düzey beceriler için yeterli olmayabilir. Bu nedenle, yeni teknolojinin potansiyelinden tam olarak yararlanmak için temel tasarım modelinde gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

2.1.5. Çevrimiçi Öğrenmede Dersin Tasarlanması

Çevrimiçi dersleri verimli bir şekilde tasarlamak, etkili çevrimiçi öğretme ve öğrenme ortamı sağlamak için bir gerekliliktir. Anderson, Rourke, Garrison ve Archer (2001)'a göre çevrimiçi ders tasarlamak, bir F2F (yüz yüze-face to face) kursu tasarlamaktan çok daha kapsamlı ve zaman alıcıdır. Anderson vd. (2001), eğitmenlerin bu süreçte 'daha açık ve şeffaf' olmaları gerektiğini varsaymaktadır.

Cooper (2000), çevrimiçi öğrenme ortamlarının başarısını birçok faktörün etkilediğini belirterek, nitelikli bir çevrimiçi eğitim programı tasarlamayı ve sürdürmeyi zorlu bir iş

olarak görmektedir. Çevrimiçi kurumun uzmanlık düzeyi (teknik ve çevrimiçi deneyim), idari mali destek durumu, okulun teknolojik altyapısı, akademik ve bilgisayarla ilgili sorunlar için öğrenci destek sistemi, eğitim programlarının derinliği ve kalitesi (Muirhead, 2002) çevrimiçi öğrenme ortamlarının başarısını etkileyen başlıca nedenlerdir.

Simonson vd. (2008), çevrimiçi bir ders tasarlanırken öğretim sisteminin tüm bileşenleri, öğretim elemanı, öğrenciler, içerik, materyaller, teknoloji ve metodoloji gibi tüm unsurların kapsamlı bir şekilde düşünülmesi gerekmektedir. Simonson vd. (2008), tüm bu bileşenlerin eşit derecede önemli olduğunu ve birbirleriyle etkileşime girmeleri gerektiğini belirtmektedir: "bir dizi etkinlik tek başına öğrenmeye yol açamaz; öğrenmenin sonucu ancak dengeleri ve arayüzleri için dikkatli bir planlama ile olur". Simonson vd. (2008), uzaktan kurs tasarlamanın özenli bir hazırlık gerektiren çok boyutlu bir süreç olduğunu öne sürmüştür. Planlama sürecinde etkileşimi ve grup çalışmasını teşvik eden faaliyetler düzenlenmeli, görsel materyaller geliştirilmeli, zamanlama dikkate alınmalı ve teknolojik problemlerde kullanılmak üzere acil durum planı hazırlanmalıdır. Simonson vd. (2008), hedeflerin belirlenmesi için ihtiyaçların değerlendirilmesi ile başlayan ve hem biçimlendirici hem de özetleyici değerlendirme ile biten bir öğretim sistemleri tasarım modeli önermektedir (bkz. Şekil 1). Değerlendirme, neyin işe yaradığını ve neyin iyileştirilmesi gerektiğini değerlendirmek için bir öğretim tasarımının çok önemli bir yönü olarak kabul edilir.

Bates (2015), çevrimiçi eğitim programlarının tasarımı için ADDIE modelini Şekil 1'de olduğu gibi açıklamaktadır:

Şekil 1. ADDIE modeli. "ADDIE modeli", Ergün, N., 2021, http://nazliergunn.blogspot.com/p/addie-modeli-analyze-design-develop.html sayfasından erişilmiştir.

Bates (2015) tarafından açıklandığı gibi, Analiz adımı, öğrenci özellikleri ve arka plan bilgileri, mevcut kaynaklar gibi ders tasarlanırken üzerinde düşünülmesi gereken tüm faktörlerin belirlenmesini içerir. Tasarım adımı, ders öğrenme hedeflerinin belirlenmesini, materyal tasarım ve geliştirme sürecinin belirlenmesini ve uygun teknolojinin seçilmesini içerir. Geliştirme adımı içerik oluşturma, telif haklarına dikkat etme ve içeriğin sisteme yüklenmesini içerir. Uygulama adımı, personelin önceden eğitilmesini, kursun verilmesini ve öğrencilerin değerlendirilmesini kapsar. Son olarak, Değerlendirme adımı, kursun bir sonraki uygulaması için iyileştirilecek alanları tanımlamak için geri bildirim almayı kapsar. Şekil 1'den görülebileceği gibi, öğretim tasarımı süreci özyinelemeli bir süreçtir; değerlendirme süreci, yeniden analiz, yeniden tasarım ve yeniden geliştirme süreçlerine yol açar.

Boettcher (2004), diğer yandan, aşağıdakileri içeren 'altı seviyeli tasarım sürecini' tanımlar:

Şekil 2. Altı seviyeli tasarım süreci.

Richards, Dooley, Lindner (2004) ise, çevrimiçi ders programlarının tasarımı için dokuz aşamadan söz etmektedir. Bunlardan ilki ders yönetim aracı tasarımı veya seçimidir. Ders yönetim araçları, "elektronik not defteri, kurs ve öğrenci verileri için parola koruması, iletişim araçları, öğrenci ödevlerini yönetmek için araçlar ve kurum tarafından lisans ve destek sundukları için çevrimiçi sınıflar için yararlıdır. İkincisi; dersin organizasyonunun planlanmasıdır. Ders bileşenleri "ders programı, ders yönlendirme, ders içeriği, ders takvimi, site haritası ve indeksi" içerir. Üçüncüsü, ders içeriğinin modüllere ayılmasıdır. Çevrimiçi sunulan içerik, alıştırmalar veya tartışmalar gibi çeşitli öğretim stratejileriyle küçük parçalar halinde verilmelidir. Her bölüm yaklaşık 10-15 dakika olmalıdır. Sonraki aşama, etkileşimli öğretme ve öğrenme stratejilerinin dahil edilmesidir. Doğru şekilde tasarlandığında, çevrimiçi dersler geleneksel derslerden daha etkileşimli olabilir. "Statik ve dinamik Web sayfaları, zincirli tartışma grupları, e-posta, sohbet, anlık mesajlaşma, akışlı ortam/video, animasyonlar, uygulama paylaşımı, IP sesli/video konferansı" ders içi etkileşimi teşvik etmek için kullanılabilir. Ayrıca çevrimiçi bir ders tasarlarken yetişkin öğrenme ilkelerini de dikkate almak öğrenmeyi teşvik edecektir. Yetişkin öğrenme ilkelerinden bazıları (Richards vd., 2004) aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

- Yetişkinlerin bir şeyi neden öğrendiklerini bilmeleri gerekir, bu nedenle bilgilerindeki boşlukları tespit etmeleri için onlara yardım edilmesi gerekir.
- Yetişkinler bağımsız olmak isterler, bu nedenle derslerin kendi kendine öğrenmeyi teşvik etmesi gerekir.

- Yetişkinlerin derse gelmeden önce farklı yaşam deneyimleri vardır, bu nedenle derslerin bu deneyimleri öğrenmeleri için kullanmalarına izin vermesi gerekir.
- Bilgi hayatları için faydalı olduğunda yetişkinler daha iyi öğrenirler. Bu nedenle derslerin mümkün olduğunca buna göre düzenlenmesi gerekmektedir.

Çevrimiçi dersler, kendi öğrenme sürecini yöneten öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımlarını kullanır. Çevrimiçi dersler öğrenci özerkliğini desteklemelidir. Eğitmenlerin öğrencinin özerklik düzeyini tanımlaması ve ardından dersi buna göre tasarlaması gerekmektedir. Çevrimiçi öğrenmelerin ölçme ve değerlendirme uygulamalarında otantik değerlendirme tekniklerinin kullanılması da önemlidir. Bunun için üç P yöntemi; Bildiriler, Projeler ve Portfolyolar kullanılabilir.

Çevrimiçi ders ve değerlendirme sürecinin sağlıklı ve başarılı olması için çevrimiçi oryantasyon ve teknoloji eğitimlerinin gerçekleştirilmesi de son derece önemlidir. Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin, teknolojiyi öğretme ve öğrenme sürecini şeffaf hale getirmek için teknolojiyi kullanma konusunda rahat olmaları gerekir. Bu nedenle öğretmen ve öğrencileri teknoloji kullanmaya teşvik eden eğitimler verilmelidir. Son olarak öğrenciler, kullanılan platformlar ve içerikler konusunda bilgilendirilmelidir. Önceden hazırlanmış içerikler, zengin çevrimiçi etkinliklerle desteklendiğinde yüz yüze derslerin planlı ve düzenli bir çevrimiçi öğrenme sürecine aktarılmasından bahsedilebilir.

Lehman ve Conceição (2010), tarafından hazırlanan mevcut F2F derslerinden çevrimiçi formata geçişin tasarım sürecini gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 1.

Mevcut Ders için Ders Tasarım Görevi ve Zaman Çizelgesi

Görevler	Zaman Çizelgesi
Verilecek dersi belirleyin Ders içeriğini gözden geçirin ve içeriği birimlere ayırın Ders hedeflerini, çıktılarını ve değerlendirmelerini geliştirin Bir ders taslağı oluşturun (içerik, etkinlikler ve zaman çizelgesi) Ders formatına karar verin Etkileşimli stratejiler geliştirin Eğitmen olarak oynayacağınız rolü belirleyin Dersiniz için ek teknoloji seçin Çevrimiçi ortama uyacak şekilde ders müfredatınızı oluşturun. Öğrencilerinizin sahip olmasını istediğiniz deneyim türlerini düşünün. Siz ve öğrencilerinizin burada bulunma hissini deneyimlemelerini istediğiniz yolları (modları) belirleyin Öğrenim yönetim sisteminde hangi özellikleri kullanmayı planladığınıza karar verin ve bunları kurun. Ses, video ve metin dosyalarını kullanarak içerik materyalleri ve etkinlikler oluşturun ve ekleyin.	Ders başlamadan 4 ila 12 hafta önce
Ders oryantasyon materyalleri geliştirin	Ders başlamadan 3 ila 6 hafta önce
Dersi öğrenme yönetim sisteminde etkinleştirin	Ders başlamadan 2 hafta önce
Ders karşılama mektubunu gönderin	Ders başlamadan 1 hafta önce

Lehman, R. M., & Conceição, S. C. O., 2010, Creating a sense of presence in online teaching: How to "be there" for distance learners. San Francisco: Jossey-Bass kaynağından yararlanılmıştır.

Etkili çevrimiçi öğrenme için F2F ders içeriğinin çevrimiçi derslere uygun şekilde aktarılması gerekmektedir. Bates (2015), yüz yüze formattan çevrimiçi derse geçerken, önemli olanın içeriğin önceden belirlenmiş olması ve öğrencilere yeterince çevrimiçi etkinlik sunmak olduğunu ileri sürmektedir.

2.2. Türkiye'de Covid-19 Pandemisi ve Eğitimde Yaşanan Gelişmeler

İlk kez 2019 yılının sonunda Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19'un, çok kısa bir zaman diliminde tüm dünyaya sıçrayarak hızlı bir yayılım göstermesiyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak kabul edilmiştir (WHO, 2020). Koronavirüs'ün mutasyona uğramış hali olarak da bilinen Covid-19'un etkileri hala ciddi şekilde sürmektedir (Yip ve Chau, 2020). Virüs çok hızlı yayıldığı ve bulaştığı için tüm dünyada sosyal hayatın kısıtlanması ve fiziksel mesafenin korunması gerektiği, toplum sağlığı açısından tüm

dünyada alınan ilk tedbir olmuştur (Hellewell vd., 2020). Bu tedbir sonucunda gelen kapanma önlemleri ile yepyeni bir dönem başlamış; insanlık, daha önce görmediği zorluklarla karşı karşıya kalmıştır (Guragai, 2020).

Çok kısa bir zamanda tüm dünyada şok etkisi yaratan, ciddi önlemleri hayatımıza sokan Covid-19, en büyük etkiyi eğitim dünyası üzerinde bırakmıştır. Pek çok ülke hayatın tüm alanlarında kapanma kararı uyguladığı gibi, bulaşıcılıkta en büyük risk grubu olan okulları da kapatmıştır. Ülkemizde ise virüsün görüldüğü ilk tarih olan 2020 yılının Mart ayı, köklü değişikliklere ve zorluklara kapı aralamıştır. Zorunu haller dışında sokağa çıkmayı yasaklayan kapanma kararı, ilk olarak okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm okullarda yüz yüze eğitime ara verilmesine neden olmuştur. Ardından salgının seyrine göre alınan kararlarla süreç devam etmiştir. 23 Mart 2020 tarihinden itibaren Türkiye'de eğitim öğretim faaliyetlerinin dijital ortamlara taşınması ile birlikte uzaktan eğitim süreci başlamıştır. Bilgi teknolojilerinin kullanımı sayesinde pek çok ülkede Covid-19 öncesi tecrübe edilen uzaktan eğitim faaliyetleri, ülkemizde de mecburi çevrimiçi öğrenme ortamlarına geçişi hızlandırmıştır (Al Lily, Ismail, Abunasser ve Alqahtani, 2020).

Ülkemizde çevrimiçi öğrenme ortamlarına yönelik çalışmalar Covid-19 pandemi sürecinde eğitime kesinti yaşanmadan devam edilebilmesi amacıyla hızlandırılarak; sağlık, güvenlik ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda alınan kararlarla sürdürülmüştür. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından pek çok yönerge ve genelge yayınlanmıştır. Ülkemizde görülen Covid-19 vaka sayılarının artışıyla birlikte, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 13.03.2020 tarihli ve 5497866 sayılı yazısı ile 16-20 Nisan 2020 tarihleri arasında yapılacak olan ara tatil öne çekilerek 16-20 Mart 2020 tarihleri arasında uygulanması kararı açıklanmıştır. 23-27 Mart 2020 tarihleri arasında ise yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitime geçilmiştir. Yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın 26.03.2020 tarihli ve 5906495 sayılı yazısı ile eğitim kurumlarının tatil süresi 30.04.2020 tarihine kadar uzatılmıştır. Bu süreçte eğitim uygulamalarına çevrimiçi ortamlarda ve EBA TV üzerinden devam edilmiştir. Bu kapsamda okullarda görev yapan idareci ve öğretmenler de, esnek çalışma saatleri uygulanarak görevlerini yerine getirmişlerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 15.04.2020 tarihli, 6406175 sayılı yazısı ile 8. sınıf, lise hazırlık sınıfı ve 12. sınıf öğrencileri ile derslere giren öğretmenler kendi okullarına ayrılan zaman dilimlerinde EBA canlı ders özelliğini kullanarak ders yapmaya başlamışlardır. Covid-19 pandemisi ile geçilen çevrimiçi öğrenme ortamlarındaki yoğunluk nedeniyle EBA platformu, bu süreçte yalnızca belirtilen sınıf düzeylerinde kullanılmıştır. Ayrıca gerekli

güvenlik tedbirlerini öğretmen ve okul idarelerinin alması koşuluyla; diğer sınıf düzeylerinin de EBA dışındaki (Zoom, Microsoft Teams, gibi) platformları kullanmalarına olanak sağlanmıştır. EBA dışındaki platformlarda yapılacak çevrimiçi dersler için "kullanıcıların derslere sosyal medya hesapları aracılığıyla giriş yapmaması, öğrencilerin kameralarının sadece zorunlu hallerde açılması, zorunlu olmayan hallerde kameraların kapalı olması, kameraların açılması işlemini yapmaya sadece öğretmenin yetkili olması, öğretmenler ve öğrenciler tarafından ders esnasında hiçbir şekilde kişisel verilerin kaydedilmemesi ve hiçbir platformda paylaşılmaması gibi güvenlik amaçlı dikkat edilmesi gereken bazı hususlara yer verilmiştir.

Okulların yüz yüze eğitime ara verdiği bu dönemde, peş peşe alınan kararlarla ve değişikliklerle eğitim öğretim faaliyetleri sürdürülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yoğun çalışması ve EBA platformundaki güncellemelerle birlikte, 24.04.2020 tarihli ve 6557824 sayılı yeni bir yazı ile 23.04.2020 tarihinde EBA canlı ders özelliği 3. sınıf ve üzeri tüm sınıf düzeylerinde kullanıma açılmıştır ve her sınıf düzeyinin canlı ders yapabileceği saatler farklı olarak belirlenmiştir. Bu sayede aynı anda canlı derse katılmaya çalışan öğretmen ve öğrenci yoğunluğu planlı biçimde azaltılmaya ve platformdaki sistemsel sorunlar giderilmeye çalışılmıştır.

Covid-19 salgınının kontrol altına alınması ve halk sağlığının korunması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nın 05.06.2020 tarihli ve 7526711 sayılı yazısı ile çevrimiçi eğitim öğretim faaliyetlerinin 19 Haziran 2020 tarihine kadar uzatıldığı belirtilmiştir. Devamında ise alınan güncel kararlarla birlikte yayınlanan 03.07.2020 tarihli ve 2020/4 no'lu genelge ile 2020-2021 eğitim-öğretim yılına ait çalışma takvimi aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

> *"1- Öğretmenlerin Mesleki Çalışmaları, 24 Ağustos 2020 Pazartesi günü başlayacaktır.*
> *2- Birinci dönem, 31 Ağustos 2020 Pazartesi günü başlayacak ve 22 Ocak 2021 Cuma günü sona erecektir.*
> *3- Bu kapsamda;*
> *a) Öğrencilerin bir önceki eğitim ve öğretim yılına dair eksik konu ve kazanımları ile öğrenme kayıplarına ilişkin "Eğitim Programı", 31 Ağustos Pazartesi günü başlayacak ve 18 Eylül 2020 Cuma gününe kadar devam edecektir.*
> *b) Öğrencilerin eksik konu ve kazanımları ile öğrenme kayıplarına yönelik olarak Bakanlığımızca hazırlanan ve sarmal yapıdaki konu ve kazanımlardan oluşan "Eğitim Programı" ile materyalleri, elektronik ortamda yayınlanacaktır. Program ve materyaller doğrultusunda eğitim süreci, zümre öğretmenlerince planlanıp uygulanacaktır. Ayrıca söz konusu eğitimler, Eğitim Bilişim Ağındaki (EBA) içeriklerle de desteklenecektir.*
> *c) Öğrencilere, eksik konu ve kazanımlarının giderilmesi amacıyla; Eğitim Bilişim Ağı (EBA), EBA TV (İlkokul, Ortaokul, Lise) ile destekleme ve yetiştirme kursları aracılığıyla yıl boyu destek verilmeye devam edilecektir.*
> *ç) Öğrencilerin eksik konu ve kazanımlarına yönelik olarak uygulanacak Eğitim Programı, 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında devam edecekleri yeni eğitim kurumu ve sınıflarında yapılacaktır.*
> *…*

8- Resmî ve özel eğitim kurumlarımız, 8'inci ve 12'nci sınıf öğrencileri ile mezunlara yönelik olarak, 31 Ağustos 2020 - 06 Haziran 2021 tarihleri arasında destekleme ve yetiştirme kursları açabilecektir."

Okulların kapanması ile salgının takibi doğrultusunda yeni eğitim öğretim yılı için hazırlık ve planlamalar yapılmaya başlanmış; 25.08.2020 tarihinde yayınlanan genelge ile 31.08.2020 ve 18.09.2020 tarihleri arasında online eğitim yapılması kararlaştırılarak, 2019-2020 ders yılında yüz yüze işlenemeyen eksik konu ve kazanımlara öncelik verileceği, tüm konu ve kazanımlara ait ders videolarının, EBA TV'nin farklı kademeler için ayrı ayrı açmış olduğu TRT EBA İlkokul TV, TRT EBA Ortaokul TV ve TRT EBA Lise TV kanallarında yayımlanacağı, EBA platformu üzerinden diğer uygulamalar aracılığıyla da canlı derslerin yapılabileceği duyurulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 18.09.2020 tarihli ve 13366293 sayılı yazısında 2020-2021 ders yılında yüz yüze ve çevrimiçi öğrenme ortamlarının birlikte kullanılacağı belirtilmiştir. Yalnız; okul öncesi ve ilkokul 1. sınıfların yüz yüze eğitimin başlayacağı, diğer sınıf seviyeleri için salgının seyrine göre değerlendirme yapılacağı, bu süreçte tüm derslerin yüz yüze ve/veya çevrimiçi ortamlarda yapılacağı ifade edilmiştir. Akabinde 08.10.2020 tarihli ve 14431459 sayılı yazı ile 12.10.2020 tarihi itibariyle ortaöğretim hazırlık sınıfları ile 12. sınıflarda belirlenen kurallar dahilinde yüz yüze eğitime geçilmesi kararı alındığı aşağıdaki maddeler halinde duyurulmuştur:

"1. İlgi (c) "Yüz Yüze Eğitime İlişkin Açıklamalar" konulu yazımızın uygulanmasına devam edilecek olup bununla birlikte öğrencilerin okulda geçirdikleri ders içi/dışı saatlerde maske kullanımı, sosyal mesafe ve temizlik kurallarına uymaları hususunda rehberlik ve yönlendirme yapılacak, okul yöneticileri ve öğretmenlerce de takibi yapılarak okulda gerçekleştirilecek olan yüz yüze eğitim faaliyetleri hakkında öğrencilere "Eğitim Kurumlarında Hijyen Şartlarının Geliştirilmesi ve Enfeksiyon Önleme Kontrol Kılavuzu"na göre gerekli bilgilendirmeler yapılacaktır.

2. Dersliklerdeki oturma planı fiziki mesafeyi koruyacak şekilde düzenlenecek olup bir sınıfta bulunması gereken en fazla öğrenci sayısı da bu fiziki mesafe dikkate alınarak belirlenecektir. Bu amaçla bir şube gruplara ayrılabilecek, bu ayrım sonucu oluşan gruplar ayrıca e-Okul sistemine tanımlanmayacaktır. Uzaktan eğitim sürecinde gruplar tekrar aynı şubede birleştirilecektir.

3. Okul yönetimlerince, yüz yüze eğitim için, iki gruba ayrılan şubelerden, birinci gruplar, pazartesi ve salı günleri, ikinci gruplar ise perşembe ve cuma günleri okula gelecek şekilde planlamalar yapılacaktır. Çarşamba günlerinde ise yüz yüze eğitime ara verilecek, okulun dersliklerinin ve eklentilerinin genel temizliği kapsamlı şekilde gerçekleştirilecektir. Belirlenen günlerde, günde 8 saat, her ders süresi 30 dakika, dersler arası dinlenme süresi de 10 dakika olarak uygulanacaktır. Ayrıca öğle arası uygulaması yapılmayacaktır.

……..

6. Yüz yüze eğitimle yürütülecek eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılım isteğe bağlı olup bu hususta devam zorunluluğu aranmayacaktır. Ancak eğitim kurumunun öğrencileri takip edebilmesi ve bu kapsamda gerekli önlem ve tedbirleri alabilmesi amacıyla yüz yüze eğitim faaliyetlerine katılmayacak olan öğrenciler için velileri tarafından; Covid-19 salgını kapsamında herhangi bir nedenle öğrencisini yüz yüze eğitim için eğitim kurumuna göndermek istemediğine ilişkin talebini bir dilekçe ile eğitim kurumu müdürlüğüne iletmesi gerekecektir.

7. Yüz yüze eğitim faaliyetlerine katılmayacak öğrenciler; sınıfının konu ve kazanımlarının işlenen bölümünün tamamından sorumlu olacak, Bakanlıkça planlanan, hazırlanan, konu ve

kazanımları belirlenmiş Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden gerçekleştirilen uygulamalar ile EBA TV üzerinden yürütülen eğitimi takip edecekler ve yüz yüze eğitime katılan öğrencilerle birlikte eğitim kurumunda gerçekleştirilecek ölçme ve değerlendirme sınavlarına katılacaklardır."

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 23.10.2020 tarihli yazısı ile 9. sınıfların da önceden belirlenen kurallar dahilinde yüz yüze eğitime başlayacağı bildirilmiştir. Yeni eğitim öğretim dönemi bu kararlarla başlamış, ancak pandeminin artarak devam etmesi nedeniyle yüzyüze sürdürülememiştir. Bu doğrultuda; 19.11.2020 tarihli yeni bir duyuru ile 20.11.2020 ile 04.01.2021 tarihleri arasında yüz yüze eğitime ara verilerek, tüm derslerin çevrimiçi sınıf uygulamaları, TRT EBA TV, EBA platformu ve diğer güvenilir platformlar üzerinden verileceği belirtilmiştir. Bu süreçte EBA canlı ders uygulamasında bazı değişiklikler yapılmış ve duyurulmuştur. Güncellenen EBA canlı ders platformu ile Pazar günü hariç her gün 08:30 – 20:20 saatleri arasında canlı ders yapılabilmesine olanak sağlanmış; öğretmen ve öğrencilerin aynı anda sisteme girmesini engellemek adına okul ve sınıf seviyelerine göre zaman planlamaları yapılmıştır. İlgili yazıda ayrıca aşağıdaki hususlara yer verilmiştir;

"…
• Ekte yer alan zaman planları; hazırlık sınıfı hariç tüm seviyedeki öğrenciler için Pazartesi – Cumartesi günleri dahil her gün 9 ders olmak üzere haftalık toplam 54 EBA Canlı Ders yapılabilmesine olanak sağlanmaktadır.
• Lise hazırlık sınıflarının Pazar hariç her gün 08:30 – 20:20 saatleri arasında istenilen saatte ders yapabilmesine imkan sağlanmıştır.
• İlgi yazıda belirtilen çizelgeler esas alınarak dersler uzaktan eğitim yoluyla işlenecektir.
• Öğrencilerimizin sokağa çıkma yasağının olmadığı 13.00 – 16.00 aralığı ve Cuma namazı saatine denk gelen zaman aralığının dikkate alınabilmesine olanak sağlama amacıyla ilgi yazıda belirtilen günlük ve haftalık ders saatlerinden daha fazla ders saati sağlanmıştır. Öğretmenler ilgi yazıda belirtilen çizelgeleri esas alarak ders atamalarını ekte belirtilen saat aralıklarından istedikleri saatlere yapabilecektir.
• Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okullarımıza harici canlı dersler özelliği açılmıştır. Harici Canlı Ders oluşturulmasıyla ilgili yardım videosu ve açıklamalar EBA'da ilgili menü altında yer almaktadır. Canlı Dersler sırasında öğrencilerin kameraları genellikle kapalı olacak, ancak ders süresince birkaç kez olmak üzere derse odaklanmayı artırmak ve kontrol amaçlı olarak öğretmenler, öğrencilerin kameralarını kısa süreli açmalarını isteyecektir.
• EBA Canlı Ders ve harici canlı ders atamaları öğretmenler tarafından yapılacaktır. Okul yöneticilerimizin canlı ders programlarını, zorunlu haller dışında EBA platformu kullanılacak şekilde oluşturmaları, sürecin izlenmesi, raporlanması ve değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Okul yöneticileri tarafından okullarındaki sınıf ve branş öğretmenlerinin oluşturdukları canlı ders atama raporları sistem üzerinden görüntülenebilecektir.
• Tüm seviyeler için şube birleştirmeden de ders atamasına olanak sağlanacak geliştirmeler yapılmıştır; okullar için kota sınırı bulunmamaktadır. Öğretmenlerimiz, istenmesi durumunda 4 şubeye kadar şube birleştirme özelliğini kullanabileceklerdir."

Yüz yüze eğitim planlaması ile başlayan, salgının olumsuz seyriyle online sürdürülen eğitim öğretim uygulamaları; 18.11.2020 tarihinde yayınlanan resmi yazı ile 15.02.2021 tarihinde yüz yüze başlamak üzere tamamen çevrimiçi ortama taşınmıştır. 15 Şubat 2021 itibariyle Türkiye genelindeki köy okulları ve anaokulları yüz yüze olarak açılmış; 1 Mart 2021 tarihinden itibaren ise tüm resmi ve özel ilkokullarda ve bu ilkokulların bünyesindeki ana

sınıfları ile özel eğitim sınıflarında, seyreltilmiş şekilde haftada 2 gün yüz yüze eğitim yapılarak, tüm resmi ve özel ortaokullar ile imam hatip ortaokullarının 8. sınıflarında da yüz yüze eğitime başlanması; bu süreçte ortaokul 5, 6 ve 7. sınıflarda tüm derslerin çevrimiçi ortamda işlenmeye devam edilmesine karar verildiği açıklanmıştır. Ancak Covid-19 salgınının seyriyle birlikte yüz yüze eğitime geçiş ertelenmek zorunda kalmış ve 17.05.2021 tarih ve 25210694 sayılı resmi yazı ile tüm resmî bağımsız anaokulu, uygulama sınıfı ve özel eğitim anaokulları, özel eğitim anasınıfları ile özel okul öncesi eğitim kurumlarında haftada 5 (beş) gün, günde 6 (altı) etkinlik saati ve bir etkinlik süresi 30 (otuz) dakika olacak şekilde yüz yüze eğitime geçilmesine; resmî ana sınıflarında ise uzaktan eğitim yapılmasına, ortaokul ve imam hatip ortaokulu 8. sınıflara yönelik düzenlenen destekleme ve yetiştirme kursları ile takviye kurslarının yüz yüze olacak şekilde planlanmasına ve diğer tüm resmî ve özel ilkokul, ortaokul ve imam hatip ortaokullarında uzaktan eğitime devam edilmesine karar verilmiştir.

2020-2021 eğitim öğretim yılının Covid- 19 pandemisi etkisinde çevrimiçi ortamlarda yapılan dersler ve yüz yüze eğitim denemeleriyle sonlanmasının ardından, salgına yönelik aşı çalışmaları ile yeni eğitim öğretim yılına okullarda yüz yüze ortamda başlanacağı duyurulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan açıklama ile 2021-2022 eğitim öğretim yılının 6 Eylül 2021 tarihinde, gerekli tedbirler alınarak haftada 5 gün tam zamanlı ve tüm kademelerde yüz yüze başlatılmasına karar verilmiştir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de salgının beklenmeyen hızla ilerlemesi eğitim öğretim faaliyetleri açısından bir krize yol açarak, özellikle sürecin başında resmi mercilerce alınan kararların sık sık değişmesi sonucu yaşanan belirsizlik, eğitimin tüm paydaşlarını olumsuz etkilemiştir (TÜSİAD, 2021). Okulların açılıp kapanma kararını belirleyen koşullarının net olarak yansıtılmaması; alınan kararların hızla ve sık sık değişmesi, salgın sürecini eğitim paydaşları adına daha da zor hale getirmiş ve güven ilişkilerinde olumsuz bir etki yaratmıştır (Korlu, Bakioğlu ve Gencer, 2021).

2.2.1. Covid-19 Döneminde Çevrimiçi Öğrenme Uygulamaları

Çevrimiçi öğrenme uygulamaları, öğretilmek istenen konuyu daha kolay ve etkili aktarabilmek amacıyla, teknolojik imkanları da sürece dahil ederek, zaman ve mekan sınırlaması olmaksızın aktarmanın yoludur (Valentine, 2002). Bu bağlamda çevrimiçi öğrenme uygulamaları, bu amaçla tasarlanmış çeşitli platformlarda zengin bir içerikle

sağlanabilen, öğrenci kontrolünde gerçekleşen aktif bir öğretme ve öğrenme sürecini ifade eder (Uşun, 2006). Çevrimiçi öğrenme kavramı ve öğrenmeye ilişkin teknolojiler, uzun zamandır eğitim öğretim sürecine dahil edilerek kullanılmaktadır ve artık tüm toplumların bu yadsınamaz gerçeği kabul etmesiyle birlikte tüm öğrenme topluluklarına etki etmektedir (Bayrak, Aydemir ve Karaman, 2017). Özellikle Covid-19 pandemisi sonrasında tüm dünyada eğitimin çevrimiçi öğrenme ortamları ile sürdürülmesi uzun yıllardır süren teknolojik çalışmalar sayesinde daha kolay ve hızlı olmuştur (Fidalgo, Thormann, Kulyk ve Lencastre, 2020).

Türkiye'de çevrimiçi öğrenme ortamlarının hazırlanmasında ilk büyük adım olan FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesi, eğitim-öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve okullarda teknoloji kullanımının artırılması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2010 yılında imzalanan protokolle hayata geçirilmiştir. 2012 yılında pilot uygulamasına başlanan FATİH Projesi ile eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullardaki teknolojiyi iyileştirmek ve BT araçlarını öğrenme-öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edilecek şekilde derslerde etkin biçimde kullanmak amaçlanmıştır (MEB,2015).

Şekil 3. Fatih Projesi hedefleri. http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html sayfasından erişilmiştir.

Fatih projesi ile okullarda teknoloji yardımı ile eğitim yapılması beraberinde e-öğrenme ve de bu ortama uygun ders içeriklerinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Eğitim öğretim içeriklerinin uygun ortamda sunulması ve bunun etkin kullanılması amaçlanarak çevrimiçi öğrenme platformu olan EBA (Eğitim Bilişim Ağı) oluşturulmuştur. Pandemi sürecinde ani bir kararla zorunluluk haline gelen uzaktan eğitim faaliyetleri de Fatih Projesi kapsamında çalışmaları devam eden ancak içeriklerin güncellenerek zenginleştirildiği ulusal çevrimiçi öğrenme platformu olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve eğitimdeki kademelere göre ayrılmış, yıllık müfredatlara paralel kayıtlar içeren video derslerin yayımlandığı TV kanalları aracılığıyla yapılmıştır (Çelikdemir, 2020). TRT ile yapılan iş birliği ile eğitim kademeleri dikkate alınarak uzaktan eğitim ders videolarının yayınlanması için TRT EBA TV ilkokul, TRT EBA TV ortaokul ve TRT EBA TV lise olmak üzere üç farklı kanal kurularak uzaktan eğitim sürecinde kullanılmıştır (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020). Uzaktan eğitim sürecinde EBA platformuna erişimi olmayan ya da zamandan ve mekandan bağımsız olarak televizyon kanalı aracılığıyla uzaktan eğitime katılmak isteyen öğrencilere yönelik güncel ders videoları, akademik desteğe yönelik

videolar, çeşitli mola ve etkinlik videoları, belirli gün ve haftalara yönelik kayıtlar gibi pek çok içeriğe sahip çekimler hızla gerçekleştirilmiş ve kanallara yüklenmiştir. Günlük bir program akışı halinde yayınlanan video dersler aynı zamanda ders saatlerine göre EBA platformunda da yer almıştır (TEGM, 2020).

Pandemi sürecinde uzaktan eğitim faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen çevrimiçi derslerde öğretmen ve öğrenciler büyük ölçüde EBA platformundan yararlanmıştır. Ancak platformun bu ani yüklenmeye hazır teknik altyapıya sahip olmaması ve aşırı yüklenme sonucu hata vermesi gibi sorunlar, eğitimci ve öğrencileri farklı platformlar keşfetmeye sevk etmiştir. Çevrimiçi derslerin daha sağlıklı ve sorunsuz yürütülebilmesi adına kullanılan bir diğer platform "ZOOM" olmuştur (Balaman ve Han Tiryaki, 2021; Uyar, 2020). ZOOM, aslında yeni nesil bir toplantı ve video konferans uygulaması olması nedeniyle iş dünyasında daha çok kullanılmasına rağmen Covid-19 pandemisi ile birlikte eğitimin bir parçası haline gelmiştir. Türkiye'de de kısa sürede pek çok ailenin evine giren ZOOM, bazı güvenlik açıkları olduğu gerekçesiyle, çevrimiçi derslerde kullanılması tartışılan bir platform durumundadır. ZOOM uygulaması haricinde Microsoft Teams, Hangouts, Skype vb. uygulamalar da çevrimiçi derslerde farklı okul ve kurumlar tarafından tercih edilmiş ancak süreçte en çok karşımıza çıkan Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi platformu olan EBA ve daha kullanışlı olduğu düşünülen ZOOM olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı, yaptığı açıklama

ile EBA'nın teknik arızalar ya da yoğunluk nedeniyle kullanılamadığı durumlar için EBA dışındaki Zoom, Teams, Hangouts, Meet, Skype ve benzeri platformların ücretsiz olanlarıyla sanal sınıf uygulaması yapılabileceğini duyurmuştur. Böylece öğretmenler, gerekli güvenlik tedbirlerini sağlamak ve kontrolünü yapmak koşulu ile çevrimiçi derslerde daha ulaşılabilir ve daha kullanışlı buldukları platformlardan yararlanabilmişlerdir.

2.2.2. Covid-19 Döneminde Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları

29.04.2020 tarihli ve 6668482 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı yazısı ile Covid-19 tedbirleri kapsamında okulların yüz yüze eğitime ara verdiği süre 30.05.2020 tarihine kadar uzatılmış ve bu süreçte çevrimiçi uygulamaların devam edeceği bildirilmiştir. Okullardaki eğitim öğretim döneminin biterek yaz tatiline girileceği; öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetleri süresince her dönem sonunda olduğu gibi notla değerlendirilerek karne alacakları düşünüldüğünde, Covid-19 döneminde ölçme ve değerlendirme uygulamalarının nasıl yapılacağı konusu veli, öğrenci ve öğretmenler tarafından merak konusu olmuştur. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı ilk olarak Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde 08.05.2020 tarihinde bazı değişiklikler yaparak aşağıdaki hususlara yer vermiştir:

> *"Olağanüstü durumlarda sınıf geçme ve öğrenci başarısının değerlendirilmesi*
> *EK MADDE 2 - (1) İlçe, il veya ülke genelinde genel hayatı etkileyen salgın hastalık, doğal afet, elverişsiz hava koşulları gibi nedenlerle Bakanlıkça veya il/ilçe hıfzıssıhha kurulunun kararına istinaden mahalli mülkî idare amirince ortaöğretim kurumlarının tamamında ya da bir kısmında eğitim ve öğretime ara verilmesi, öğrencilerin sadece bir dönem puanının bulunması ve ara vermeye sebep olan şartların devam etmesi nedeniyle telafi programının uygulanamayacak olması durumunda öğrencilerin yılsonu puanı, bir dönem puanı ile belirlenir.*
> *(5) Birinci fıkrada yer verilen gerekçelerle yüz yüze yürütülmekte olan eğitim ve öğretim faaliyetlerine ara verildiği durumlarda, uzaktan eğitim yapılabilir. Ancak uzaktan eğitimde puanla değerlendirme yapılmaz."*

Milli Eğitim Bakanlığının 15.05.2020 tarihli duyurusu ile yüz yüze yapılamayan eğitimlerin telafisi için okul yönetimleri ve il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince gerekli önlemler alınması gerektiği belirtilerek; 2019 – 2020 eğitim öğretim yılının tamamlanması için ölçme ve değerlendirme uygulamalarının aşağıda belirtilen hususlar doğrultusunda yapılmasına karar verildiği açıklanmıştır:

> *"Öğrencilere uzaktan eğitim verilebilecek ve verilen bu uzaktan eğitim puanla değerlendirilmeyecektir.*
>
> *Yüz yüze eğitim yoluyla işlenemeyen öğretim programlarına ait konular ile buna bağlı kazanımların elde edilmesine yönelik telafi eğitimleri yapılacak ve gerektiğinde telafi eğitimleri hafta sonları da yapılabilecektir.*
>
> *Telafi eğitimi yapılması durumunda ilköğretim kurumlarında bu telafi eğitimi puanla değerlendirilmeyecektir.*

İlkokul 4 üncü sınıf ile ortaokuldaki öğrencilerin bir dönem puanı olması kaydıyla bu puanın ders geçme puanı altında kalıp kalmamasına bakılmaksızın tüm öğrenciler bir üst sınıfa geçecektir. Ayrıca var olan dönem puanı öğrencilerin yıl sonu puanı olarak kabul edilecek ve bu puan diğer hesaplamalarda da kullanılacaktır.

İlkokul 1 inci, 2 nci ve 3 üncü sınıflardaki öğrencilerin başarısı, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin devam ettiği dönemdeki başarılarına göre değerlendirilecek olup bu öğrenciler de bir üst sınıfa geçecektir. Ancak ilkokullardaki öğrencilere, velilerin yazılı talebi halinde sınıf tekrarı yaptırılabilecektir."

Covid-19 pandemisinin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de olumsuz seyrine devam etmesi nedeniyle; yüz yüze başlaması planlanan 2020-2021 eğitim öğretim yılı da ağırlıklı olarak çevrimiçi ortamlarda sürdürülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 18.09.2020 tarihli ve 13366293 sayılı yazısında 2020-2021 ders yılında yüz yüze ve çevrimiçi öğrenme ortamlarının birlikte kullanılacağı belirtilmiştir. Yalnız; okul öncesi ve ilkokul 1. sınıfların yüz yüze eğitimin başlayacağı, diğer sınıf seviyeleri için salgının seyrine göre değerlendirme yapılacağı, bu süreçte tüm derslerin yüz yüze ve/veya çevrimiçi ortamlarda yapılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin bu ders yılına ait tüm müfredattan sorumlu olacakları belirtilmiştir. 25.12.2020 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan açıklama ile ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin karne notlarının ders etkinliklerine katılım puanı üzerinden, lise öğrencilerinin birinci dönem notlarının ise ikinci dönem yapılacak yüz yüze sınavlarla belirleneceğini açıklanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 20.05.2021 tarihinde yayımladığı resmi duyuru ile İlkokul 4'üncü sınıf ile ortaokul öğrencileri için 2020-2021 eğitim öğretim yılı ikinci dönem derslerinin sınavla değerlendirilmesi durumu, öğrencilerin tercihine bırakılmıştır. İkinci dönem sınav notu olan öğrenciler için; katıldıkları bu sınavların geçerli olmasına sınavı yapılan derslerden başka bir sınav yapılmamasına, öğrencilerin istemeleri hâlinde ikinci bir sınav yapılıp puanlarını yükseltme fırsatı verilmesine, ancak öğrencilere tercih hakkı sunulacak olup istemeleri hâlinde sadece birinci dönem notları ile değerlendirilmelerinin sağlanmasına ve bu öğrencilere başka herhangi bir ölçme ve değerlendirme uygulaması yapılmamasına karar verilmiştir. İkinci dönem sınav notu olmayan öğrenciler için ise; ikinci dönem sınavlarına katılıp katılmama hususunda öğrencilere tercih hakkı sunulmasına, isteyen öğrencilere sınav yapılmasına; istemeyen öğrencilerin sadece birinci dönem notlarına göre değerlendirilmelerine ve bu öğrencilere başka herhangi bir ölçme ve değerlendirme uygulaması yapılmamasına karar verilmiştir. Açıklanan bu kararlar doğrultusunda; velilerin, tercih ettikleri seçeneği 26 Mayıs 2021 tarihine kadar öğrencilerin kayıtlı bulunduğu okul müdürlüğüne yazılı olarak ya da e-posta başvurusuyla bildirmeleri gerektiği duyurulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Covid-19 dönemindeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin kararları eğitimin paydaşları arasında sürecin başından beri tartışma konusu olmuştur. Örneğin sınıf geçmeyle ilgili birinci dönemde alınan notların geçerli olacağı ve öğrencilerin not ortalamaları kaç olursa olsun üst sınıfa geçebileceklerine dair açıklamanın uzaktan eğitim faaliyetlerinin sonlanmasına iki ay kala duyurulması gibi kararların vaktinden erken açıklanması uzaktan eğitime olan ilgiyi ve katılımı azalttığı ifade edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin derse katılım durumuna göre sınavsız not verme sürecinde de öğretmenlerin adil olma çabası, internete, bilgisayara erişimi olmayan öğrencilerin varlığıyla sonuçsuz kalmıştır. Pandemi sürecinde öğrencileri ve velileri ile iletişim kuramayan öğretmenler, verdikleri ödevlerin takibinde ve çevrimiçi derslerdeki başarının ölçülmesinde çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır (SETA, 2021).

2.3. İlgili Araştırmalar

Çevrimiçi öğrenme ile Covid-19 dönemindeki çevrimiçi eğitim öğretim uygulamaları konusunda yurtiçinde ve yurtdışında yapılmış çeşitli araştırmalar aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

2.3.1. Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar

Uluyol ve Karadeniz (2009), geleneksel öğrenme yöntemleri, yüzyüze çevrimiçi öğrenme ile klasik değerlendirme yöntemleri ve proje temelli öğrenme yöntemlerini harmanlayarak bir araştırma yürütmüş ve buna yönelik öğrenci görüşlerini belirlemişlerdir. Araştırmada durum çalışması yöntemini kullanmışlardır. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü 2007-2008 öğretim yılı 3. Sınıf Güz yarıyılında işlenmekte olan 'İşletim Sistemleri ve Uygulamaları' dersini alan toplam 39 öğrenci ile 14 hafta eğitim yapmışlardır. Hem eğitimin öncesinde hem de sonunda öğrencilerin görüşlerini belirlemek için anket uygulamışlardır. Elde ettikleri nitel verileri içerik analiziyle; nicel verileri ise yüzde, frekans, standart sapma ve ortalama gibi istatistikler kullanarak değerlendirmişlerdir. Yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerin harmanlanmış öğrenmeye dair görüşlerinin olumlu olduğunu; kendilerine uygulanan harmanlanmış yöntemlerin faydalı olduğunu düşündüklerini; katılımcıların olumlu yönde ve farklı kazanım elde ettiklerini ve bu ortamı diğer dersler içinde tercih edebileceklerini belirlemişlerdir.

Özcan (2009) “Çevrimiçi Öğrenme Destekli Yabancı Dil Öğreniminde Öğrenenlerin Teknoloji Uyumlarının Tutum, Özyeterlik Algısı ve Farklı Ortamların Kullanım Sıklıklarıyla Belirlenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde yabancı dili çevrimiçi ortam yardımıyla öğrenenlerin, bu ortamda öğrenmeye ilişkin özyeterlik algısı, tutum ve ortamın kullanım sıklığı gibi değişkenleri incelemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı'na kayıtlı, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrenenlerinden oluşan toplam 300 öğrenci üzerinde çalışmıştır. Araştırmada “Web Tabanlı Öğretim Tutum Ölçeği” ve “Çevrimiçi Teknolojilerin Kullanımına İlişkin Özyeterlik Algısı Ölçeği” ile kişisel bilgi formunu kullanmıştır. Elde edilen verileri bağımsız örneklemler t testi, Tek Yönlü Varyans Testi (ANOVA) ve Post Hoc (Tukey HSD Testi) gibi çeşitli parametrik testlerle analiz etmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların çevrimiçi öğrenmeye yönelik tutumlarının düşük seviyede olduğunu; genel olarak düşük tutum seviyesine sahip olsalar da farklı ortamlardan sıklıkla yararlandıkları ve ortamı benimsemelerinin hızlı olduğunu; direnme boyunda azalma olduğunu belirlemiştir. Özyeterlik algılarında ise katılımcıların yüksek özyeterlik algısına sahip olduğunu; eşzamansız etkileşim alt boyutundan en yüksek ortalamanın alındığını belirlemiştir. Öte yandan katılımcıların çevrimiçi teknolojilere yönelik tutumları ve özyeterlik algılarının öğrenenlerin cinsiyet, deneyim, iş durumu ve teknolojiye İnternet kafeden erişim gibi demografik özelliklere göre farklılaşmadığını saptamıştır.

Başal (2011) “Web tabanlı yabancı dil öğretiminde öğrenme nesneleri: Erişi, kalıcılık ve tutumlara etkisi” başlıklı doktora tezinde öğrenme nesneleriyle zenginleştirilmiş ve desteklenmiş web tabanlı yabancı dil öğretimi ortamlarının öğrencilerin akademik tutum, kalıcılık ve başarısı üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda 2010-2011 eğitim-öğretim yılı güz döneminde, Kırıkkale Üniversitesi Bilgisayar programcılığı İngilizce I dersine devam eden 118 öğrenciden deney ve kontrol grubu oluşturmuştur. Öğrencilere 6 hafta süren resim, animasyon, sunum, video ve ses kullanılarak ve toplam 70 adet öğrenme nesnesi eklenerek hazırlanan bir ders içeriği sunmuştur. Deney grubundaki öğrenciler bu eğitimi alırken, kontrol grubu geleneksel eğitimine devam etmiştir. Öğrenciler üzerinde hem ön hem de son testler için tutum ölçeği ve kalıcılık testi uygulamış ve elde ettiği verileri SPSS programında analiz etmiştir. Yaptığı çalışma sonucunda öğrenme nesneleri eklenmiş dil eğitiminin deney grubundakilerde akademik başarının daha yüksek olduğunu ancak ek öğrenmenin kalıcılığının daha düşük olduğunu; öğrenme nesnelerine

yönelik tutumda kontrol grubuna göre deney grubunda farklılıklar olduğunu ve daha olumlu olduklarını belirlemiştir.

Gürer, Tekinarslan ve Yavuzalp (2016), uzaktan eğitimin her geçen gün yaygınlaştığını ve birçok okulda eğitimin zorunlu olarak uzaktan eğitimle gerçekleştiğini belirterek çevrimiçi uzaktan eğitim aracıyla ortak zorunlu dersler yapan öğretim üyelerinin bu sistem hakkındaki görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda 12 öğretim üyesiyle yüz yüze yarı-yapılandırılmış görüşme yapmışlardır. Elde ettikleri verileri betimsel olarak analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda öğretim elemanlarının içerik, öğrenme-öğretim, yönetim, destek ve teknoloji ile ilgili olumsuz ve olumlu görüşleri olduğunu belirlemişlerdir. Öğretim üyelerinin büyük bir kısmı yaşanan teknolojik gelişmelere paralel olarak günümüzde üniversitelerde uzaktan eğitimin artık gerekli olduğunu düşündüklerini ancak bu derslerin hazırlanması sürecinde herhangi bir toplantı ve planlama yapılmadığı için hem öğretmen hem de öğrencilerin derse karşı ilgilerinin, motivasyonlarının ve performanslarının bu durumdan olumsuz etkilendiğini belirlemişlerdir.

Koçoğlu ve Tekdal (2020), başlangıçta Çin'de ortaya çıkan ve daha sonra tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinin, küresel olarak yaşamı durdurması nedeniyle yaşamın birçok yönünü olumsuz etkilediğini; bu yönlerden birisinin de eğitim olduğunu belirtmişlerdir. Yazarlar, okullarda genellikle çeşitli öğrenme ortamlarında gerçekleşen eğitimin pandemi sırasında uzaktan yapılmak zorunda kaldığını ve bunun öğrenci, öğretmen ve velilere bir takım sorumluluklar yüklediğini belirtmişlerdir. Bu gelişmeler nedeniyle çalışmalarında pandemi döneminde Türkiye'de yürütülen eğitim faaliyetlerini analiz etmeyi amaçlamışlardır. Çalışmalarında kamu okullarında görev yapan 50 öğretmen ile yarı yapılandırılmış görüşme yapmışlardır. Ayrıca 4 soru içeren bir soru formu doldurtmuşlardır. Elde ettikleri verileri tema ve alt temalara göre analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda çeşitli disiplinlerden öğretmenlerin, Covid-19 pandemisi sürecinde yürütülen eğitime ilişkin dikkat çekici görüşler dile getirdiklerini ortaya koymuşlardır. Öğretmenlerin büyük bir kısmı öğretmen temelli geleneksel öğretimin bu sistemde kullanılamadığını ve bunun çok faydalı olduğunu; ancak materyal ve altyapı eksikliği nedeniyle istenen verimin alınamadığını düşündüğünü belirlemişlerdir.

Keskin ve Özer (2020), Covid 19 pandemisi süresince uzaktan eğitimle eğitim süreci devam eden öğrencilerin yapılandırılmış web tabanlı eğitim hakkındaki geri bildirimlerini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda internet üzerinden ankete erişimi olan ve 2020 bahar döneminde pandemi nedeniyle lisans/lisansüstü eğitimine web tabanlı olarak

uzaktan devam eden 652 üniversite öğrencisi üzerinde yarı yapılandırılmış bir anket uygulamış ve Sayısal Oranlama Skalası kullanmışlardır. Yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerin büyük kısmının web tabanlı uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime sadece alternatif olabileceğini ve yüzyüze eğitim kadar etkili olmadığını belirttiğini; öğrencilerin eğitimler sırasında teknik sorunlar yaşadığını; öğrenmenin kendi hızlarında olabildiğini ancak hızlı unutulduğunu; öğretmenler ile rahat iletişim kurulamadığını belirttiğini saptamışlardır.

Sarıtaş ve Barutçu (2020), öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluğunu belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda Pamukkale Üniversitesinde eğitim gören 2835 ön lisans ve lisans öğrencisi üzerinde "Çevrimiçi Öğrenme Hazır Bulunuşluluk Ölçeği" ve kişisel bilgi formu uygulamışlardır. Yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerin çevrimiçi öğrenim için hazır bulunuşlulukların olduğunu, ancak çevrimiçi öğrenme kontrolü açısından kendilerini yetersiz bulduklarını, çevrimiçi öğrenime hazır bulunuşluluğun lisans öğrencilerinin sınıfları ve daha önceden çevrimiçi öğrenim deneyimlerinin olup olmamasına göre farklılaştığını belirlemişlerdir.

Aydın ve Erol (2021), Türkiye'de Türkçe öğretmenlerinin uzaktan eğitim ve dijital okuryazarlık konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Nitel bir araştırma yöntemi olan fenomenolojik desende yürüttükleri araştırmada, pandemi sürecinin dört ayı boyunca uzaktan eğitim yapan ortaokul Türkçe öğretmenleri üzerinde veri toplama aracı olarak yazarlar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanmışlardır. Elde edilen verileri içerik analizi ile çözümlemişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda öğrenci devamsızlığı sorunları; İnternet bağlantısı, altyapı ve sistem gibi dijital sorunlar; etkileşim, ilgi ve bağlılık; uzaktan eğitimin öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirememesi gibi okuryazarlık sorunları; yetersiz eşzamanlı/çevrimiçi sınıf sayısı ve süresi ve zayıf veli-öğrenci-öğretmen işbirliği gibi birçok sorun olduğunu belirlemişlerdir. Bu bulgulara dayanarak, dijital sorunların çözümü için iki yönlü etkileşime izin veren ve kurumlar arası işbirliğini geliştiren multimedya materyallerinin tasarlanmasını önermişlerdir.

Arslan, Arı ve Kanat'ın (2021) yapmış olduğu çalışmada, Covid-19 pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitime yönelik veli görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel modelde ve fenomenolojik desendedir. Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul'da, devlet okullarında öğrenim gören 15 ortaokul öğrencisinin velileri oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki velilerle online ortamda yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler, betimsel yöntemle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, velilerin uzaktan eğitimde kullanılan uygulamaları yeterince kullanamadıkları, internet ve

teknolojik aletlere yönelik eksiklerinin olduğu, derse bağlanamadıkları ve ders materyallerine erişemedikleri, öğrencilerin sorumluluk bilinçlerinde azalma olduğu, öğrencilerin teknoloji ve sosyal medya bağımlılıklarının arttığı gibi problemlerin yaşandığı belirlenmiştir. Araştırmada velilerin önerileri de incelenerek hem kendileri hem de öğrenciler için uzaktan eğitime dönük eğitim verilmesini, online kitap okuma saatlerinin yapılmasını ve ders sürelerinin uzatılmasını bekledikleri ifade edilmiştir.

Balaman ve Hanbay Tiryaki (2021) tarafından yapılmış çalışma ile COVID-19 sürecinde mecburi olarak geçilen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri araştırılmıştır. Bu kapsamda, süreçte aktif olarak kullanılan sistemlerin öğrenme üzerindeki etkilerini, genel olarak uzaktan eğitimin öğrenme, öğrenci ve öğretmen üzerindeki etkilerini, uzaktan eğitim ve bahsedilen sistemler hakkında öğretmenlerin tespitlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Görüşme formu kullanılarak nitel verilerin elde edildiği araştırma olgubilim modelindedir. Araştırmaya 2019-2020 eğitim- öğretim yılında Hatay il merkezinde 7 farklı devlet okulunda görev yapan 5' i kadın, 7' si erkek toplam 12 öğretmen katılmıştır. Görüşülen öğretmenlerin tamamı COVID-19 dolayısıyla mecburi yürütülen uzaktan eğitim sürecinde aktif olarak görev almışlardır. İçerik Analizi yönteminin kullanıldığı araştırmada verilerin analizde NVivo 10 yazılımından da yararlanılmıştır. İçerik Analizi sonunda temalar oluşturulmuş, temalara ilişkin maddelerin frekans değerlerine yer verilmiştir. Analiz sonunda "COVID-19 süreci özelinde karşılaşılan durumlar", "Uzaktan eğitimin sağladığı kolaylıklar", "Uzaktan eğitimde karşılaşılan dezavantajlar", "Süreç boyunca hissedilen ihtiyaçlar" temalarına ulaşılmıştır. Temalar bağlamında birçok sonuç elde edilmiş olup bu sonuçlardan; bakanlıkça sunulan imkânların yeterli görülmesi, eğitim sistemimizin bu sürece hazırlıklı olduğunun düşünülmesi, yerli ve güvenli canlı ders yazılımı ihtiyacı, öğretmenlerin uzaktan eğitimi yüz yüze eğitim kadar etkili görmemeleri dikkat çekici olanlarıdır. Ayrıca uzaktan eğitimde ölçme – değerlendirme problemi, öğrencilerin teknik altyapı ve imkânlar açısından eşit şartlarda olmaması, hizmet içi eğitim ihtiyacı, öğrencilerin derse devam durumları da önemli sonuçlar arasındadır.

Kara (2021), "*Pandemi Sürecinde Eba Üzerinden Gerçekleştirilen Matematik Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüş ve Önerileri"* başlıklı çalışmasında ülkemizde eğitim öğretimin teknoloji ile entagrasyonu amacıyla yürütülen FATİH Projesinin ana bileşenlerinden biri olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA)'nın araştırılması ve geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden olan nitel betimsel analiz desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmacı tarafından alan yazın incelenerek oluşturulmuş görüş formu

sorularının uzman önerileriyle düzenlenmesi ve öğretmenlere pilot uygulama yapılmasından sonra gerekli değişikliklerle son halini almıştır. Google Forms üzerinde oluşturulan 14 sorudan oluşan form ile 50 matematik öğretmeninden veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda matematik öğretmenlerinin eğitim öğretim sürecinde teknoloji kullanımını desteklediği, EBA ve teknoloji kullanımının öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal birçok açıdan gelişimine katkı sağladığını ancak EBA' da içeriklerin yetersiz olduğu ve platformla alakalı altyapısal sıkıntılar olduğu şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Han ve Demirbilek (2021) tarafından yapılmış olan çalışmada Covid-19 salgını nedeniyle acil ve zorunlu olarak uzaktan eğitime geçmek zorunda kalan öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla, nitel araştırma yöntemi kullanılarak Muş Alparslan Üniversitesinde öğrenim gören 572 gönüllü öğrenci ile çalışılmıştır. Online olarak toplanan veriler betimsel ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin; uzaktan eğitime geçilmesiyle salgının yayılmasının engellendiğini düşündükleri, salgına bağlı olarak ortaya çıkan kaygılar ve geleceğe ilişkin belirsizliklerin öğrencilerin uzaktan eğitime odaklanmasını zorlaştırdığı belirlenmiştir. Esnek çalışma imkânı, eğitimin kesintiye uğramaması, öğrencilerin aileleri ile daha fazla zaman geçirmeleri vb. etkenler uzaktan eğitimin olumlu yönleri olarak ifade edilmiştir. Derslerinin verimsiz olması, ders içeriklerinin yetersiz olması, uygulamalı derslerin gerçekleştirilememesi, değerlendirme yöntemlerine ilişkin belirsizlikler, internet ve teknolojiden kaynaklı teknik sorunlar, öğretim üyeleriyle iletişim sorunları, evde uygun ders çalışma ortamının olmaması vb. nedenler uzaktan eğitimin olumsuz yönleri olarak vurgulanmıştır.

Deli (2021) tarafından hazırlanmış yüksek lisans tezinde fen bilimleri öğretmenlerinin pandemi sürecinde ve sonrasında karşılaştıkları öğretimsel problemleri araştırmak amacıyla. nitel araştırma desenlerinden olgu bilimi (fenomoloji) çalışması şeklinde yürütülen araştırma kapsamında, Şırnak ilinde görev yapmakta olan 16 fen bilimleri öğretmeni ile bire bir görüşme yapılmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler betimsel analiz kullanılarak incelenmiş ve araştırmanın sonucunda fen bilimleri öğretmenlerinin; pandeminin ilk döneminde okulun açılmaması, canlı derslerin yapılmaması ve internetin olmaması gibi nedenlerle öğretimsel problemler yaşadıkları belirtilmiştir. Daha sonra ise öğrencilerle ve velilerle iletişim kurmakta zorluk yaşadıkları ve bu durumun öğrencilerin derslerden ve okuldan uzaklaşmasına neden olduğu ifade edilmiştir.

Hubbi (2022) tarafından yapılmış araştırmada, Covid-19 salgın sürecinde üniversite öğrencilerinin anksiyete düzeyleri ile akademik motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, toplam 667 üniversite öğrencisine (%27,4 erkek ve %72,6 kadın) çevrim içi anket uygulaması yapılmıştır. Katılımcılara genel bilgiler, Beck anksiyete (fiziksel, duygusal ve somatik belirtiler) ve akademik motivasyon (içsel, dışsal ve motivasyonsuzluk) ölçekleri uygulanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 26 paket programı kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların %53,4'üne virüs bulaştığı, %46,9'unun pandemi sürecinde eğitimi genel olarak yetersiz buldukları ve %67,9'unun ise uzaktan eğitim modelinden memnun olmadıkları belirlenmiştir. Covid-19 pandemisinin duygusal belirtiler ve içsel motivasyon, motivasyonsuzluk ve akademik motivasyon arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Şenocak (2022) tarafından yapılmış olan nitel araştırmanın amacı, uzaktan eğitimle fiziksel farklılaşmanın doğurduğu sonuçları incelemektir. Bu amaçla bir devlet okulunda en az beş yıldır görev yapan 7 İngilizce öğretmenine ve 10 öğrenciye açık uçlu sorular sorularak görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlere sorulan sorularda sınıf yönetimi bileşenlerinin uzaktan eğitime aktarılmasında ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır. Öğrencilerin görüşleri ise Glasser'ın Seçim Teorisi temel alınarak analiz edilmiş ve sınıf yönetimi bileşenlerinin uzaktan eğitimde etkili olarak işlemediğini, ve öğrencilerin Seçim Teorisi bağlamında temel ihtiyaçlarının uzaktan eğitimde karşılanamadığını ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda; öğretmenlerin sınıf yönetimi ve uzaktan eğitimde olumlu atmosfer yaratmada etkili olduğu belirtilerek; öğrencilerin düşüncelerini, duygularını ve önerilerini önemseyen, onlara seçenekler sunan, kendi öğrenme sorumluluklarını almaya fırsat veren öğretmenlerin süreci olumlu etkilediği vurgulanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin teknolojik okuryazarlıklarını geliştirmeleri, konu ve kazanımları uzaktan eğitime uyarlayabilmeleri, öğrencilerin yaş, hazırbulunuşluk ve ilgilerini göz önünde bulundurmaları ile düzenli geri bildirim vermeleri konusunda önerilerde bulunulmuştur.

İpekli (2022) uzaktan eğitime yönelik tutumların, pandemi öncesinde ve pandemi sonrasındaki düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapmış olduğu araştırmada 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında Sakarya ilindeki resmi ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan ve basit tesadüfi küme örnekleme yöntemiyle belirlenen 723 öğretmenle çalışmıştır. Nicel araştırma desenlerinden betimsel tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmada verilerin toplanması için iki ayrı form kullanılmıştır. Bunlardan birincisi katılımcıların demografik bilgilerinin yer aldığı kişisel bilgi formudur. İkincisi ise

öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin tutum düzeylerini ölçmek amacıyla Ağır (2007) tarafından geliştirilen Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeğidir. Verilerin analizinde ise bilgisayar ortamında SPSS 24.0 paket programı ile çözümlenen veriler Kruskal Wallis, ANOVA ve t-testi analizinden yararlanılarak yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitimin avantaj belirten maddelerine katılım oranının pandemi öncesine göre düştüğü, sınırlılık belirten maddelerine katılım oranının ise az da olsa yükseldiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Kirazlı Korkmaz (2022) tarafından yapılmış olan çalışmada, Ankara'da yükseköğretimde turizm eğitimi alan öğrencilerin, Covid-19 sürecinde, uzaktan eğitime yönelik bakış açılarını değerlendirmek için; Ankara'da ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyinde turizm eğitimi alan 383 öğrenciye dört bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Verilerin analizinde; betimsel istatistiklerden, Student's t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis Varyans Analizi testlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler, uzaktan eğitim konusunda bazı olumlu düşüncelere sahip olmalarına rağmen dersleri okula gelerek yüz yüze takip etmek istemektedirler. Uzaktan eğitimin, sosyal ortamdan uzak kalma, teknik sorunlarla karşılaşma, eğitimci ile iletişimlerini zorlaştırma gibi sakıncaları olduğunu düşünmektedirler. Çalışmada ayrıca, turizm öğrencilerinin uzaktan eğitime bakış açılarının değerlendirmeye yönelik alt boyutlardan kullanılan teknoloji, sistem ve uygulamaların; yaş, program ve kurum türü değişkenlerine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan turizm eğitimine yönelik bakış alt boyutunun ise, program türü, yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir.

Dağ (2022) sosyoloji bölümü öğrencilerinin Covid-19 döneminde uzaktan eğitime yönelik tutumlarının farklı parametrelerde görünümlerini ortaya çıkartmak amacıyla yaptığı araştırmasında, Bursa Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümüne devam eden 2020-2021 akademik takviminde uzaktan eğitim ile ders almış olan lisans ve lisansüstü seviyede 105 öğrenci ile çalışmıştır. Nicel desende tasarlanmış bu çalışmada veri toplama aracı olarak "COVID 19 Salgını Döneminde Sunulan Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verileri SPSS 25 Programı ile analiz edilmiştir. Araştırma verileri homojen dağılmadığı için nonparametrik testler: Kruskal-Wallis H ve Mann-Whitney U tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda devam edilen program ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında; UZEM'e bağlanılan cihaz ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında, devam edilen sınıf seviyesi ile Koronavirüs döneminde uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık

bulunmuştur ($p<0,05$). Lisans ve lisansüstü öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının da farklı olduğu belirtilmiştir.

Bartan (2022) tarafından yapılmış araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseninde uzaktan eğitim sürecinde görev yapan 10 okul öncesi öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırmada katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler online olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veriler araştırmacı tarafından oluşturulan 7 açık uçlu sorudan alınan cevaplar doğrultusunda toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada, öğretmenler okul öncesi dönemde uzaktan eğitimin çok uygulanabilir olmadığını fakat pandemi gibi olumsuz süreçlerde uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin dijital yeterlilik ve teknoloji kullanımı gibi beceri alanlarına sahip olmaları gerekliliği ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde planlama noktasında sorun yaşamadıkları fakat değerlendirme konusunda problem yaşadıkları araştırmanın bulgularındandır.

Çetin ve Akduman (2022) yapmış oldukları araştırma ile hem öğretmenlerin hem de LGS sınavına hazırlanmakta olan sekizinci sınıf öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ve yaşadıkları sorunları ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu doğrultuda devlet okullarında görev yapmakta olan, farklı branşlardaki 28 ortaokul öğretmeni ve 15 sekizinci sınıf öğrencisi ile nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseninde yürütülen araştırmada veri toplama aracı olarak "yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmıştır. Öğretmenler ve öğrencilerden uzaktan eğitime yönelik görüşleri alınmış ve görüşler belirli başlıklar altında toplanmıştır. Öğretmenler ölçme ve değerlendirme süreçlerinde online sınavların güvenirliğinin oldukça düşük olduğunu, online ölçme araçlarının yetersiz olduğunu, var olanları da yeterince iyi kullanamadıklarını, en sık kullandıkları ölçme değerlendirme araçlarının ise daha çok Kahoot, quizlet ve padlet gibi web 2.0 araçları, EBA ve performans görevleri olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler ise okuldan uzak oldukları için güdülenme eksiklikleri yaşadıklarını, uzaktan eğitimde sosyal paylaşımın olmaması ve okuldan uzak kalmalarının sonucunda daha çok sınav kaygısı yaşayarak psikolojilerinin olumsuz yönde etkilendiğini belirtmişlerdir.

2.3.2. Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

Meyer (2007) yüz yüze ve çevrimiçi tartışmalarda öğrenci algılarını belirlemek için çalışma yapmıştır. Bu doğrultuda yüksek Öğretimde Tarihsel ve Politika Perspektifleri üzerine lisansüstü düzeydeki bir kurstaki on üç öğrenci ile çeşitlilik, akademik özgürlük, siyasi hoşgörü, olumlu eylem ve cinsiyet olmak üzere beş tartışmalı konu hakkında yüz yüze ve çevrimiçi tartışmalar gerçekleştirmiştir. Öğrenciler her konuyla ilgili materyalleri okumuş ve Bloom'un sınıflandırmasına göre kategorize edilen tartışma soruları oluşturmuşlardır. Her tartışmanın tamamlanmasının ardından, tartışmanın derinliğini ve uzunluğunu, hatırlama yeteneğini ve öğrencinin nasıl öğrendiğine ilişkin bir öz değerlendirmeyi ele alan soruları yanıtlamışlardır. Yaptığı çalışma sonucunda öğrencilerin değerlendirmelerinin yüz yüze tartışma için tutarlı bir tercih olduğunu düşündüğünü, ancak az sayıda öğrencinin çevrimiçi ortamı tercih ettiğini belirlemiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin yaklaşık üçte birinin, ortamlar arasında hiçbir fark algılamayan veya iki ortamın belki de tamamlayıcı olduğunu algılayan bir azınlıktan oluştuğunu saptamıştır.

Paechter ve Maier (2010) öğrencilerin e-öğrenme deneyimleri ve çevrimiçi mi yoksa yüz yüze eğitimimi tercih ettiklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Avusturya üniversitelerinden (saf çevrimiçi sınıfların yanı sıra harmanlanmış öğrenme sınıfları) ve Avusturya'daki her federal eyaletten en az bir uygulamalı bilimler üniversitesi olmak üzere toplam 16 üniversiteden 2196 öğrenci üzerinde bir e-öğrenme kursuna katılma deneyimleri, algılanan başarıları ve çevrimiçi veya yüz yüze öğrenme bileşenleri konusundaki tercihleri hakkında bir anket uygulamışlardır. Elde ettikleri verileri SPSS'de analiz etmişlerdir. Yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerin, öğrenme materyalinin açık ve tutarlı bir yapısını sağlama, öz-düzenlemeli öğrenmeyi destekleme ve bilgi dağıtma potansiyeli nedeniyle çevrimiçi öğrenmeyi takdir ettiklerini; kişilerarası ilişkilerin kurulacağı iletişim amaçları için yüz yüze öğrenmeyi tercih ettiklerini belirlemişlerdir.

Wright (2017) harmanlanmış öğrenmede yüzyüze ve çevrimiçi yönetim derslerinde öğrenci algısını belirlemek için çalışma yapmıştır. Bu doğrultuda 112 Malezyalı yabancı dil olarak İngilizce (EFL) lisans öğrencisinin yüz yüze derslerle çevrimiçi derse ilişkin algılarını araştırmıştır. Nicel (Likert ölçekli sorular) ve nitel (açık uçlu sorular) yaklaşımlar kullanılarak veriler elde edilmiş, içerik analizi ile bu veriler analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, yüz yüze dersler daha yüksek motivasyon ve daha fazla ilgiyle ilişkilendirmiştir. Çevrimiçi dersler ise çalışma hızı ve kolaylığı ile çalışma zamanının ve yerinin esneklik sağlamasıyla ilişkilendirilmiştir. Çevrimiçi ve yüz yüze derslere de aynı oranda motive

olduklarını (%16) ve ilgi duyduklarını (%16.8) belirten öğrenci sayısı dikkate alındığında; ders çalışma alışkanlıkları, kişilik özellikleri, kısıtlı internet bağlantısı gibi faktörlerin görüşlerini etkilediği belirtilmiştir. Ancak genel olarak, öğrencilerin çoğu, öğretmenleriyle ve akranlarıyla etkileşimin daha iyi anlamalarına imkân sağladığını; böylece motivasyonlarının ve derse olan ilgilerinin arttığını belirtmişlerdir. Bu yüzden, çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere destek olarak dahil edilmesi ve çevrimiçi dersler çok verimli işlense dahi yüz yüze eğitimin önemini kaybetmemesi yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Fauzi ve Khusuma (2020), ilkokul öğretmenlerinin COVID-19 döneminde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin bakış açılarını ayrıntılı olarak açıklamayı amaçlamışlardır. Nicel bir yaklaşım kullandıkları çalışmalarında Banten ve Batı Java'daki 45 öğretmen üzerinde çevrimiçi ortamda bir anket uygulamışlardır. Araştırmada hem içerik analizi yapmış hem de elde ettikleri verileri yüzdeler kullanarak tanımlayıcı istatistiklerle değerlendirmişlerdir. Yaptıkları çalışma sonucunda öğretmenlerin çevrimiçi öğrenmenin bağlamını anladığını ancak uygulamada tesislerin mevcudiyeti, ağ ve internet kullanımı, öğrenmenin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi ve ebeveynlerle iş birliği konusunda sorun yaşadıklarını belirlemişlerdir. Ayrıca çevrimiçi öğrenmenin COVID-19 döneminde öğretmenlere yardımcı olduğunu, ancak etkisiz olduğu hissi verdiğini ve öğretmenlerin %80'inin çevrimiçi öğrenmeden memnun olmadığını öne sürmüşlerdir.

Putri, Purwanto, Pramono, Asbari, Wijayanti ve Hyun (2020) COVID-19 sürecinde evde çevrimiçi öğretme ve öğrenme sürecinin kısıtlamalarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda keşfedici bir durum çalışması kullanmış ve araştırma yaklaşımı için, COVID-19 pandemisinin ilkokullardaki öğretme ve öğrenme faaliyetleri üzerindeki kısıtlamaları ve sonuçları hakkında bilgi elde etmek için nitel bir durum çalışması yöntemi kullanmışlardır. Endonezya'nın Tangerang kentindeki iki ilkokulun toplam 15 öğretmen, öğrenci ve velisi üzerinde ilgili literatüre dayalı olarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formunu kullanmışlardır. Yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin çevrimiçi öğrenmede yaşadıkları bazı zorlukları ve kısıtlamaları ortaya çıkarmışlardır. Öğrencilerle ilgili zorlukları öğrenciler arasında sınırlı iletişim ve sosyalleşme, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için daha fazla zorluk ve daha uzun ekran süresi belirlemişlerdir. Ebeveynler için sorunun daha çok evde öğrenme disiplini eksikliğiyle, çocuklarının evde öğrenmelerine yardımcı olmak için daha fazla zaman harcamasıyla ve yüksek internet faturalarından kaynaklandığını görmüşlerdir. Öğretmenlerin normal bir yüz yüze sınıfta normal olarak uygulanan öğretim yöntemlerinin seçimlerinde bazı kısıtlamaların müfredat

içeriğinin daha az kapsanması, çevrimiçi öğrenmenin potansiyelini engelleyen teknoloji becerilerinin eksikliği, e-içerik oluşturma ve öğrencilerin çalışmaları hakkında geri bildirim vermenin bir sonucu olarak daha uzun ekran süresi, velilerle daha yoğun ve zaman alıcı iletişim sorunlarıyla karşılaştığını belirlemişlerdir.

Radha, Mahalakshmi, Kumar ve Saravanakumar (2020) web tabanlı teknolojiye aşina olan öğrenciler arasında E-öğrenme sürecini incelemeyi amaçlamışlardır. Öğrencinin e-öğrenmeye yönelik tutumunu belirlemek için çeşitli okul, kolej ve üniversitelerden öğrenci topluluğunu içeren Google formları aracılığıyla ulusal ve uluslararası düzeyde birincil veriler toplamışlardır. Çalışmada tabakalı örnekleme yöntemi ile 175 kişiden elde edilen verileri değerlendirmişlerdir. Yaptıkları çalışma sonucunda E-öğrenmenin etkisinin, öğrencilerin E-öğrenme kaynaklarını kullanmaya olan ilgilerini ve performanslarını yansıttığını belirlemişlerdir. Ayrıca Covid-19 pandemisi nedeniyle tecrit dönemi başta olmak üzere tüm dünyada e-öğrenmenin öğrenciler arasında oldukça popüler hale geldiğini söylemişlerdir.

Adnan ve Anwar (2020) Pakistanlı yükseköğretim öğrencilerinin Covid-19 sırasında zorunlu uzaktan eğitim derslerine yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlamışlardır. Toplam 126 lisans ve lisansüstü öğrenci üzerinde çevrimiçi anket uygulayan araştırmalar elde ettikleri verileri, frekans ve yüzde analizleriyle değerlendirmişlerdir. Yaptıkları araştırmaya göre, öğrencilerin %73'ünün düzenli internet erişimine ve %71.4'ünün de çevrimiçi derslerde bilgisayar kullanma becerisine sahip olduğu bulunmuştur. Katılımcıların %78.6'sı geleneksel yöntemlerle işlenen derslerin çevrimiçi öğrenmeye kıyasla daha etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun teknik ve parasal sorunlar nedeniyle internete erişemediği Pakistan gibi az gelişmiş ülkelerde çevrimiçi öğrenmenin istenen sonuçları vermediğini belirlemişlerdir. Ayrıca çalışmada eğitmenle yüz yüze etkileşimin olmaması, yanıt verme süresi ve geleneksel sınıf sosyalleşmesinin olmaması gibi durumların önemli sorunları oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca araştırma sonunda, eğitim kurumlarının müfredatlarını geliştirmeleri ve çevrimiçi dersler için uygun içerik tasarlamaları gerektiği vurgulanmıştır. COVID-19 ile yaşamaya alışılarak, bu doğrultuda eğitim kurumlarının uygun ve etkili içerik tasarlaması, öğrenenlere dijital okuryazarlık eğitimi verilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Allo (2020) Covid-19 pandemisinin ortasında öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye ilişkin algısını araştırmayı amaçlamıştır. UKI Toraja'nın İngilizce çalışma programı öğrencileri üzerinde yarı yapılandırılmış görüşme yapmış ve öğrencilerle WhatsApp uygulamasını

kullanarak onları arayarak röportaj yapmıştır. Çalışmada tematik bir analiz kullanan araştırmacı, öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye yönelik algısının, Covid-19 pandemisinin ortasında en iyi şekilde ortaya koyulduğu belirlemiştir. Ayrıca çalışmada yalnızca Covid-19 pandemisinin ortasında çevrimiçi öğrenmenin iyi olduğunu bildirmekle kalmamış, aynı zamanda internet erişiminin mevcudiyeti, finansal açıdan sorunların da olabileceğini göstermiştir. İnternet erişiminin uygun olması ışığında, pandemi nedeniyle fiziksel mesafeyi korumak için bireysel görevlerin daha iyi olduğunu, internet erişimi olmayan arkadaşlara yardımcı olmak için grup görevlerine ihtiyaç duyduklarını belirttiklerini saptamıştır.

Mishra ve diğerleri (2020) Mizoram Üniversitesi tarafından öğretme-öğrenme süreci ve sonraki dönem sınavları için benimsenen çevrimiçi öğretme-öğrenme kavramlarının bir tasvirini yapmayı amaçlamışlardır. Nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak elde ettikleri veriler doğrultusunda; çevrimiçi öğrenme ve öğretme sürecinin internet bağlantısından kaynaklanan sorunlar, öğrencilerin katılımındaki yetersizlikler ve öğretmenlerin teknolojiyle eğitim içeriklerini etkili biçimde yürütememesi gibi nedenlerden dolayı verimli olmadığını belirlemişlerdir. Online öğretme ve öğrenmenin, yüz yüze öğretme ve öğrenme ortamlarına bir alternatif bir destek olabileceğini; gelecekteki öğrenmelerde daha da etkili bir hale gelip gelebileceğinin de belirsiz olduğu ifade etmişlerdir.

Yang (2021) tarafından yapılmış olan çalışma, 132 tam zamanlı İşletme lisansüstü öğrencisi ile İrlanda Üniversitesinde çevrimiçi öğrenme deneyimini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler çevrimiçi öğrenmenin olumlu yanlarını kabul ederken, öğretmenleri ve akranlarıyla yüz yüze etkileşimin, sosyalleşmenin ve akran öğrenmelerinin çevrimiçi öğrenme ortamında karşılanamadığını vurgulamışlardır. Yüz yüze derslerde fiziksel katılım olmasının, öğrencilerin daha iyi odaklanmalarına, daha fazla motive olmalarına ve derse karşı daha ilgili olmalarına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, çevrimiçi öğrenme hakkında olumlu görüş bildiren öğrencilerin, kendi öğrenmelerini kontrol etme ve düzenleme becerisine ve özerk bir öğrenme stiline sahip olduklarını göstermiştir. Çevrimiçi öğrenme hakkında olumsuz görüş bildiren öğrencilerin ise, akranları ve öğretmenleri ile etkileşimde bulunma yoluyla, daha katılımcı bir öğrenme stiline sahip oldukları görülmüştür. Hem nicel hem de nitel verilerden elde edilen bulgular, öğrencilerin olumlu çevrimiçi öğrenme deneyimlerine rağmen sınıf içi yani yüzyüze öğrenmeyi tercih ettiğini ortaya çıkarmıştır. Araştırmanın sonunda; çevrimiçi öğrenmeye yönelik öğretmen ve öğrencilerin desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenlere çevrimiçi ders içerikleri

tasarlama ve sunma; öğrencilere ise çevrimiçi öğrenme platformlarını aktif biçimde kullanma konusunda eğitimler düzenlenmesi önerisinde bulunulmuştur.

Yan, Whitelock-Wainwright, Guan, Wen, Gašević ve Chen (2021) tarafından yapılmış olan çalışmada, K-12 eğitimlerinin farklı aşamalarındaki öğrencilerin COVID-19 salgını sırasında zorunlu tam zamanlı çevrimiçi öğrenmeye nasıl tepki verdiği araştırılmıştır. Bu amaçla, Çin'in Guangdong Eyaletinden 1.170.769 Çinli öğrencinin çevrimiçi öğrenme deneyiminin toplandığı eyalet çapında bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin çevrimiçi öğrenme koşullarını, deneyimlerini ve beklentilerini karşılaştıran anket çalışmasının sonuçları, öğrencilerin çevrimiçi öğrenme deneyimlerinin okul yıllarında önemli ölçüde farklı olduğuna dair kanıt sağlamıştır. İlkokul çağındaki öğrencilerin çevrimiçi öğrenme ortamlarında öğretmenlerine ya da ailelerine daha bağımlı oldukları, çevrimiçi platformları yetişkinlerinin desteğiyle kullanabildikleri, bilgisayar becerilerinin yetersiz oluşu nedeniyle bağımsız bir çevrimiçi öğrenme deneyimine hazır olmadıkları ifade edilmiştir. 10-12.sınıf öğrencilerinin teknolojik anlamda süreci daha iyi yönetebildikleri, çevrimiçi platformların kullanılmasında ebeveynlerinden ve öğretmenlerinden daha bağımsız bir tecrübe yaşayabildikleri ancak yaş aralığı büyüdükçe akran etkileşiminin ve akranlar arası öğrenmenin öneminin arttığı görülmüştür. Düzensiz internet bağlantısı ile platformlarda karşılaşılan teknik sorunların, tüm yaş gruplarını olumsuz yönde etkilediği; çevrimiçi derslere karşı güven zedeleyici ve motivasyon düşürücü etkisi olduğu vurgulanmıştır. Araştırma sonucunda devlet yetkililerine internet sorunlarını azaltılması ve çevrimiçi öğrenme platformlarının herkes tarafından ulaşılabilecek şekilde akıllı telefonlarla uyumlu hale getirilmesi konusunda; okullara ise çevrimiçi öğrenmenin sunumunu iyileştirme ve öğrencilere rehberlik etme konusunda tavsiyelerde bulunulmuştur.

Stewart ve Lowenthal (2022) tarafından yapılmış olan "*Baskı Altında Uzaktan Eğitim: Kore Cumhuriyeti'ndeki COVID-19 Salgını Sırasında Değişim Öğrencilerinin Çevrimiçi Öğrenme Deneyimlerine İlişkin Bir Vaka Çalışması"* başlıklı araştırma, Kore Cumhuriyeti'nde, COVID-19 salgını sırasında kendilerini boş bir kampüste uzaktan eğitim dersleri almak zorunda bulan 15 uluslararası değişim öğrencisi ile yürütülmüştür. Öğrencilerle yapılan görüşmeler nitel yöntemlerle analiz edilerek; izolasyon ve yalnızlık, farklı öğrenme deneyimleri, çok az veya hiç sosyal etkileşim, öğretme, bilişsel veya sosyal varlık temaları altında toplanmıştır. Araştırma sonunda, Covid-19 pandemisi döneminde alınan kapanma kararı ile ülkelerine dönemeden üniversite kampüsünde uzaktan eğitim yoluyla derslerine devam etmelerinin ve arkadaşlarıyla fiziksel bir etkileşime

geçememelerinin öğrencilerde endişe ve yalnızlık hissi yarattığı ve çevrimiçi derslerde motivasyonlarını düşürdüğü belirtilmiştir. Bu durumun farklı öğrenme deneyimleri yaşamalarına olanak sağladığı ancak çevrimiçi öğrenme düzeylerini de olumsuz etkilediği vurgulanmıştır.

Kruszewska, Nazaruk ve Szewczyk (2022) 239 Polonyalı okul öncesi öğretmeni ile yürüttüğü araştırmasında Polonyalı öğretmenlerin pandemi sırasında uzaktan eğitimle ne ölçüde ve hangi yollarla başa çıktığını araştırmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin evlerinde bilgi teknolojisi ekipmanı eksikliği, öğrenciler ve aileleri ile iletişim eksikliği, öğrenciler arasında motivasyon eksikliği ve çocuklar arasında sağlık sorunlarının ortaya çıkmaya başladığı vurgulanmıştır. Öğretmenlerin ise uzaktan eğitime yönelik yöntem ve tekniklere yeterince hâkim olmadıkları, bilgi teknolojilerindeki yeterlikleri ve öğrencilerin yaşları düşünüldüğünde etkili bir uzaktan eğitim içeriği hazırlamanın uzun zaman alması gibi nedenlerle çevrimiçi öğrenme platformlarını kullanmaya hazır olmadıkları ifade edilmiştir. Çevrimiçi öğrenme faaliyetlerinde odak noktasının öğrenciler olduğu da göz önünde bulundurularak, tecrübe edilen zorlukların dışında, ankete katılan öğretmenlerin bir kısmının ise uzaktan eğitimin olumlu yönlerine dikkat çektiği vurgulanmıştır. Olumlu yönler bireysel öğrenme, sınıfta çatışma ve bunları çözme ihtiyacı olmaması hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından yeni dijital becerilerin kazanılması şeklinde belirtilmiştir. Birçok öğretmenin, uzaktan eğitim konusunda edindikleri deneyimin, yeni bir kriz halinde ortaya çıkabilecek muhtemel sosyal eşitsizliklerin düzeltilmesi ve küçük yaş grubundaki çocuklarla uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesi için önemli olduğunu belirttiği ifade edilmiştir.

Ritonga, Lahmi, Saputra, Mursal ve Nofrizaldi (2022) tarafından yapılmış olan çalışmanın amacı, Al Washliyah Labuhanbatu Üniversitesi'nin salgın nedeniyle kapatılmasından bir yıl sonra, öğretme ve öğrenme faaliyetlerinin nasıl yürütüldüğünü belirlemektir. Çalışmada, anketlerden elde edilen veriler kullanarak nicel ve nitel yöntemleri barındıran karma bir yöntem yaklaşımı kullanılmıştır. Eğitmenlerin %75'inden fazlası, derslerinde video konferansı, öğrenim yönetim sistemlerini ve anlık mesajlaşmayı kullandığını belirtmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunda yer alan Al Washliyah Üniversitesi'nde görev yapan öğretmenler, Covid-19 döneminde üç platformun birleştirilmesinin çevrimiçi öğrenmenin önündeki engelleri azalttığını ve öğretim görevlilerinin ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenme materyallerinin kullanımı konusundaki farkındalığını artırdığını belirtmişlerdir.

Nguyen ve Thu Tran (2022) tarafından yapılmış olan çalışma, öğrencilerin COVID-19 sırasında e-öğrenmeyi deneyimledikten sonra çevrimiçi ders alma isteklerini etkileyen faktörleri araştırmıştır. Vietnam Ulusal Üniversitesi'nin 955 öğrencisi araştırmaya çevrimiçi bir anket aracılığıyla katılmış ve elden edilen veriler SPSS.20 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin daha fazla çevrimiçi ders alma isteklerinin en önemli nedenleri arasında beceri geliştirme, öz-denetimli öğrenme, ders sırasında öğretim elemanı etkileşiminin olduğunu göstermiştir. Çevrimiçi öğrenmede öğretmenin rolünün ilk sırada yer aldığı araştırma sonuçları, öğrenmenin gerçekleşmesi ve öğrenci memnuniyeti açısından öğrenci-öğretmen etkileşiminin çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca yüz yüze eğitimden çevrimiçi ortama geçişle birlikte ihtiyaç duyulan teknik desteğin sağlanması ve bilişim teknolojileri alanındaki becerilerin geliştirilmesi de çevrimiçi öğrenme düzeyini belirleyen bir faktör olarak belirtilmiştir. Bu araştırmada ilginç bir bulguya rastlanarak; öğrenci- öğrenci etkileşiminin çevrimiçi derslerdeki memnuniyeti etkilemediği belirlenmiştir.

Riastuti, Febrianti, Widiya ve Kristiawan (2022) tarafından yapılmış olan araştırmanın amacı, öğrencilerin çevrimiçi derslere yönelik algılarının eğilimlerini belirlemektir. Betimleyici teknikle yapılmış olan araştırma da amaçlı örnekleme tekniği ile 86 öğrenciye anket dağıtılarak veri toplanmış ve araştırma sonucunda; internet ağının desteği nedeniyle çevrimiçi derslere kolayca erişilebildiği, Çevrimiçi derslerin öğrencilerin anlamasını kolaylaştırdığı, öğrencilerin çevrimiçi derslerde kolayca soru ve çözüm sunabildiği, çevrimiçi derslerin teori ve becerilerin anlaşılmasını arttırdığı ifadesi gibi pek çok olumlu yanıt alındığı ifade edilmiştir. Araştırma sonuçlarında, yeterli internet erişimine sahip olmayanlar olsa da bu durumun öğrencinin çevrimiçi ders alma isteği ve motivasyonunu etkilemediği; çevrimiçi derslerin iyi ve sorunsuz çalıştığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, yüz yüze derslerde gösterim tekniğiyle daha rahat anlaşılan, deneysel ya da uygulamalı derslerde zaman zaman dersin anlaşılmadığı da vurgulanmıştır. Son olarak, çevrimiçi öğrenmenin öğretmen yeterliklerinin artırılması gerektiği ve öğrencilerin ekonomik güçlerinin sınırlı olması gibi nedenlerle hala endişe yarattığı da ifade edilmiştir.

Adeyeye, Ojih, Bello, Adesina, Yartey, Ben-Enukora ve Adeyeye (2022) tarafından yapılmış olan bu çalışmada, çevrimiçi öğrenme platformlarının (Zoom ve Moodle) verimliliği ve bunların, Nijerya Covenant Üniversitesi'nde COVID-19 sırasında uygulamalı dersler alan öğrencilerin akademik performansı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma öğrencilerin çevrimiçi öğrenme platformlarına yönelik tutumlarını belirlemeyi, bu platformların

uygulamalı dersler üzerindeki etkinliğini araştırmayı ve Zoom ve Moodle platformlarının Pandemi sırasında öğrencilerin akademik performansı üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Veriler, uygulamalı ders alan öğrencileri seçmek için amaçlı örnekleme tekniği ile 380 öğrenciye uygulanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Çalışmada "Kaliteli Eğitim", uygulamasının hayata geçirilmesi ile hareketliliğe ve sosyal anlamda eşitsizliğin ortadan kalkması hedeflenmiştir. Bu kapsamda çevrimiçi öğretim sürecinde, Zoom ve Moodle kullanılarak uygulamalı dersleri uzaktan takip eden öğrencilerin, aktif katılımları sayesinde akademik olarak daha iyi performans sergiledikleri ifade edilmiştir. Uygulamalı dersler alan öğrenciler, etkinlikleri Zoom ve Moodle platformları aracılığıyla gerçekleştirmiş; öğretim üyeleri ve kurdukları olumlu iletişim nedeniyle çevrimiçi öğrenme araçlarını kullanmaya devam etmeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bulgular ayrıca öğrencilerin bu platformları kullanırken herhangi bir zorluk yaşamadıklarını göstermiş ve öğrencilerin uygulamalı derslerdeki akademik başarısı üzerinde olumlu bir etki yarattığı belirtilmiştir. Araştırmanın sonunda, Covid-19 döneminde çevrimiçi öğrenmeye yönelik yapılan çalışmaların teorik dersler üzerinde yoğunlaştığı vurgulanarak; Uygulamalı Biyoloji, Mimarlık, Biyokimya, Bina teknolojisi, Bilgisayar bilimi, Mikrobiyoloji, Yönetim bilgi sistemleri ve Endüstriyel kimya gibi uygulamalı derslerde de gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Bu çalışmadaki bulgular, öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitede daha önce de kullanılan Moodle ve pandemi öncesinde hiç tecrübe etmediği Zoom platformlarını kullanma konusundaki olumlu yaklaşımı ve istekliliği göstererek; diğer yüksek öğrenim kurumlarının da çevrimiçi ortamlarda akademik sürekliliği sağlamak için çevrimiçi öğrenme platformlarına yatırım yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

İlgili çalışmalara bakıldığında Covid-19 pandemisi etkisiyle 2020 yılından itibaren artış gösterdiği; çalışmaların öğretmen, öğrenci ya da veliler üzerinde gerçekleştiği; öğrencilerle yapılan çalışmaların büyük bir kısmının üniversite öğrencilerinde yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, eğitimin temelinde ve öğrenmenin merkezinde yer alan öğrencilerden daha erken dönemde görüş alarak; üniversite öğrencilerinden ziyade ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi öğrenme deneyimlerinden faydalanmanın, yapılacak iyileştirmeler açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ve araştırmanın geçerlilik-güvenilirliği yer almaktadır.

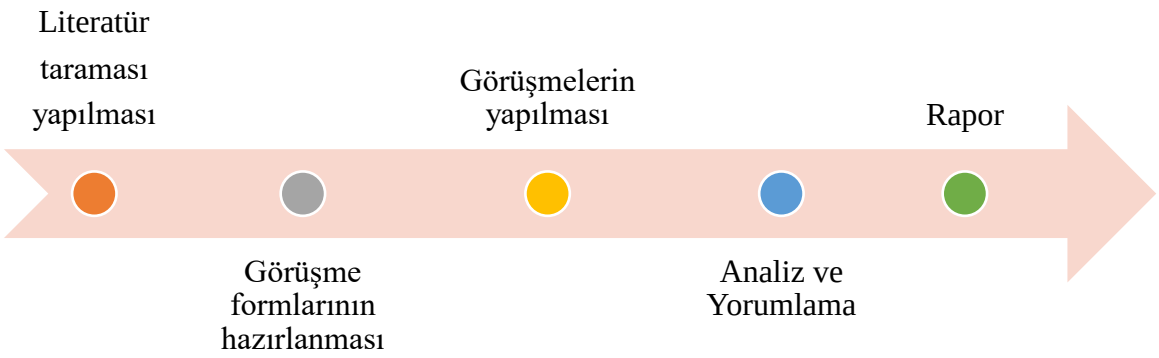
3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslere yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, araştırma tümevarımcı bir sürecin izlendiği nitel modelde desenlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2018) nitel modelde yer alan araştırmaları; nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak, algıların ya da olayların gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konması amacıyla esnek ve geliştirilebilir bir yaklaşımla sergilendiği araştırma türü şeklinde tanımlamıştır.

Nitel olarak gerçekleştirilen bu araştırmada olgu bilim (fenomoloji) deseninden yararlanılmıştır. Olgu bilim deseninde, farkında olunduğu halde derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır. Ayrıca olgu bilim araştırmaları, bir olgunun (olay, kavram, deneyim, algı vb.) bireylerin yaşamında ne anlama geldiğini ortaya çıkarmayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016) ve bireysel deneyimlerin ortak anlamı tartışılır (Creswell, 2014). Bu araştırmada, olgu bilim çalışmalarının gereği olarak öğrencilerin Covid-19 döneminde çevrimiçi ders alma olgusuna ilişkin deneyimlerinin ortak anlamı tartışılmaya çalışılmıştır. Covid-19 döneminde dersleri çevrimiçi alma olgusuna ilişkin görüşler araştırmanın temel odağıdır.

Nitel araştırma yönteminde olgu, olay ya da davranışlar, sistematik ve açık biçimde amacıyla sentezlenerek yorumlanır ve genellemeler yapılır (Büyüköztürk vd., 2014). Elde edilen verilerin bütüncül biçimde ortaya konması için nitel bir süreç izlenir (Yıldırım ve Şimşek,

2016). Sonuç olarak, araştırmada elde edilen verilerin analizi nitel yöntemle yapılmıştır. Araştırmanın uygulama süreci aşağıda Şekil 4'te gösterilmiştir:

Şekil 4. Araştırmanın uygulama süreci.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okulu ile özel okulda ortaokul 7. ve 8.sınıf seviyesinde öğrenim gören 28 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde araştırmacıya özgü olması ve kolay ulaşılabilir olması adına amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, belli ölçütleri karşılayan veya belli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istendiğinde tercih edilen bir yaklaşımdır (Büyüköztürk vd., 2014). Çalışma grubunun belirlenmesindeki amaç, araştırmaya uygun ve gönüllü katılımcıların dahil edilmek istenmesidir. Ayrıca ölçüt örnekleme yöntemi ile hedeflenen ölçüt, öğrencilerin 5.sınıf derslerini yüzyüze almış olmasıdır. Bu kapsamda, araştırmanın çalışma grubunu 7 ve 8.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcı grubunda yer alan öğrenciler belirlenirken her sınıf seviyesinden 14 öğrenci hedeflenerek çalışmaya toplamda 28 öğrenci katılım sağlamıştır. Görüşme yapılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2.

Görüşme Yapılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

	Okul Türü	Cinsiyet	f
7.sınıf	Devlet Okulu	Kız	4
		Erkek	3
	Özel Okul	Kız	4
		Erkek	3
Toplam			14
8.sınıf	Devlet Okulu	Kız	4
		Erkek	3
	Özel Okul	Kız	3
		Erkek	4
Toplam			14
Genel toplam			28

Tablo 2'ye bakıldığında ortaokul 7. sınıfı devlet okulunda okuyan 4 kız ve 3 erkek; özel okulda okuyan 4 kız ve 3 erkek olmak üzere toplam 14 öğrenciyle görüşme yapılmıştır. Ortaokul 8.sınıftan görüşme yapılan toplam 14 öğrencinin 7'si devlet okulunda; 7'si ise özel okulda öğrenim görmektedir. Bu öğrencilerin 7'sı kız ve 7'si erkektir. Görüşmelerde öğrencilerin gönüllü katılımı esas alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırma, bir konuda derinlemesine bilgi toplamayı içeren bir araştırma biçimidir. Nitel araştırmalarda olaylarla ilgili veriler, doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel veriler; değişik tekniklerle toplanabilir. Bunlar arasında derinlemesine görüşme, gözlem, katılımcı gözlem ve günlük incelemesi gibi teknikler önde gelenleridir (Wiersma, 1995). Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak (EK 1), katılımcılarla yüz yüze ortamda görüşülerek ve araştırmacı tarafından notlar alınarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi hem de sabit seçenekli cevaplamayı birleştirir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık, görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 283).

Öğrenciler için kullanılmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmadan önce alanyazın taranmıştır. Formda verileri zenginleştirici cevaplar almaya yönelik 14 soru hazırlanmıştır. Hazırlanan formla üç ortaokul öğrencisiyle ön görüşme yapılmıştır. Öğrencinin verdiği cevaplara göre soruların anlaşılabilirliği gözlemlenmiş ve sorular yeniden düzenlenmiştir. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna yönelik üç alan uzmanının görüşü alınmıştır. Gelen görüşler doğrultusunda bazı sorulara alt başlıklar eklenerek tekrar düzenlenme yapılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin sınıf seviyeleri ve bilişsel özellikleri gereği, soruların yönlendirici ve taraflı olmamasına özen gösterilerek aşağıda yer alan 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir:

1. Covid- 19 döneminde çevrimiçi derslere katılmak için ihtiyaç duyulan bilgisayar, internet, kamera vb. sahip misiniz? Değilseniz bunlara nasıl eriştiniz? Kardeşiniz var mı? Onunla ortak mı kullandınız yoksa kişisel olarak var mı? Eğer ortak kullanıyorsanız ders saatleriniz çakıştığında süreci nasıl yönettiniz? Ailenizin bu imkanları sağlamak için zorlandığını düşünüyor musunuz?
2. Covid- 19 döneminde çevrimiçi derslerde kullandığınız platformlar nelerdir?
3. Bu platformlar aracılığıyla katıldığınız çevrimiçi dersleri nasıl değerlendirirsiniz? (Kullanışlı mıydı, verimli miydi, herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?)
4. Size göre, katıldığınız çevrimiçi derslerden hangileri verimli hangileri daha verimsizdi? Neden?
5. Çevrimiçi derslerin daha verimli olması için ne tür tedbirler alınmalıdır?
6. Çevrimiçi derslerde öğretmenlerin not verme süreci hakkında ne düşünüyorsunuz?
    - Sınav oldunuz mu? Sınavlar nasıl yapıldı?
    - Nasıl ödevler verildi? Değerlendirilme şekli nasıldı?
    - Not verme sürecinin objektifliği (adil oluşu), konusunda ne düşünüyorsunuz?
7. Sizce, Çevrimiçi derslerin avantajları ve dezavantajları nelerdir?
8. Çevrimiçi dersler yüzyüze eğitimin yerine geçebilir mi? Neden?
9. Çevrimiçi dersler yüzyüze eğitime destek olarak kullanılabilir mi? Neden?
10. Çevrimiçi derslere yönelik motivasyonunuz nasıldı?

- Motivasyonuzu düşüren faktörler nelerdir?
- Motivasyonuzu olumlu etkileyen faktörler nelerdir?

3.4. Nitel Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri ortaokul 7.sınıf düzeyinde öğrenim gören 14 öğrenci ve 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören 14 öğrenci olmak üzere toplamda 28 gönüllü öğrenci ile araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler öğrencilerin derslerini aksatmayacak şekilde ders saatleri dışında planlanmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilere araştırma hakkında ön bilgi verilerek yanıtlarının izinleri dışında hiçbir yerde kullanılmayacağı belirtilmiş ve bu sayede görüşlerini daha rahat ve tarafsız biçimde ifade etmeleri hedeflenmiştir. Bu bağlamda; çalışma grubunda yer alan öğrencilerle yüzyüze bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiş, yapılan görüşmelerde yanıtlar, verilerin analizi ve raporlanması amacıyla, ses kaydına izin verilmemesi nedeniyle çalışma grubunun bilgisi ve izniyle araştırmacı tarafından not edilerek kayıt altına alınmıştır. Görüşme sürecinin, gözlem ve yazılı dokümanlardan elde edilen verilerle desteklenmesi araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.40-41). Yapılan görüşmeler tek oturum şeklinde gerçekleşmiş olup; öğrencilerin yaşları dikkate alınarak en kısa 30 dakika ve en uzun 1 saat olmak üzere ortalama 45 dakika sürmüştür. Günde ortalama 4 görüşme yapılmış ve görüşmeler ders saatleri dışında toplam 8 günde tamamlanmıştır.

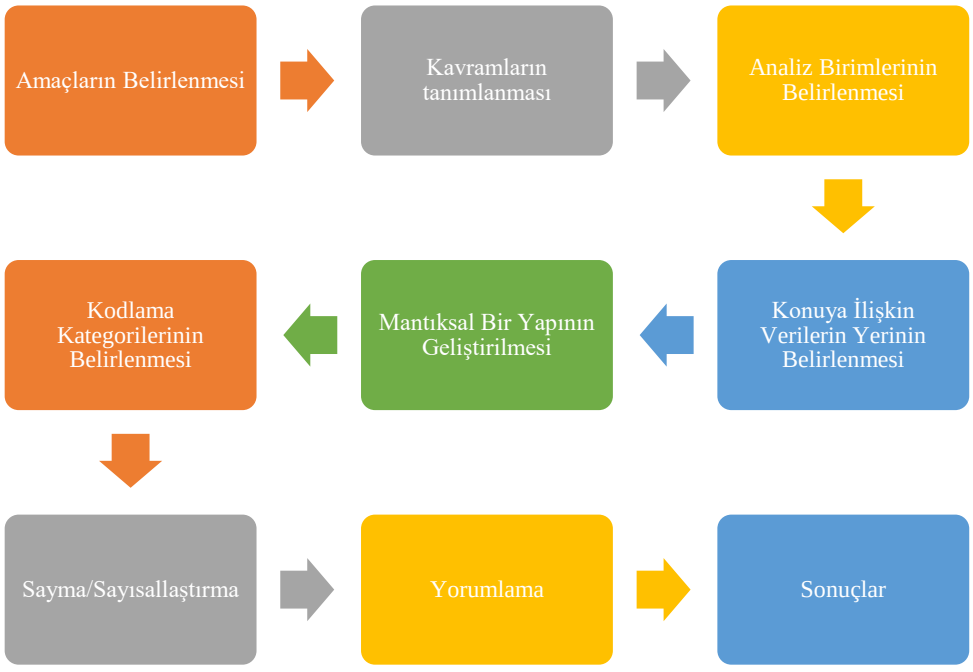
3.5. Verilerin Analizi

Nitel araştırmalar, bir durumun daha kapsamlı ve derinlemesine anlaşılmasını hedefler (Büyüköztürk, 2017). Nitel veri analizi, bir durumun sayısal verilerle ifade edilmesinden öte daha geniş bir bakış açısıyla gözlenmesi ve raporlanmasıdır. Nitel veri analizinden elde edilen bulgular, sözel ifadelerle betimlenebilir. Araştırmadan nitel veri elde etmek amacıyla, ölçek sonunda çalışma grubuna on dört açık uçlu soru sorulmuştur. Araştırmada ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslere ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla toplanan verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır.

Elde edilen görüşler tek tek okunduktan sonra, benzer ve farklı görüşler hakkında da genel bir fikir edinilmiştir. Görüşme sonrası alınan notlardan veriler, araştırmacı tarafından birkaç

kez birbirleriyle benzer ve farklı yönleri karşılaştırılarak araştırmanın amacına uygun olması bakımından incelenmiştir. Sık karşılaşılan ve benzer olan görüşler renklendirilerek, kavramsallaştırılmış ve her bir araştırma sorusu için temel kod ifadeleri oluşturulmuştur. Ayrıca katılımcıların kimliğinin gizli tutulması amacıyla, katılımcılara K1 (Katılımcı 1), K2 (Katılımcı 2) şeklinde numaralanmıştır. Verilerin yorumlanması ve sonuçların belirlenmesi amacıyla katılımcıların yanıtları doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Katılımcılardan elde edilen görüşlere ilişkin kayıtlar, gerektiğinde sunulmak üzere araştırmacı tarafından saklı tutulmuştur.

Sorulara verilen yanıtların incelenmesi ve verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, bir metnin içinde yer alan kelime ya da kavramların varlığının belirlenmesini ifade eder. İçerik analizinde, belirlenen benzer kavram, kod ve temaların araştırmacı tarafından daha anlaşılır biçimde yorumlanması önemlidir. İçerik analizinin aşamaları Şekil 5'deki gibidir:

Şekil 5. İçerik analizinin aşamaları. "Bilimsel araştırma yöntemleri. Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., 2014, Pegem, Ankara'dan yararlanılmıştır.

İçerik analizinde amaç, çeşitli yöntemlerle toplanan verilerin okuyucuya anlaşılır biçimde açıklanabileceği kavram ve ilişkileri belirlemektir (Karataş, 2015). Araştırmanın nitel boyutunda içerik analizi yönteminin uygulanmasında tümevarımcı bir yaklaşım söz

konusudur. Öğrencilerin görüşlerinden elde edilen verilerden yola çıkarak, derslerde kullanmayı tercih ettikleri öğrenme ortamlarına ilişkin çıkarımda bulunmak amaçlanmıştır. Tümevarımcı yaklaşımda amaç, toplanan verilerin altında yatan kavramları ortaya çıkararak, verileri daha anlamlı bir yapıya dönüştürmektir.

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nicel araştırmaların aksine, nitel araştırmaların geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında kullanılabilecek yaygın yöntemler bulunmamaktadır. Bunun nedeni, nicel araştırmalarda sayısal veriler ön planda iken, nitel araştırmalarda bir problemin varlığını ya da anlamını ortaya çıkarmak ön plandadır (Karataş, 2015, s. 76). Araştırmanın geçerlik çalışmasında; verilerin tarafsız biçimde değerlendirilmesi ve elde edilen bulguların doğruluğunun kontrolü amacıyla, meslektaş teyidi ve uzman incelemesi yöntemlerine başvurulmuştur. Ayrıca nitel veri elde etmek amacıyla sorulan açık uçlu sorulara yönelik güvenirlik çalışmasında Miles-Huberman (1994) tarafından geliştirilen yöntemden yararlanılmıştır. Verileri iki uzman ayrı ayrı kodlamış ve kodlamalardaki görüş birliği ve ayrılığı incelenmiştir. Güvenirlik hesaplaması için "Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)" formülü hesaplaması sonucunda araştırmanın güvenirliği % 87 olarak bulunmuştur. Uzmanların kodlamalarındaki benzerliğin fazla olması, kodlamaların güvenilir olduğunu göstermiştir. Şencan'a göre benzerlik yüzdesinin %70 ve üstü olması güvenirliğin uygun olduğunu ifade etmektedir.

Geçerlik ve güvenirliğin sağlanması sürecinde yapılan işlemler Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3.

Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik Sürecinde Araştırmacı Tarafından Yapılan Çalışmalar

1.	Yarı yapılandırılmış görüşme formuna eklenecek açık uçlu soruların hazırlanması
2.	Hazırlanan soruların uygunluğu için uzman görüşü alınması
3.	Üç öğrenci ile deneme amaçlı görüşme yapılması
4.	Sorulara son şeklinin verilmesi
5.	Bireysel görüşme yapılarak açık uçlu sorulara ilişkin görüşlerin alınması
6.	Görüşlerin incelenerek kodlamaların yapılması
7.	Elde edilen veri ve kodlamaların çalışmanın dışında bir meslektaş ve bir uzman tarafından incelenmesi ve değerlendirilmesi
8.	Meslektaş teyidi ve uzman görüşü doğrultusunda uygun verilerin yorumlanması ve nesnel bir biçimde sunulması
9.	Yapılan görüşmelere ilişkin kaydın gerektiğinde sunulmak üzere saklı tutulması.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma soruları için toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular, araştırma sorularının sırasına uygun olarak tablo ve açıklamalarıyla birlikte verilmiştir. Bu doğrultuda ortaokul öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki;

4.1. "Çevrimiçi derslerde öğrencilerin sahip olduğu teknolojik imkanlara ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrencilerle yapılan bireysel görüşmede "Covid- 19 döneminde çevrimiçi derslere katılmak için ihtiyaç duyulan bilgisayar, internet, kamera vb. sahip misiniz? Değilseniz bunlara nasıl eriştiniz? Kardeşiniz var mı? Onunla ortak mı kullandınız yoksa kişisel olarak var mı? Eğer ortak kullanıyorsanız ders saatleriniz çakıştığında süreci nasıl yönettiniz? Ailenizin bu imkanları sağlamak için zorlandığını düşünüyor musunuz?" soruları sorularak Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerde kullandıkları teknolojik imkanları konusunda genel anlamda bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Öğrenci görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen veriler; Şekil 6'da modellenerek gösterilmiştir:

Şekil 6. Ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslerde sahip olduğu teknolojik imkanlara ilişkin görüşleri.

Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerde sahip olduğu teknolojik imkanlarına ilişkin görüşler altyapı imkanları, erişim imkanları, teknolojik aletlere sahip olma durumu ve destekleyici donanımsal araç gereçlerin varlığı olmak üzere dört alt tema altında toplanmıştır. Belirlenen alt temalara ilişkin kodlar ve frekanslar Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4.

Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerde Sahip Olduğu Teknolojik İmkanlara İlişkin Görüşleri

Tema: Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerde Sahip Olduğu Teknolojik İmkanlar		
Alt Temalar	Alt Temalara İlişkin Kodlar	f
Altyapı imkanları	Sabit internet bağlantısı	21
	Mobil internet bağlantısı	7
Erişim imkânı	Kişisel kullanım	19
	Ortak kullanım	7
Teknolojik aletlere sahip olma durumu	Bilgisayar	19
	Telefon	7
	Tablet	2
Harici araç gereçlerin varlığı	Kamera	4
	Hoparlör	1
	Mikrofon	1

Tablo 4'e göre öğrencilerin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerde kullandığı teknolojiler incelendiğinde, ilk sırada sabit ya da mobil internet imkanları gelmektedir. Covid-19'un eğitim öğretim uygulamalarına etki etmesiyle birlikte teknolojik aletlere sahip olma ihtiyacı da artmıştır. Bu konudaki öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Covid-19 döneminde ihtiyaç duyduğum bilgisayarım yoktu. İlk başlarda telefondan derse giriyordum. Sonra babam 2.el bilgisayar aldı. Kardeşimle birlikte onu kullanıyorduk. Bazen ders saatimiz çakışıyordu. O zaman birimiz telefondan giriyorduk. Telefondan ders dinlemek çok zor oluyordu. Ailem bu imkanları sağlamak için çok zorlandı; babam zar zor ikinci el bilgisayar aldı."K14

"Öncesinde sadece tabletim vardı fakat eskimişti. O yüzden yeni bir bilgisayar aldık."K16

"Covid-19 döneminde ihtiyaç duyduğum bilgisayara sahiptim fakat kullandığım bilgisayar sıkıntılı olduğundan derslerimin çoğuna katılamadım ayrıca ses sıkıntısı dolayısıyla girdiğim derslere de ses açısından katılamadım. Bu nedenle annem bana birçok hoparlör, kamera vb. aletler almıştı. Bu şekilde sorunlara çözüm bulmaya çalıştık. Bir abim var,

bilgisayarı abimle ortak kullanmak zorunda kaldık. Saat sıkıntısı dolayısıyla babam ve annem ekstra efor göstererek bana yeni bir tablet aldılar. Ama ailem bu konuda fazla çalıştı. Tableti almamız uzun sürdü çünkü abim üniversite öğrencisiydi. Dolayısıyla yurt parası, aylık harçlık, eşya vb. derken ben bir tık geride kalmıştım. Tableti almamız tam 3 ay almıştı. Ama derslerime tekrardan katılabildim."K22

"Covid- 19 döneminden önce de bilgisayarım vardı. Kardeşimle birlikte kullanıyorduk ancak çevrimiçi dersler başlayınca kardeşimle ders saatlerimiz çakıştığı için ikinci bir bilgisayara ihtiyaç duyduk. Ailem bilgisayar yerine bir tablet alarak sorunu çözdü. Genelde ben bilgisayardan kardeşim ise tabletten derslerimize katılıyorduk. Ailem bize bu imkanları sağlarken çok da zorlanmadı bence, çünkü zaten evimizde internet bilgisayar vardı."K27

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerden her birinin evinde en az bir teknolojik aletin bulunduğu belirtilmiştir. Öğrenciler çevrimiçi derslere katılırken daha çok bilgisayar kullansalar da, bu imkanları kardeşleri ile paylaşmak zorunda kalan öğrenciler tablet ya da telefon aracılığıyla çevrimiçi derslere katıldıklarını ifade etmişlerdir. Teknolojik aletleri ortak kullanma mecburiyetinde olan öğrenciler, ders saatlerinin çakışması ya da internet imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle çevrimiçi derslere katılmada zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu konudaki öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

"Covid- 19'dan önce telefona ve bilgisayara sahiptim. Bilgisayarı abimle birlikte kullanıyorduk abim üniversite öğrencisi olduğu için o daha çok bilgisayar kullanıyordu. Kişisel olarak telefonumdan derslere katıldım, internetim bittiği zaman ek paket alıyorduk. Eğer abimin dersi yoksa bilgisayardan giriyordum."K28

"Covid-19 döneminde canlı derslere katılmak için bilgisayarımız vardı. Ama biz 3 kardeşiz ve aynı anda bazen üçümüzün de dersi oluyordu. Ben annemin telefonundan giriyordum. Babam işte olduğu için onunkini kullanamıyorduk. Kardeşim bilgisayardan giriyordu. Abim bazen giremiyordu. Bir ara devlet tablet dağıtacak dediler. Annem okula başvurdu ama alamadık. Bazen dersler çakışıyordu o zaman birimizden birimiz giremiyorduk. Ailem çok zorlandı tabiki."K13

"COVID-19 döneminde ablamda olduğu için bir tane bilgisayardan girmek zorunda kalıyorduk ve fazla derslere katılamıyordum ablam Lgs 'ye gireceği için daha aktif olarak derslere giriyordu ses ve kamera sıkıntısı yaşıyorduk ablamla ders saatimiz çakışıyordu bir derse giriyordu bir derse ben giriyordum ailemin bu durum için çaresiz kaldığını düşünüyordum."K11

"Canlı derslere katılmadan önce bağlanabileceğim tabletim telefonum yoktu fakat canlı dersler başladığı için tablet ve telefon aldık kardeşim olduğu için aynı anda derslere giriyoruz ailem bunun için zorlandı."K9

"Evet, sahibiz. Bir tane kardeşim var ama bizim için çok zor olmadı. Ben bilgisayardan girerken o telefondan, ben telefondan girerken o bilgisayardan girebiliyordu. Ailem biraz zorlanmış olabilir çünkü ikimiz de online derse girdiğimiz için internet hızlı bitiyordu."K3

"COVID-19 döneminde ihtiyaç duyulan bilgisayar internet vb. sahibiz ve kardeşim var ben telefondan girerken o tabletten girdi ailem bu imkanları sağlarken biraz zorlandı diye düşünüyorum çünkü tabletimiz bozuktu."K7

"Covid-19 döneminde ihtiyaç duyduğum bilgisayarım yoktu. İlk başlarda telefondan derse giriyordum. Sonra babam 2.el bilgisayar aldı. Kardeşimle birlikte onu kullanıyorduk. Bazen ders saatimiz çakışıyordu. O zaman birimiz telefondan giriyorduk. Telefondan ders dinlemek çok zor oluyordu. Ailem bu imkanları sağlamak için çok zorlandı; babam zar zor ikinci el bilgisayar aldı."K14

"Çoğu teknolojik alete sahiptim fakat bazı SORUNLAR oldu kardeşim ablam var kişisel olarak kullandım fakat sorunun giderilmesi için tamir edilen zamanda ortak kullandık ders saatlerimiz çakıştığı zaman mecburen giremedim…"K18

"Covid-19 dönemi öncesinde benim bilgisayarım vardı. Evde internet de vardı. O yüzden bu konuda bir sorun yaşamadım. Benim iki tane ablam var. Bir tanesi lisede bir tanesi de üniversitede okuyor. Lisede okuyan ablamla aynı bilgisayarı kullandık. Bazen ders saatlerimiz aynı olduğunda zorlandık. Eğer annem evdeyse onun telefonunu alıyorduk. Ama annem ve babam işte olunca bazen birimiz giremiyorduk."K21

"Covid-19 döneminde ihtiyaç duyulan tabletim yoktu. Bilgisayarımda yoktu. Babam bana ve kardeşime bilgisayar alamadı. Çünkü çalışmıyordu. Bunlara erişemedim. Annemin telefonunu ortak kullandık. Dersler çakıştığı zaman birimiz giremiyorduk. Kardeşim küçük olduğu için genelde ben giriyordum…"K24

Covid-19 döneminde başlayan çevrimiçi öğrenme ortamlarına geçişle birlikte bazı harici araç gereçlere de ihtiyaç duyulmuştur. Çevrimiçi derslerde öğrencilerin derse katılım durumlarını ispatlamak için kullanılan kamera, ders içi etkileşimi sağlayan mikrofon ve hoparlör gibi donanımsal araç gereçler de bu dönemde daha fazla önem kazanmıştır. Bu konudaki öğrenci görüşleri şöyledir:

"... bir telefonum vardı ama kamerası yoktu bu yüzden yeni bir telefon aldık bu telefonu kamerası mikrofonu vardı o yüzden canlı derslerden keyif almaya başladım."K5

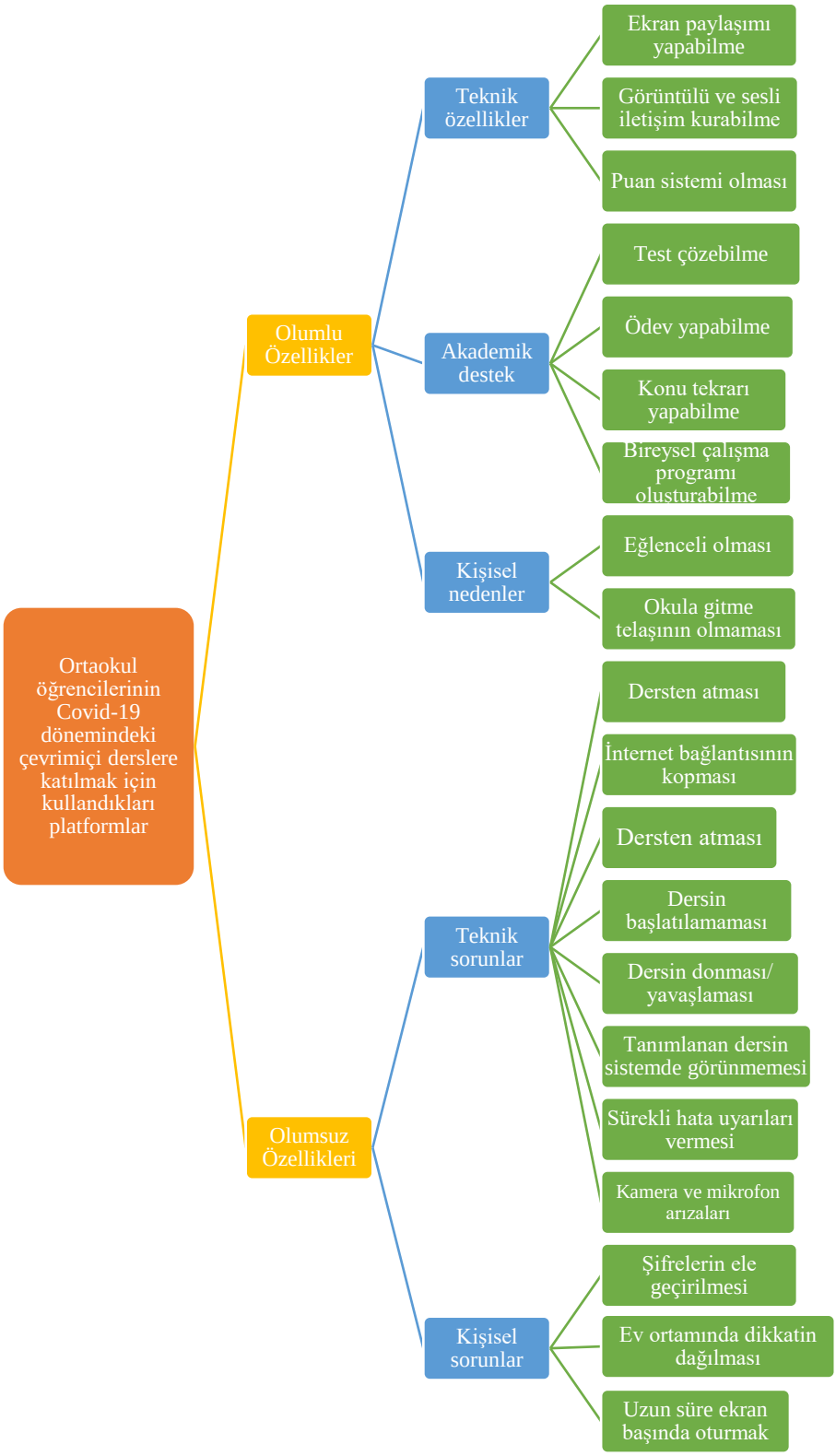
"Covid-19 döneminde daha iyi bir bilgisayar lazımdı onu aldık kamera istenildi onları da aldık yani her şeyimiz hazırdı…"K8

"Covid-19 döneminde ihtiyaç duyduğum bilgisayara sahiptim fakat kullandığım bilgisayar sıkıntılı olduğundan derslerimin çoğuna katılamadım ayrıca ses sıkıntısı dolayısıyla girdiğim derslere de ses açısından katılamadım. Bu nedenle annem bana birçok hoparlör, kamera vb. aletler almıştı. Bu şekilde sorunlara çözüm bulmaya çalıştık…"K22

Katılımcıların ifadelerine göre Covid-19 pandemisinde çevrimiçi derslerde sahip olununan teknolojik inkanlar temasında altyapı imkanları (internet bağlantısı) ve teknolojik aletlere sahip olma durumu başlıklarının öne çıktığı görülmüştür. Ayrıca bu imkanların ortak kullanılması gereken durumlarda yaşanan zorluklar da yukarıda verilen alıntılarda ifade edilmiştir.

4.2. "Çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformlara ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Covid-19 pandemisi döneminde yüz yüze eğitime ara verilmesi nedeniyle acil bir planlama ile çevrimiçi öğrenme ortamlarını kullandıkları görülmektedir. Bu doğrultuda, öğrencilere çevrimiçi derslerde hangi platformları kullandığı ve bu platformlar aracılığıyla katıldıkları çevrimiçi dersleri nasıl değerlendikleri sorulmuştur. Öğrenciler çevrimiçi derslere katılırken başta web tabanlı EBA platformu olmak üzere EBA TV ve ZOOM dahil üç platformdan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Yaygın biçimde kullanılan EBA, internete erişimin kısıtlı olduğu durumlarda tercih edilen EBA TV ve gerekli durumlarda devreye giren ZOOM platformlarının verimliliğine ilişkin genel görüşler verimli ve verimli değil şeklinde iki kategoride incelenmiş ve aşağıdaki şekilde modellenerek sunulmuştur:

Şekil 7. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformlara ilişkin görüşleri.

Şekil 7 incelendiğinde, katılımcı grupta yer alan öğrencilerin çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformların olumlu özellikleri; teknik özellikler, akademik destek ve

kişisel nedenler olarak üç alt temada incelenmiştir. Platformların olumsuz özellikleri arasında ilk sırada internet bağlantısında yaşanan sorunlar gösterilirken; dersten atma, derste donma/yavaşlama, tanımlanan çevrimiçi dersin sistemde görünmemesi, dersin başlatılamaması, platformun sürekli hata uyarıları vermesi, kamera ve mikrofonun arızalanması sonucu ses ve görüntü kalitesinin düşmesi gibi teknik sorunlar, uzun süre ekran başında hareketsiz kalınması, çevrimiçi derse bağlanırken kullanılan şifrelerin ele geçirilmesi ve ev ortamındaki unsurların dikkati dağıtması gibi kişisel sorunlara sıklıkla değinilmiştir. Bu konuda elde edilen görüşlere ilişkin detaylı veriler Tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5.

Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Dönemindeki Çevrimiçi Derslere Katılmak İçin Kullandıkları Platformlara İlişkin Görüşler

Tema: Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformlar

	Alt Temalar	Kodlar	f
Olumlu Özellikler	Teknik özellikler	Ekran paylaşımı yapabilme	2
		Görüntülü ve sesli iletişim kurabilme	1
		Puan Sistemi olması	1
	Akademik destek	Test çözebilme	1
		Ödev yapabilme	1
		Konu tekrarı yapabilme	1
		Bireysel çalışma programı oluşturabilme	1
	Kişisel nedenler	Eğlenceli olması	1
		Okula gitme telaşının olmaması	1
Olumsuz Özellikler	Teknik sorunlar	İnternet bağlantısının kopması	7
		Dersten atması	8
		Dersin başlatılamaması	7
		Dersin donması/yavaşlaması	3
		Tanımlanan dersin sistemde görünmemesi	3
		Sürekli hata uyarıları vermesi	3
		Kamera ve mikrofon arızaları	2
	Kişisel sorunlar	Şifrelerin ele geçirilmesi	6
		Ev ortamında dikkatin dağılması	3
		Uzun süre ekran başında oturmak	1

Tablo 5'e göre, EBA ve ZOOM gibi platformların ekran paylaşımı özelliği sayesinde çevrimiçi öğrenme ortamında kaynaklara daha kolay erişimin sağlanması, kamera ve mikrofonlar aracılığıyla görüntülü ve sesli iletişim kurabilme özelliği ile çevrimiçi derslere aktif katılımın ve sınıf içi etkileşimin sağlanması, EBA platformunda puan sistemi olması

ise öğrencilerin katıldıkları çevrimiçi dersler ve yaptıkları ödevler karşılığında puan kazanmalarını sağlayan; platformun olumlu teknik özellikleri olarak belirtilmiştir. Bu konudaki öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Covid 19 döneminde çevrimiçi kullandığım platformlar birinci sırada Zoom vardı … el kaldırma olsun ekran paylaşma görüntü ses ve benzeri iyi yönleri vardı … puan sistemi sayesinde hırslanıp daha çok öğrenme isteğimiz artı ve bizim motivasyon kaynağımız oldu."K22

"Bizim okulumuz çevrimiçi derslerde Zoom diye bir uygulamayı kullandırıyordu… Zoom canlı derslerde daha rahattı el kaldırma ekran paylaşımı gibi özellikleri ile EBA'dan daha iyiydi…"K28

Öğrencilerin çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformların olumlu yönlerinden bir tanesi de akademik destek sağlaması olarak yorumlanmıştır. Özellikle EBA platformunda yer alan konu videoları, kazanım testleri, ödev ve dosya paylaşımı gibi içerikler evde kaldıkları bu süreçte öğrencilere kolaylık sağladığı düşünülmektedir. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

"…EBA platformunda en önemli platformlardan biri ödevi yapmamız da konu anlatım videoları izlememizde alıştırma testleri konu testleri çözmemiz de bize çok yardım etti…"K22

Çevrimiçi platformların olumlu yönleri olarak karşılaşılan bir durum da öğrencilerin kişisel nedenlerle bu platformları olumlu değerlendirmeleridir. Daha eğlenceli oluşu ya da bireysel çalışma programı yapma konusunda daha rahat olmak gibi nedenler öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir:

"Covid 19 döneminde benim kullandığım platformlar Zoom ve EBA oluyordu nedeni ise bu platformların okulumuz tarafından desteklenmesi platformların güvenliği rahatlığı ve eğlenceli oluşu beni mutlu etti platformları değerlendirecek olursam bazı yönleriyle iyi bazi yönleriyle de kötü derdim çünkü iyi taraflarından bahsedecek olursam sabahın erken saatlerinde kalkma zorunluluğum yoktu daha fazla test çözme fırsatım vardı okula yürüyerek gitmek zorunda değildim."K25

Öğrenci görüşleri incelediğinde karşılaşılan en yaygın yanıtın platformun olumsuz özellikleri olması yönünde olduğu görülmüştür. Bunun başlıca nedeni bağlantı sorunları ve teknik aksaklıklara yol açan teknik sorunlardır. Pandemi sürecinde evde eğitimlerini

sürdürmeye çalışan öğrenciler, sık sık sorunlarla karşılaştıklarını belirterek bu durumun çevrimiçi öğrenmelerini olumsuz etkilediğini aşağıdaki alıntılarda şöyle ifade etmişlerdir:

"Bilgisayardan giriyordum derslere bence kullanışlı değil de internet gittiğinde direk dersen atıyordu bilgisayar bazen de seste sıkıntı oluyordu."K1

"COVID-19 döneminde EBA ve Zoom platformlarını kullandım bu platformlar ile girdim derslerde bazen sorun olabiliyordu EBA platformunda bazen dersler gözükmüyordu ve bu yüzden bazı derslere giremiyordum."K2

"COVID-19 döneminde derslere katılmak için ve Zoom kullandım bu platformlar aracılığında katıldığım dersler hiç verimli değildi çoğu zaman ses kamera tarzı şeyler çalışmıyordu derse girdiğimde atıyordu ders başladığı halde başlamadı yazısı görünüyordu."K4

"...EBA da canlı derslere giremiyordum ve bu yüzden konularda geri kalıyordum ben pek sevmiyorum çevrimiçi dersleri nedeni ise sürekli beni canlı dersten atıyordu tekrar tekrar deniyordum ve canlı yayından atıyordu ... bu yüzden çevrimiçi dersleri hiç sevmedim."K5

"Canlı derslere katıldım platformlar EBA ve Zoom dan canlı dersleri EBA veya Zoom dan katıldığımda sesim öğretmenlerime ve arkadaşlarıma tam gitmiyordu EBAdan derse girdiğimde EBA beni dersten atıyordu ve uzun bir süre giremiyordum EBA veya Zoom da ders işlediğimiz de dersleri sorunlar yüzünden anlamıyordum."K6

"Covid 19 döneminde EBA Zoom platformları kullandık pek verimli değildi çünkü bazılarının interneti yoktu dersten atıyordu ben de sadece öğretmenin sesi gidiyordu veya gelmiyordu."K7

"COVID-19 döneminde ilk olarak EBA'yı kullandık sonra Zoom'a geçtik Eba'ya girdiğimde bazı problemlerle karşılaşıyorum beni EBAdan atıyor mikrofondan ses gitmiyor..."K8

"EBA Zoom ama genellikle EBA'yı kullanıyorduk canlı derslere girdiğim de çoğunlukla kamera mikrofonum çalışmıyordu bunun yüzünden çok fazla sorun yaşıyordum."K9

"EBA ve Zoom kullanıyordum fakat genellikle uzun kullanmak zorunda kalıyordum EBA'dan girdiğimde duraksıyordu her derse girdiğimde sesim gidiyordu ve bu durumdan rahatsız oluyordum ... çok fazla sorunla karşılaşıyordum Zoom'a girdiğimde beni atıyordu ve fazla denemeler sonucu girebiliyordum."K11

"...Eba'dan derslere girmek daha zor oluyor çok fazla durak istiyor veya platform sizi atıyor bence online dersler pek verimli değildi çünkü platformlar yavaş..."K12

"EBA ve Zoom kullandık ama çoğunlukta EBA kullanıyorduk EBA ilk başlarda çok kullanışsızdı hep dersten atıyordu bazen canlı derse hiç giremiyorduk..."K14

"Zoom ve EBA uygulamalarını kullandım ortalama bir düzeydeydi çoğu zaman dersler dondu görüntü gelmedi ses gelmedi yani çoğunlukla bu sorunlarla karşılaştık internet kaynaklı sorunlar da oluştu ve müşteri hizmetlerinin yardımıyla zar zor düzeldi çoğu dersimize giremedik."K18

"Çevrimiçi derslerde biz genelde EBA TV EBA'nın internet platformunu kullandık bazen de Zoom uygulamasını kullandık ama çok kullanışlı değildi zaten ilk zamanlar 1 2 ay hiç hiç ders yapmadık Çünkü sürekli bizi attı ders saatlerinde EBA'ya girilmiyordu bazen de derste dönüyordu öğretmenler bile giremiyordu..."K21

"Covid 19 döneminde canlı dersleri EBA ve Zoom üzerinden bağlandık EBA bazen dönüyordu dersen atıyordu o zaman Zoom dan derse bağlanıyorduk hep sorun çıkarıyordu bazen ders görünmüyordu bazen girip atıyordu bazen de çok kalabalık diye uyarı veriyordu Ebadan hiç memnun kalmadık..." K23

Yukarıda belirtilen sorunların bir kısmının EBA platformunda yaşandığı ancak ZOOM platformunda yaşanmadığı da belirtilmiştir. Bu konudaki öğrenci görüşlerinden alıntılar şu şekildedir:

"*EBA ve Zoom kullandık EBAdan ödev yapıyorduk canlı derslere giriyorduk bazen de hafta sonu Zoom dan destek dersleri yapıyorduk çok kullanışlı değildi açıkçası dersin ortasında donmalar dersten atmalar bunları çok yaşadık Zoom da daha kesintisiz ders işliyorduk..."K15*

"Covid 19 döneminde kullandığım platformlar EBA ve Zoom platformlarıydı. Bu platformlar aracılığıyla katıldığım derslerden çok fazla verim aldığımı söyleyemem Eba özellikle derse girme sorunları ve dersten atma sorunları yaratıyordu öğretmenimiz bunun üstüne Zoom' dan ders yapmaya başlamıştı. Zoom daha iyiydi en azından bağlantınız kopmuyordu..."K20

"Covid 19 döneminde çevrimiçi derslere girerken biz genelde Zoom platformu kullandık okulumuz daha çok Zoom üzerinden ders açıyordu bize şifre gönderiyordu o şifrelerle derse katılıyorduk arada bir de Eba uygulaması üzerinden ödevler gönderiliyordu ben Zoom için

değerlendirme yapacak olursam gayet güzel bir platformda diyebilirim bence kullanışlıydı … Zoom da ekran paylaşımı olması çok iyi bir özellik de bence kimse kitaptan sıkıcı ders yapmak istemiyordu sonuçta ben büyük bir sorunla karşılaşmadım.”K27

“Bizim okulumuz çevrimiçi derslerde Zoom diye bir uygulamayı kullandırıyordu ilk zamanlar EBA’ya girdiğimizde bizi attığı için zorlanıyorduk sonra tamamen Zoom’a devam ettik öğretmenimizin her ders belirlediği şifre ile derse girerek derslerimizi işledik ilk başlarda EBA’yı kullanırken çok farklı gelmişti… ama canlı derslere girince pek kullanışlı bulmadım çünkü… donuyordu sesimiz gitmiyordu pek çok sıkıntısı vardı Zoom canlı derslerde daha rahattı el kaldırma ekran paylaşımı gibi özellikleri ile EBA’dan daha iyiydi zaten EBA’daki sorunlar çok olunca biz Zoom’a geçtik ve daha rahat derslerimizi işleyebildik.”K28

Öğrencilerin karşılaştıkları teknik sorunlara ek olarak; bazı kişisel sorunlara da rastlanmıştır:

“…sabah erkenden bilgisayarın başına oturmak zorunda kalıyorduk bazen de akşam saat 8:00'e kadar ders oluyordu.” K14

Ayrıca ev ortamında bulunmanın vermiş olduğu bazı sorunlar da belirtilmiştir:

“…çünkü platformlar yavaş ve dikkatim fazla dağılıyordu da evde olduğum için.”K12

“…çünkü yatakta ve evde iken bunların yapılması ve ders çalışma işi verimsiz ve kullanışsızdı.”K17

“EBA ve Zoom'u çevrimiçi derslerde kullanıyordum bence çok fazla verimli değildi arkada dikkatimizi dağıtacak bir çok şey vardı.”K26

Son olarak özellikle ZOOM platformuyla alakalı gündeme gelen ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın da bir süre çevrimiçi derslerde kullanılmasını onaylamadığı güvenlikle alakalı sorun öğrenciler tarafından dile getirilmiştir:

“…Zoom daha iyiydi ama onu da başka sınıflardan çocuklar giriyordu bazen küfür değişik şeyler yapıyorlardı ekranı karalıyorlardı ben bu sorunlarla karşılaştım.”K24

“Covid 19 döneminde çevrimiçi kullandığım platformlar birinci sırada Zoom vardı ama çok sıkıntılı bir uygulamaydı ses sıkıntısı platform açıkları... Bir çok arkadaşım bu açıklar sebebiyle güvene bey uygulamayı kullanmak istemedi…”K22

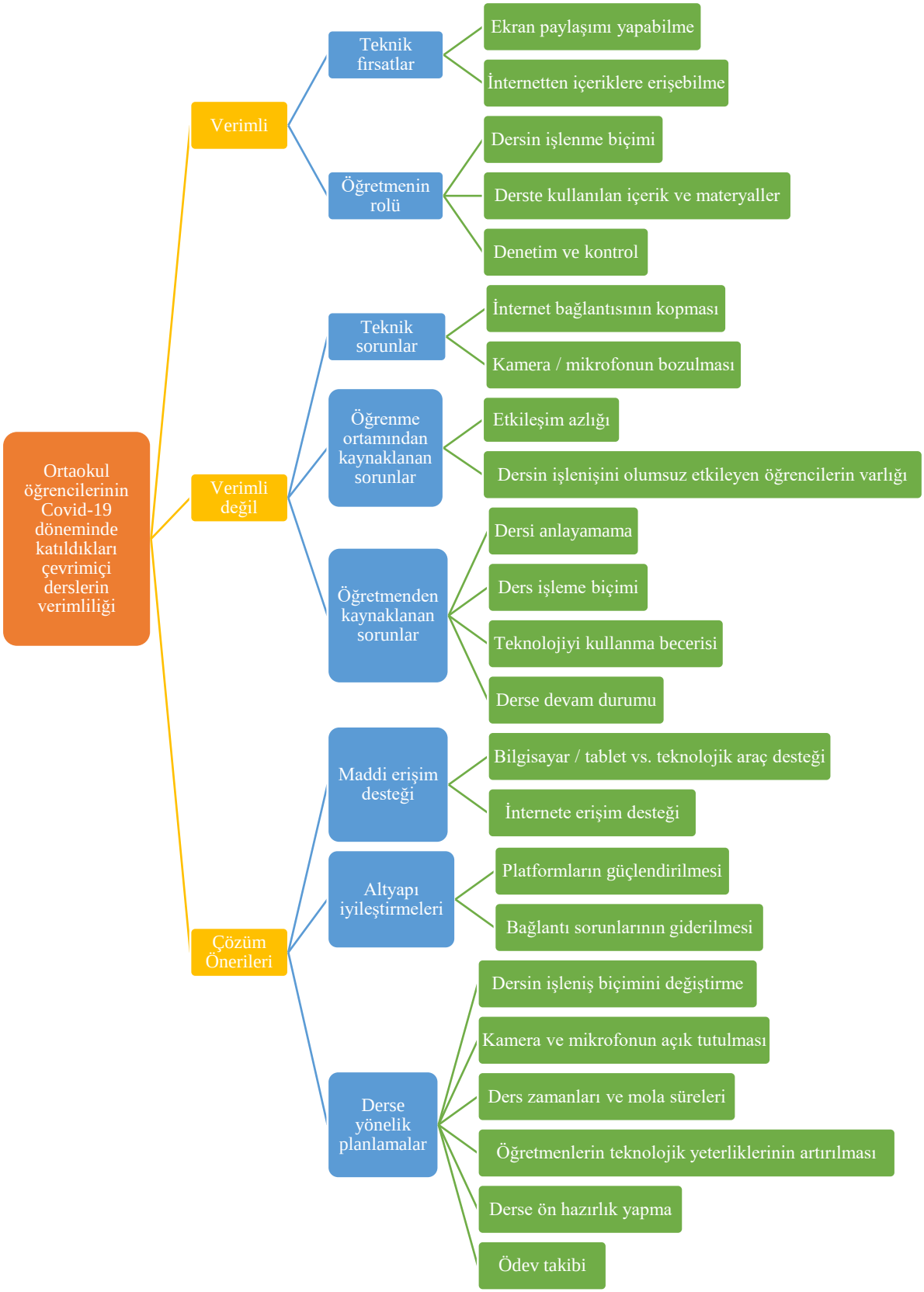
"Zoom ve EBA platformlarını kullandık genelde bu platformlar kullanışlı değildi Zoom için id ve şifre gerekiyordu bazen şifreler yabancı kişilerin eline geçebiliyordu bir keresinde de başka sınıftan öğrenciler dersinize girerek dersi kaynatmıştı…"K19

"…Zoom odalarının şifrelerini alan öğrenciler farklı derslere girip dersi böyle biliyordu…"K16

Ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformlara ilişkin görüşleri doğrultusunda; süreçte EBA ve ZOOM platformlarının kullanıldığı, iki platformun da olumlu özelliklerinin olduğu ancak olumsuz özelliklerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle karşılaşılan teknik sorunların çevrimiçi öğrenme sürecini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir.

4.3. "Çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Öğrencilere "Size göre, katıldığınız çevrimiçi derslerden hangileri verimli hangileri daha verimsizdi? Neden?" Ve "Çevrimiçi derslerin daha verimli olması için ne tür tedbirler alınmalıdır?" soruları sorularak Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin verimliliğine yönelik görüşleri ve çözüm önerileri alınmıştır. Bu doğrultuda elde edilen bulgular, aşağıdaki şekilde modellenerek gösterilmiştir:

Şekil 8. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşleri.

Şekil 8'e bakıldığında çalışma grubunda yer alan öğrencilerin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşleri verimli ve verimli değil şeklinde ikiye ayrılarak alt temalarla sunulmuştur. Öğrencilerin bir kısmı çevrimiçi dersleri verimli bulurken bir kısmı verimli bulmamaktadır. Çevrimi derslerin verimli olup olmadığını değerlendiren öğrencilere, "Çevrimiçi derslerin daha verimli olması için ne tür tedbirler alınmalıdır?" sorusu sorularak bazı çözüm önerileri getirmeleri beklenmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin bu konuda sunduğu öneriler maddi erişim desteği, altyapı iyileştirmeleri, dersin planlanması, hizmet içi eğitim ile denetleme ve değerlendirme şeklinde beş alt temada incelenmiştir. Çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin veriler ve çözüm önerileri, aşağıdaki tabloda detaylandırılarak gösterilmektedir:

Tablo 6.

Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Derslerin Verimliliğine İlişkin Görüşler

Tema: Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin verimliliği

	Alt Temalar	Kodlar	f
Verimli	Teknik fırsatlar	Ekran paylaşımı yapabilme	4
		İnternetten içeriklere erişebilme	3
	Öğretmenin Rolü	Dersin işlenme biçimi	9
		Derste kullanılan içerik ve materyaller	9
		Denetim ve kontrol	2
Verimli değil	Teknik Sorunlar	İnternet bağlantısının kopması	5
		Kamera / mikrofonun bozulması	5
	Öğrenme Ortamından Kaynaklanan Sorunlar	Dersi anlayamama	10
		Ders işleme biçimi	5
		Etkileşim azlığı	4
	Öğretmenden kaynaklanan sorunlar	Derse devam durumu	4
		Dersin işlenişini olumsuz etkileyen öğrencilerin varlığı	2
		Teknolojiyi kullanma becerisi	1
Çözüm Önerileri	Maddi erişim desteği	Bilgisayar/tablet vb. teknolojik araç desteği	5
		İnternete erişim desteği	2
	Altyapı iyileştirmeleri	Platformların güçlendirilmesi	9
		Bağlantı sorunlarının giderilmesi	5
	Derse yönelik planlamalar	Dersin işleniş biçimini değiştirme	7
		Kamera ve mikrofonun açık tutulması	4
		Ders zamanları ve mola süreleri	2
		Öğretmenlerin teknolojik yeterliklerinin artırılması	2
		Derse ön hazırlık yapma	2
		Ödev takibi	1

Tablo 6'ya göre, çevrimiçi derslerin verimli olmasının nedenleri, teknik fırsatlar ve öğretmenin rolü şeklinde ikiye ayrılmıştır. İnternetten içeriklere erişebilme imkânı ve ekran paylaşımı yapabilme özelliği çevrimiçi derslerin verimliliğini olumlu yönde etkileyen teknik fırsatlar olarak görülmüştür. Bu konudaki öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

"...matematik biraz daha iyi gibiydi öğretmenimiz internetten kitap açık ekranı paylaşabiliyordu."K3

"Ben en çok matematik dersini seviyordum öğretmenimiz çok güzel ders anlatıyordu bir sürü internet sitesinden değişik şeyler açıyordu."K13

"Bana göre katıldığım derslerden en çok İngilizce ve matematik verimliydi öğrenirken zorlanmadım ekrandan kitabı ya da başka şeyleri açıyordu öğretmenimiz."K14

"Bana göre katıldığın derslerden en verimlisi matematik ve İngilizceydi diyebilirim çünkü bu derslerde ekran paylaşımı yaparak eğlenceli bir şekilde ders işleyebiliyorduk."K19

"...Türkçe öğretmenimiz konuyu çok güzel anlatıyordu İngilizce öğretmenimiz sunumlar açıyor ekran paylaşımı yapıyordu video şarkı açıyordu çok eğlenceli oluyordu fen bilimleri nde öğretmenimiz çok eğlenceli anlatıyordu…"K23

"Benim katıldığım derslerden en verimlisi İngilizceydi öğretmenimiz çok eğlenceli şeyler yaptırıyordu internetten değişik oyunlar oynatıyordu…"K24

Öte yandan öğretmenin dersi işleme biçimi, derste kullandığı içerik ve materyaller ile dersteki denetimi ve kontrolü de çevrimiçi derslerin verimliliğini artıran özellikler olarak şu ifadelerle belirtilmiştir:

"Katıldığım derslerden en verimlisi Türkçe ve Matematikti. Matematik öğretmenimiz dersi daha eğlenceli anlatıyordu."K4

"Bana göre canlı derslerden en çok verim aldığım ders Türkçeydi çünkü Türkçe dersinde öğretmenimiz ders anlatırken dersin aralarında kendi anılarını ve çok eğlenceli anılar anlatıyordu"K6

"Ben en çok matematik dersini seviyordum öğretmenimiz çok güzel ders anlatıyordu."K13

"Benim katıldığım derslerin içinde en verimlisi matematikti öğretmenimiz dersi zaten okulda da çok güzel anlatıyordu canlı derslerde de çok güzel geçiyordu."K20

"Dersler açısından değerlendirmek istersek matematik dersimiz çok verimli ve kesintisiz işliyordu."K22

“Bence Türkçe İngilizce fen bilimleri dersleri daha iyiydi matematik dersini pek anlamıyordum Türkçe öğretmenimiz konuyu çok güzel anlatıyordu”K23

“Benim katıldığım derslerden en verimlisi İngilizceydi öğretmenimiz çok eğlenceli şeyler yaptırıyordu.”K24

“Bana göre katıldığım çevrimiçi derslerden İngilizce matematik fen bilimleri ve müzik dersi çok verimliydi çünkü öğretmenlerimiz dersi verip keyifli hale getirmek için çözümler bulmaya çalışıyorlardı.”K27

Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin katıldıkları çevrimiçi derslerin verimini büyük ölçüde öğretmene bağlamışlardır. Çevrimiçi derslerdeki verimliliği düşüren nedenler ise teknik sorunlar, öğrenme ortamından kaynaklanan sorunlar ve öğretmenden kaynaklanan sorunlar olarak üç alt temada toplanmıştır. İnternet bağlantısının kopması, kamera ve mikrofonun bozulması gibi teknik problemler çevrimiçi derslerin verimini düşüren nedenlerin başında gelmektedir:

“…ama bazen girememe sorun oluyordu…”K8

“…Türkçe dersi çok güzeldi fakat sesler çok gıcırtılı geliyordu.”K9

“Türkçe sosyal verimsiz geçiyordu çünkü hocaların bazenleri sesleri kesiliyordu ve kötü gelebiliyordu.”K10

“Bana göre sözel dersler sayısal derslere göre daha verimliydi … ve bazen ekran gözükmüyor veya donuyor.”K12

“…görsel derslerinde de sürekli bağlantı sorunları yaşıyorduk bu nedenle bu dersler benim en verimsiz geçirdiğim dersler olmuştu.”K16

“…Türkçe derslerinde öğretmenin interneti kesildi çoğu zaman matematik derslerinde yüz yüze daha verim aldığımı düşünüyorum İngilizce dersinde ise öğretmenimizin kullandığı araçlar bozuldu veya işi çıktı bu yüzden geri kaldığımızı düşünüyorum.”K18

“…en büyük verimsizliği İngilizce dersinden aldık hocamızın bilgisayarı olsun EBA Zoom'un internet kesintileri olsun bir çok verimsizlik yaşadık.”K22

“…öğretmenimiz bize kitaptan okutturuyordu bizim uykumuz geliyor da bazen ses kesiliyordu anlamıyorduk.”K27

"...bana göre İngilizce dersi çok verimsiz de ben İngilizceyi normalde de zor anlıyorum o yüzden mikrofonda ya da öğretmenin sesini de sorun olduğunda kelimeleri kaçırıyordum ve anlamıyordum."K28

Çevrimiçi derslerde bağlantı sorunları gibi teknik sorunların yanında etkileşimin azlığı, dersin işleyişini olumsuz etkileyen öğrencilerin varlığı ve dersi anlayamama gibi öğrenme ortamında karşılaşılan sorunların da dersin verimini düşürdüğü aşağıdaki alıntılarla ifade edilmiştir:

"Bana göre çoğu ders verimsizde çünkü mesela matematik işlem istiyor öğretmenimiz konuyu anlatırken anlamıyordum hatta Türkçe İngilizce Sosyal Fen dersleri verimsiz geçiyordu."K7

"...mesela Sosyal bilgiler dersinden nefret etmiştim çünkü hocamız anlatıyordu biz uyuyorduk sürekli dinlemek çok sıkıcı oluyordu."K13

"Türkçe ve sosyal verimsizdi çünkü ders sıkıcı geçiyordu baz arkadaşlar mikrofonu açıp çok konuşuyordu öğretmenimiz de çok bir şey yapamadan ders bitiyordu."K14

"...bazı dersler hiç önemsemiyordu ve bu dersler çok verimsiz oluyordu gereksiz yere konuşanlar öğretmeni dinlemeyenler vs oluyordu."K15

"...diğer dersler daha sıkıcı geçiyordu kimseden ses çıkmıyordu bir süre sonra uykumuz geliyordu."K19

"Bana göre katıldığım derslerden hepsi verimsiz de diyebilirim ben öğretmenimize soru soramadan göz teması kuramadan çok anlayamayan birisiyim sınıfta bunları yapabiliyorum ama canlı derslerde bunları yapamıyordum o yüzden de dikkatim dağılıyordu ve anlamıyordum."K21

"Sosyal bilgiler dersinde de öğretmenimiz bize kitaptan okutturuyordu bizim uykumuz geliyordu ... anlamıyorduk."K27

Çevrimiçi derslerin öğretmenin rolü ile alakalı nedenlerle verimli olmadığını düşünen öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"...verim alamadığım ders ise İngilizce ve Fen'di çünkü Fen öğretmenim derse çok sıkıcı ve eğlencesiz anlatıyordu."K6

"Bu hocalarımıza bağlı bir durum aslında teknolojiyi çok iyi bilmeyen öğretmenlerimizle bazı sıkıntılar yaşayabiliyorduk. İngilizce ve görsel dersleri benim en verimsiz geçirdiğim derslerde çünkü İngilizce öğretmenlerimiz sürekli değişiyordu…"K16

"Yani kendi görüşüme göre hepsi verimsizdi…ya ders oluyordu ya da olmuyordu…"K17

"İngilizce dersinde ise öğretmenimizin kullandığı araçlar bozuldu veya işi çıktı bu yüzden geri kaldığımızı düşünüyorum."K18

"…ancak müzik resim beden gibi dersler bazen oluyor bazen olmuyordu bu derslerden verim alamadık."K20

"Sosyal bilgiler dersinde de öğretmenimiz bize kitaptan okutturuyordu bizim uykumuz geliyordu…"K27

Teknolojinin bir hayli gelişmesine rağmen ülkemizde hala internet erişimi ya da teknolojik imkanları olmayan ailelerin varlığı bilinmektedir. Bu yüzden Covid-19 pandemisi ile acil ihtiyaç haline gelen internet bağlantısı ve bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletlere sahip olma durumu çevrimiçi derslerin veriminde oldukça önemlidir. Öğrenci görüşmelerinde elde edilen veriler doğrultusunda çevrimiçi derslerin verimini artırmak için bu yönde alınması gereken tedbirler aşağıdaki alıntılarla ifade edilmiştir:

"Bence bilgisayarı tableti olmayan öğrencilere devlet destek olmalı."K13

"…bir de herkesin bilgisayarı internete olmayabiliyor bu durum aileleri zorluyor buna da bir çözüm bulunması gerekir." K14

"…herkesin bilgisayara tableti vs olmadığı için devletin de bu eşyaları dağıtması gerekiyordu bence bunun dışında tedbir alınması gereken bir şey yoktu." K16

"Bence devlet tarafından mobil eşyası olmayan öğretmenlere destek yapılmalı ve internet paketi dağıtılmalı, mobil eşyası olmayan hocalara mobil noktası yeri olmalı aynı sorun öğrenciler için de yapılmalı mobil erişim noktasında öğretmenlere de yer verilmeli mobil eşyası olmayan hocalara öncelik verilmeli." K22

Yukarıdaki alıntılarda da ifade edildiği üzere, çevrimiçi öğrenme ortamlarının kullanılabilmesi ve eğitim faaliyetlerinin bu ortamlarda sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için internet bağlantısı ile teknolojik donanımların temini gereklidir. Bu nedenle, çevrimiçi derslerin daha verimli olması için çeşitli altyapı iyileştirmelerinin yapılması gerektiği aşağıdaki görüşlerde belirtilmiştir:

“Çevrimiçi derslere belki bir bakım veya güncelleme yapılsa daha iyi olurdu canlı dersten atılma sorunu düzelirdi belki daha iyi konuları anlardık”K5

“Bence EBA’daki sorun düzeltilmeli girememe problemi…”K8

“Seslerin gıcırtılı gelmemesi çok güzel olurdu bunun olmaması için sürekli yer değişikliği yapmamız gerekiyordu bu gibi sorunlar olmasaydı her şey daha güzel olabilirdi.”K9

“Çevrimiçi derslerin güzel geçebilmesi için internetin güzel olması mikrofon ve kameranın iyi olması gerekir.”K10

“Keşke internetsiz olarak kullanabilsek Zoom ve EBAyı çünkü internet gittiği için çok fazla sorunla karşılaşıyordum benim fikrim internetsiz olması.”K11

“Çevrimiçi dersler herkezin kullandığı platformlardan yapıldığı zaman ses görüntü veya derslere girmekte zorluk çektiğimiz için verimli olmuyor fakat daha az bilinen platformlardan yapılırsa derslere daha kolay gireriz gibi düşünüyorum ve böyle daha verimli olur.”K12

“İnternet kaynakları güçlendirilmeli ve teknolojik araçların fiyatları düşürülmeli.”K18

“Çevrimiçi derslerin verimli olması için öğretmenlerle daha rahat iletişim kurabileceğimiz bir platform kurulmalı.”K21

“Çevrimiçi derslerin verimli olması bence internete, öğretmene ve öğrencinin bilgisayarına ya da telefonuna bağlı yani internet gidince derse giremiyoruz bazen öğretmenlerimizin bilgisayarında ya da internetin de sorunlar oluyor.”K28

Çevrimiçi derslerin daha verimli olması için alınması gereken tedbirlerden bir tanesi de derse yönelik planlamaların iyi yapılmış olmasıdır. Çevrimiçi derslerde de yüz yüze eğitimde olduğu gibi dersten önce ön hazırlık yapılması gerekir. Ayrıca dersin işleniş biçimi, dersin verimliliği adına yüz yüze ortamdakinden farklı olmak durumundadır. Ders sürelerinin ve ders arası mola sürelerinin de öğrencilerin fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hesaplanması önemlidir. Bu konuda öğrenci görüşlerinden elde ettiğimiz alıntılar aşağıda verilmiştir:

“Derse girmeden önce işleyeceğimiz derse çalışmamız gerekiyor.”K1

“Bence derslerin verimli olması için öğretmenlerin çok çalışması gerek yani derse nasıl daha eğlenceli yaparım diye düşünmeleri lazım.”K19

“Bence çevrimiçi dersin verimli olması için öğretmenlerin ve öğrencilerin derse hazır gelmesi gerekir.”K20

“Bence daha eğlenceli bir biçimde anlatılmalı veya örnek etkinlikler yapılmalı.”K7

“…bence öğretmenler canlı derslerde sürekli anlatmak yerine daha eğlenceli oyunlarla filan dersi işlemeli.”K13

“Bence bütün öğretmenler eğlenceli ders işlemeli videolarla filmlerle ya da resimlerle anlatmalı dersleri o zaman daha iyi anlıyoruz.”K23

“Katıldığım derslerin daha verimli olması bence öğretmenlerin elinde çünkü derse daha eğlenceli anlatan bizi güldüren öğretmenlerle daha iyi anlıyorum.”K24

“Çevrimiçi derslerin daha verimli olması için bence derslerin daha dolu dolu işlenmesi gerekir yani okulda nasıl istiyorsak öyle yapılsa kullanılan ders kitapları hatta defterler bilgisayardan daha rahat yönetilebilse…”K27

“Çevrimiçi derslerin daha verimli olması için mola dakikası 15 dakika yapılabilirdi.”K2

Çevrimiçi derslerin daha verimli işlenebilmesi için öğretmenlerin teknolojik yeterliliklerinin artırılması hususunda göze çarpan bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“…sonra öğretmenler bilgisayar kullanmayı öğrenmeli bazen biz öğretmenlere öğretiyorduk nasıl açmasını filan…”K13

“Öğretmenlerin biraz daha uygulamaları kullanmayı öğrenmesi gerekiyordu bence…”K16

Çevrimiçi derslerin verimli olması için, dersin güvenliği sağlamak amacıyla planlanması gereken bazı tedbirlerden ayrıca söz edilmiştir:

“Derslerin verimli olması için öğrencilerin kamera açmasının zorunlu olması ve mikrofon gibi ders kontrolünün öğretmen de olması gereklidir.”K14

“Bence öğretmenler kamera açmak zorunlu tutmadı mikrofonları kendileri açık kapatmalı böylece kimse derse girip gereksiz yere konuşamaz kimsede dersten kaçamaz.”K15

“…bir de bazı arkadaşlar kamera mikrofonunu kapatıp öğretmeni kızdırıyordu o zaman da dersimiz kaynıyordu bence bunların engellenmesi gerekiyor.”K23

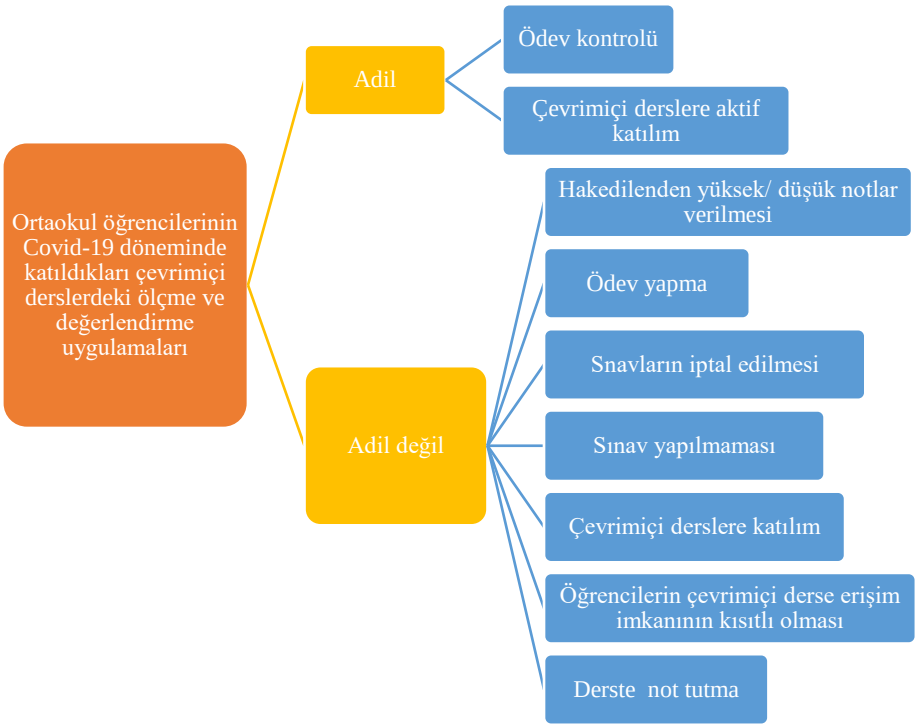
“Bence kamera açmak zorunlu olmalı hocaların da biraz daha ilgili olmalarını isterdim ödevleri ayrıntılı bir şekilde kontrol edilip ona göre not verilmeliydi.”K25

"Kesinlikle kameraların açık olması zorunlu olsun seslerinde açık olması önemli bunlar olursa öğrencinin dikkati daha az da olur ve daha iyi anlar."K26

Pandemi döneminde çevrimiçi derslerin verimli olması pek çok faktöre bağlıdır. Ancak görüşmelerden yola çıkarak belirlenen ve çevrimiçi dersin verimli işlenmesine etki eden iki temel faktör, alt yapı imkanları ile derse giren öğretmendir.

4.4. "Çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın çalışma grubundaki öğrencilere "Çevrimiçi derslerde öğretmenlerin not verme süreci hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusu sorularak Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarını değerlendirmeleri istenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen veriler aşağıdaki şekildegösterilmiştir:

Şekil 9. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşleri.

Yukarıdaki şekle bakıldığında; katılımcı grupta yer alan öğrencilerin büyük kısmı Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki ölçme değerlendirme uygulamalarının adil olmadığını ifade etmişlerdir. Bu konuda elde edilen verilere yönelik tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 7.

Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Derslerdeki Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Görüşler

Tema: Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamaları		
Alt Temalar	Kodlar	f
Adil	Ödev kontrolü	3
	Çevrimiçi derslere aktif katılım	1
Adil değil	Hakedilenden yüksek/düşük notlar verilmesi	20
	Ödev yapma	11
	Sınavların iptal edilmesi	9
	Sınav yapılmaması	5
	Çevrimiçi derslere katılım	5
	Öğrencilerin çevrimiçi derse erişim imkanının kısıtlı olması	3
	Derste not tutma	2

Tablo 7'ye göre, çevrimiçi derslerde düzenli ödev kontrolü yapılarak ve çevrimiçi derslere katılım göstererek adil biçimde değerlendirildiklerini belirten öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

"Canlı derslerde öğretmenlere gayet adil notlar verdiler bana ödevleri canlı derse verip WhatsApp dan da kontrol ediyorlardı grubumuza fotoğrafları atıyorduk ve oradan kontrol ediyorlardı."K6

"Öğretmenler bu süreçte notları çok hızlı girmişlerdi sınavlarımızı okudukları an e-Okul platformuna yazdılar sınavlar için okula sadece sınav olduğu ders geliyorduk ve sınav bitince geri evimize gidiyorduk öğretmenlerimiz çevrimiçi derslerde ödevleri söylüyordu veya mesaj yoluyla bize ödevleri gönderiyordu derslerde herkese sırayla ödev verdiği soruları soruyordu böyle ödevleri kontrol ediyordu öğretmenlerimiz not verme konusunda gayet adil de derslere katılma sorulara parmak kaldırma gibi faktörlere göre adilce puan veriyorlardı."K12

"Bu konuda çok mutluyum çünkü öğretmenlerin not verirken her zamanki gibi adaletliydi sınavlarımızı olduk güzel bir biçimde ödevlerimizi ise hocalarımız online derste verdiler

cevaplarını da sosyal medyadaki grubumuza attık dediğim gibi hocalarımız da notları adil biçimde verdi."K25

Çevrimiçi derslerde, ödevlerin Whatsapp vb. uygulamalar aracılığıyla düzenli olarak kontrol edilmesi, düzenli not tutmaya yönelik defter kontrolü yapılması ve derslere katılım sağlanması çalışma grubundaki öğrenciler için Covid-19 dönemindeki ölçme ve değerlendirme kriterleri olarak görülmektedir. Bu konudaki öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

"Bazı hocalar Zoom üzerinden yazdırıyordu fakat ben bunu sevmiyordum zaten yeterince verim alamıyorduk ve derslerde yazı yazmak zaman kaybı oluyordu çoğunlukla öğretmenlerimiz PDF atıyordu ve böyle daha iyi oluyordu çünkü yazarken hem acele etmiyorduk hem de derslerimizde zaman kaybı olmuyordu… ödevlerimizi genellikle öğretmenler Ebadan veriyordu tamamlayıp tamamlayamadığımız ne kadar doğru yanlışımız olduğunu görebiliyorlardı her dönemde defter kontrolü yapılıyordu öğretmenlere defterlerimizin videosunu çekip atıyorduk."K16

"…öğretmenimiz de yazma ödevleri veriyordu test veriyordu gruptan çeşit ödevler paylaşıyordu onları yapıp öğretmenimize WhatsApp dan atıyorduk."K19

"…ödevleri öğretmenimiz bazen EBA'dan bazen WhatsApp dan atıyordu biz de yapıp resmini onu atıyorduk o bakıp artı eksi veriyordu."K23

"Öğretmenlerimiz çok not verdiler ödev verip onu istediler WhatsApp'tan ama bazen ben atamadım yapamayınca o zaman da eksi verdiler ödevler genelde yazma ödevi de artı eksi veriliyordu resmini çekip atıyorduk."K24

"…ödevlerimizi ise hocalarımız online derste verdiler cevaplarını da sosyal medyadaki grubumuza attık."K25

"Çevrimiçi derslerde öğretmenlerimiz bize yazıp yazmadığımızı soruyordu ben genelde yazıyordum ve hocalarımız kameradan defterlerimizi göstermemizi istiyordu kontrol etmek için…"K26

"…öğretmenlerimiz not verme konusunda gayet adil de derslere katılma sorulara parmak kaldırma gibi faktörlere göre adilce puan veriyorlardı."K12

"…değerlendirme şekli derse girip girmeme katılmaya göre verildi…"K7

Covid-19 döneminde öğrencilere not verirken yukarıdaki kriterlerin temel alınması; sınavla ölçme yapılamaması ya da çeşitli nedenlerle sınav notlarının iptal edilmesi öğrenci ve velilerin güven duygusunu zedelemiştir. Ayrıca tüm öğrencilerin bir üst sınıfa geçirilmesi ve hakedilenden az ya da fazla verilen notlar yapılan çevrimiçi derslerin etkisini azaltmıştır. Bu durum, maddi imkanları yetersiz öğrencilerin yanında, imkanları yeterli olan öğrencilerin de çevrimiçi derslere katılımını etkilemiştir. Bu konudaki öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Herkese 100 verdiler adil değil bence birinci sınavlar okulda yapıldı bazı öğretmenler ödev verdi cevaplarını biz özelden attık öğretmene hiç adil değil de herkes eşit oldu."K1

"Derslerde sınav olmadı herkese 100 verildi bu yüzden notların adil olmadığını düşünüyorum."K2

"Sınav yapmadık herkes 100 aldı ve bence acil değildi çalışanlar daha fazla not almalıydı."K3

"Öğretmenlerin not ver işinin adil olmadığını düşünüyorum derslere hiç katılmayan dinlemeyenler bile 100 alıp sınıfı geçti o kişiler için farklı bir not verme olabilirdi."K4

"Evet sınavı oldum ama düşük almıştım ve beni sınıftan geçirdiler şok olmuştum ama bu bence adil değildi herkes sınıfa geçmişti."K5

"Çevrimiçi derslerde öğretmenlerin verdikleri notlar çok fazlaydı ve bazı arkadaşlarımız derse katılmamasına rağmen 100 alıyorlardı sınav olduk ve sınavlar iptal edildi ve o sınavlar yüz yüze yapıldı… değerlendirme şekli iyiydi ama bence not vermeler çok fazlaydı çünkü derse katılmayan arkadaşlarımız olduğu için bence adil değildi."K8

"Sınav olduk fakat hala canlı derslere giriyorduk sınav olduğu zamanlar okula gelir sınavınızı yapardık düşük aldık bir kaç kişi düşük aldığımız halde bütün öğretmenler bize 100 verdi hepimiz takdir aldık…bence adet değildi bazıları hakkıyla aldı bazıları hakkı olmadan takdir aldı."K9

"Çevrimiçi derslerde öğretmenler biraz fazla not verdiler sınav olduk sınavları okulda olduk ve güzel geçtiler not verme sürecinde biraz adil değildi çünkü biraz fazla verdiler."K10

"Sınav olduk ama bazen sınavlar ertelendi ya da iptal oldu işte o zaman verdiğimiz dilekçe verdi okula ve birinci dönem notunuz karnemize geçti ben bu uygulamanın çok adil olduğunu düşünmüyorum çünkü hiç derse giremeyenler 100 aldı benim gibi zor girenler telefonu bilgisayarı olmayanlar bazen 80 aldı 70 aldı öğretmenlerin bazıları herkese 100 verdi bence bu hiç adil değil."K13

"Sınavı olmadık doğru dürüst hatırlamıyorum tam ama bir kere olacaktık iptal oldu sanırım bize bazı dersler hep iyi geldi ama benim müzik dersim 75 geldi ve bence bu adil değildi yani okulda olsam yüz yüze olsak benim müzik dersim hep 100 olurdu ben not verme sürecinin adil olmadığını düşünüyorum."K14

"Çevrimiçi derslerde öğretmenlerin not vermesi ile alakalı adil olunmadığını düşünüyorum sınavlara bir dönem girdik notlar aldık sonra iptal ettiler ben boşuna çalıştım madem iptal olacaktı neden sınav olduk bir de bazı arkadaşlar hiç ödev yapmadan yüksek notlar alıp geçti o zaman biz neden çalıştık ben bu soruları sordum hep ve adil olduğunu düşünmüyorum."K15

"...sınav notları 100 yapılıyordu biz 50 90 ya da 70 bile olsak hepsi 100 oluyordu ortalamamız 100 göründüğü için iyi oluyordu ama ben yine de sevmiyordum bu durumu çünkü ben emeğimin karşılığını alamıyordum çalışıp stres olup 100 alsam da hiç çalışmayan umrunda olmayan kişilerde 100 alıyordu bu yüzden bu bana hiç adil gelmiyor."K16

"Saçma tek kelime ile saçma! Evet sınav yapıldı ama nota geçmedi EBA'dan verildi her zaman derse girdim hiç girmeyenle aynı notu aldım."K17

"Çok adil olmadığını düşünüyorum derse giren kişiler ve girmeyen kişilerle aynı notu verdiler."K18

"Çevrimiçi derslerde not verme sürecine bakacak olursak okullara sadece yazılı olmak için gittiğimiz zamanlar oldu evden derslere girip okulda sınavımızı olduk sonra isteyenlerin sınav notları geçerli oldu istemeyenlerinki iptal oldu ödevlerden not verildi sadece işte bu durumun adil olmadığını düşünüyorum sonuçta çalışmayanlar da yüksek not aldı."K20

"Covid 19 döneminde bir kez sınava girmiştim notlarım pek iyi değildi normalde başarılı bir öğrenci olmama rağmen 70 80 falan almıştım ödevlerimi de tam yapıyordum aslında ama artık yorulmuştum sonra olduğumuz yazıları iptal edebilme şansı verdiler o zaman çok sevinmiştim çünkü bu yıl sınava gireceğim için notlar benim için çok önemli herkese yüksek not verilmesini doğru bulmuyorum."K21

"Açıkçası bazen çok haksız bulduğum noktalar oldu öğretmenlerimiz mobil eşyası olmayan arkadaşlarımız derse giremedi ve gruba da yazamadığı için hocalarımız çok düşük puanlar verdi ve savunmaları gruptan bilgi vermedi oldu bu durum çok kötü ve acınası sınav olduk… çok adil olduğunu düşünmüyorum, dediğim gibi hakkından az alanlar olduğu gibi hakkında çok alanlarda oldu."K22

"Covid 19 döneminde sınav olduk önce sınav olduk bazen sınavlar ertelendi ben bir keresinde Covid oldum sınava gidemedim… bir de sınavlar iptal edilip birinci dönem notuna göre karar verilmişti bence bu doğru bir karar değildi çünkü sınava giren mesela 90 100 alan öğrencilere yazık oldu boşuna çalışmış oldular bazen hiç canlı derse gelmeyen kamerasını kapatıp giden arkadaşlarımın karnesine yüksek not verildi."K23

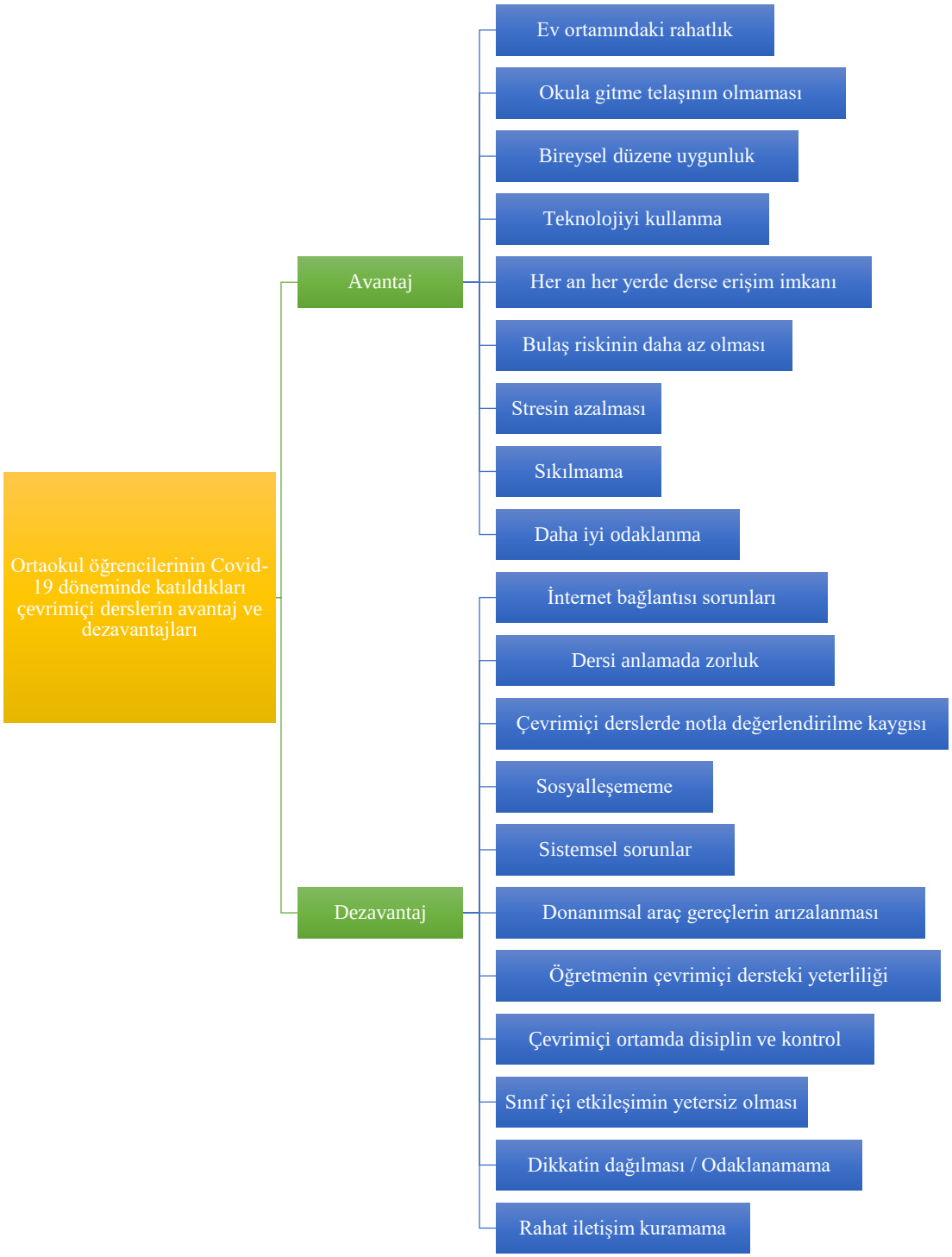
"…ben okulda sınav olmadım annem beni göndermiyordu ben derslere de zorluklarla girdiğim için yüksek not almak istiyordum herkes 100 alıyordu çünkü eğer herkes 100 alıyorsa adil ama mesela birine verip birine vermiyorlarsa adil değil mesela telefonu bilgisayarı olmayan ne yapsın bence yine 100 yüze sınava girip not almak daha adil."K24

"…ama yine de herkesi geçirdikleri için ödevleri yapmayan hatta derslere katılmayan çok kişi vardı sınav olduk ancak sonra iptal edildi ve herkes geçti ben adil olmadığını düşünüyorum derse giren girmeyen ödevi yapan yapmayan herkesin sınıf geçmesi adil değil bence."K27

Yukarıda da belirtildiği üzere; 23 Mart 2020 tarihinden itibaren başlayan zorunlu çevrimiçi öğrenme süreçinde okula devam edemeyen öğrenciler, evlerinde izole biçimde çevrimiçi derslere katılım sağlamıştır. 2019-2020 eğitim öğretim yılı sonunda tüm kademelerdeki öğrencilerin yüz yüze eğitim aldıkları birinci dönem notları geçerli sayılarak tüm öğrenciler bir üst sınıfa geçirilmiştir. 2020-2021 eğitim öğretim yılında salgının düzenli takibi ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı'nın kararları doğrultusunda öğrenciler yüz yüze sınavlara tabi tutulmuştur. Çevrimiçi öğrenme ortamlarına erişim imkanlarının kısıtlılığı ve öğrencilerin maddi olanakları da göz önünde bulundurularak, yapılan sınav notlarının veli isteği doğrultusunda geçerli olmasına karar verilerek, not verme sürecinde esneklik sağlanmıştır.

4.5. "Öğrencilerin çevrimiçi derslerin avantajlarına ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Covid-19 pandemisinin hayatımıza girmesiyle tüm öğrenciler çevrimiçi öğrenme ortamlarını deneyimleme fırsatı bulmuştur. Çevrimiçi platformlara ani geçiş bazı öğrenciler için olumlu fırsatlar yaratırken bazı öğrenciler için sorun haline gelmiştir. Bu konudaki öğrenci görüşlerine başvurmak üzere "Sizce, Çevrimiçi derslerin avantajları ve dezavantajları nelerdir?" sorusu sorulmuş ve alınan görüşler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

Şekil 10. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin avantajlarına ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri.

Şekil 10 incelendiğinde, katılımcı grupta yer alan öğrencilerin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin; ev ortamındaki rahatlık, okula gitme telaşının olmaması, bireysel düzene uygunluk, her an her yerde derse erişim imkânı ve bulaş riskinin daha az olması gibi çeşitli avantajları olduğu vurgulanmıştır. Ancak internet bağlantısı sorunları,

dersi anlamada zorluk, sosyalleşememe ve dikkatin dağılması gibi farklı dezavantajlarına da değinilmiştir. Çevrimiçi derslerin avantajları ve dezavantajlarına yönelik tablo aşağıda verilmiştir:

Tablo 8

Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Derslerin Avantajlarına ve Dezavantajlarına İlişkin Görüşleri

Tema: Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin avantajları ve dezavantajları		
Alt Temalar	Kodlar	f
Avantaj	Ev ortamındaki rahatlık	15
	Okula gitme telaşının olmaması	12
	Bireysel düzene uygunluk	5
	Teknolojiyi kullanma	4
	Her an her yerde derse erişim imkânı	4
	Bulaş riskinin daha az olması	3
	Stresin azalması	2
	Sıkılmama	1
	Daha iyi odaklanma	1
Dezavantaj	İnternet bağlantısı sorunları	8
	Dersi anlamada zorluk	6
	Çevrimiçi derslerde notla değerlendirilme kaygısı	4
	Sosyalleşememe	4
	Sistemsel sorunlar	3
	Donanımsal araç gereçlerin arızalanması	3
	Öğretmenin çevrimiçi dersteki yeterliliği	3
	Çevrimiçi ortamda disiplin ve kontrol	3
	Sınıf içi etkileşimin yetersiz olması	2
	Dikkatin dağılması/ Odaklanamama	2
	Rahat iletişim kuramama	1

Tablo 8'e bakıldığında ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin avantajlarını ifade ederken ev ortamındaki rahatlık ve okula gitme telaşının olmaması kodlarının ön plana çıktığı görülmektedir:

"Bence avantajları okul kıyafeti giymememiz ve derslere daha rahat girmemiz…"K2

"Bence canlı derslerin avantajı derslere daha rahat giriyorduk."K4

"Evim okula çok uzaktı fakat canlı ders işlediğimiz için o kadar yol yürümedim."K7

"Bence çevrimiçi derslerin Avantajları üst değiştirmiyoruz istediğimiz zaman yemek yiyebiliyoruz."K8

“Avantajı sabah kalkıp hazırlanıp okula gitmek zorunda kalmıyorsun…”K11

“Çevrimiçi derslerin avantajı daha rahat bir şekilde ders işliyorduk okula hazırlamak daha zordu fakat canlı derslere kısa sürede hazırlana biliyordum.”K12

“Avantajı mesela evde olmak rahat olmak okula yetişme veya hazırlanma telaşım olmadı bazen sabah derslere katılmadım yattım sonuçta evdeydim rahattım…”K13

“Bana göre çevrimiçi derslerin avantajı rahatça evden ders yapmak…”K14

“Bence çevrimiçi derslerin avantajı okula gitmediğimiz için evden daha rahat bir ortamda derse girmek…”K15

“Avantajlari bütün günü kendimize ayırabiliyorduk istediğimiz gibi plan program yapabiliyorduk bir çok hobi yapabiliyorduk mesela ben okulun açık olduğu zamanlar kendime vakit ayıramıyordum Ama okullar kapalıyken daha çok verim alıyordum.”K16

“Çevrimiçi derslerin avantajı evden derslere katılabilmek ve kendi çalışma düzenimizi yapabilmekti.”K20

“Bence çevrimiçi derslerin avantajı rahatlık yani sitresi yok okul hazırlanma telaşı yok evde istediğin gibi ders çalışabilir daha çok test çöze bilirsin kitap okuyabilirsin.”K21

“Çevrimiçi derslerin avantajı eğer bilgisayarın varsa çok evinde rahat bir şekilde internetin de varsa dersine girersin yatarsın kendine göre bir şeyler yapabilirsin.”K24

“Çevrimiçi derslerin avantajlari bana göre daha konforlu bir ortamda kendi dünyamızda ders yapmak…”K27

Buna ek olarak çevrimiçi derslerin zamandan ve mekândan bağımsız olması ile hastalıktan korunma konusunda daha avantajlı olması göze çarpmaktadır. Bu hususların belirtildiği öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bana göre çevrimiçi derslerin avantajı rahatça evden ders yapmak derslerin tekrarını EBA TV kanalından takip edebilmek hastalıkta ve soğukta okula gitmek zorunda olmamaktır.”K14

“Bence avantajlari her yerde derse girebilmek yani okula gitme derdi olmadan evde ya da misafirlikte derse girebiliyorsun…”K19

“Avantajlari en azından bir şekilde ders işledik ve konularımızı sildirdik…”K22

"Çevrim içi derslerin avantajı hastalık tatil gibi engeller olsa da ders yapabilmek internetin ve internete girecek bir elektronik aletinin olması yeterli…"K28

Tablo 8'de de görüldüğü üzere, çevrimiçi derslerin dezavantajlı tarafları olduğu da belirtilmiştir. Bu konuda elde edilen veriler; internet bağlantısı sorunları, dersi anlamada zorluk, çevrimiçi derslerde notla değerlendirilme kaygısı, sosyalleşememe, sistemsel sorunlar, donanımsal araç gereçlerin arızalanması, öğretmenin çevrimiçi dersteki yeterliliği, çevrimiçi derste disiplin ve kontrol, sınıf içi etkileşimin yetersiz olması, dikkatin dağılması/ odaklanamama ve rahat iletişim kuramama şeklinde kodlanarak incelenmiştir. Çevrimiçi derslerin dezavantajları, derslerde karşılaşılan sorunlarla bağlantılıdır. Covid-19 döneminde yapılan çevrimiçi derslerde karşımıza çıkan sorunlar arasında internet bağlantısı ile ilgili sorunlar, çevrimiçi öğrenme platformlarından kaynaklanan sistemsel sorunlar ve derse bağlanmada ihtiyaç duyulan donanımsal araç gereçlerin arızalanması gibi durumlar yer almaktadır. Bu konudaki öğrenci görüşlerine bakılacak olursa;

"…dezavantajlara ise derslere katılmak zor oluyordu ses kesiliyordu ekran donuyordu bu yüzden dersleri dinlemek zor oluyordu."K12

"…dezavantajı ise internet sorunları ve platform sorunları oldu."K18

"…dezavantajı da …ve sık sık dersten atılmaktır."K19

"…dezavantajlari ise dersten kopma bazı dersleri tam anlayamamak öğretmenlerimizle rahat iletişim kuramamaktı."K20

"…dezavantajlarına gelecek olursak internet kesintisi görüntü ses bozukluğu…"K22

"…dezavantajı ise bazı dersleri anlayamamış örneğin sesin gitmesi kesik kesik gelmesi nedeniyle bazı kelimeleri konuları kaçırmak gibi böyle olunca okuldaki sınıftaki derslerin daha avantajlı olduğunu anlıyoruz."K28

Çevrimiçi öğrenme ortamlarında dersi anlamada zorluk yaşayan ve dikkati çabuk dağılan ya da odaklanamayan öğrenciler de vardır. Bununla ilgili olarak;

"…olumsuz tarafı da derslerin pek iyi anlaşılamaması bu belki öğretmenden kaynaklı belki de bizden ama yüz yüze de olduğu gibi anlayabilme imkânımız olmuyor ne yazık ki dersler daha yüzeysel kalıyor." K21

"…dezavantajları ise dikkatimizden kolayca dağılabilmesi ve daha az disiplinli olması." K26 şeklinde görüş belirtilmiştir.

Öğrencilerin bu dönemde dezavantaj olarak gördükleri bir konu da çevrimiçi derslerde notla değerlendirmenin nasıl yapılacağını bilmemesidir. Bu konudaki öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"...dezavantajları ise ders konusunda çok verim alamıyorduk beş veya altıncı sınıf olduğum için dersler konusunda çok endişeli olmasam da yedi veya sekizinci sınıfta online eğitimin olmasından korkuyordum." K16

"...dezavantajı daha çok bana göre not kaygısı..." K15

Ayrıca eğitim öğretim faaliyetlerinde rehber ve lider görevinde olan öğretmenlerin, çevrimiçi derslerdeki rolü de bu dersleri avantajlı ya da dezavantajlı konuma getirmektedir. Bu hususta ifade edilen durumlar aşağıdaki gibidir;

"...bence olumsuz tarafı daha çok çünkü anlamıyorduk bazı öğretmenlerimiz çok sıkıcı anlatıyordu bazen ekran paylaşımı yapmıyorlardı biz saatlerce onları dinliyorduk." K13

"...dezavantajları ise çevrimiçi derslerin içini dolduracak malzemelerin olmaması diyebilirim belki öğretmenler bu konuda eğitim alabilir." K27

Covid-19 pandemisi döneminde sosyalleşememe, çevrimiçi ortamda disiplin ve kontrol, sınıf içi etkileşimin yetersiz olması ile rahat iletişim kuramama gibi sorunlar da çevrimiçi derslerin dezavantajı olarak görülmektedir:

"*dezavantajı ise yatarak derse girmek."K11*

"*…dezavantajları disiplin azdı ve verimli olmuyordu."K2*

"...ama öğretmen ile göz göze gelemediğimiz için daha az verim alıyordum."K3

"...dezavantajı daha çok bana göre ... arkadaş ve öğretmenlerimizle sosyalleşememek..."K15

"...Dezavantajlari ise dersten kopma bazı dersleri tam anlayamamak öğretmenlerimizle rahat iletişim kuramamaktı."K20

"...okulda arkadaşlarınla oynayamıyorsun bunlar olumsuz yönleri bence."K24

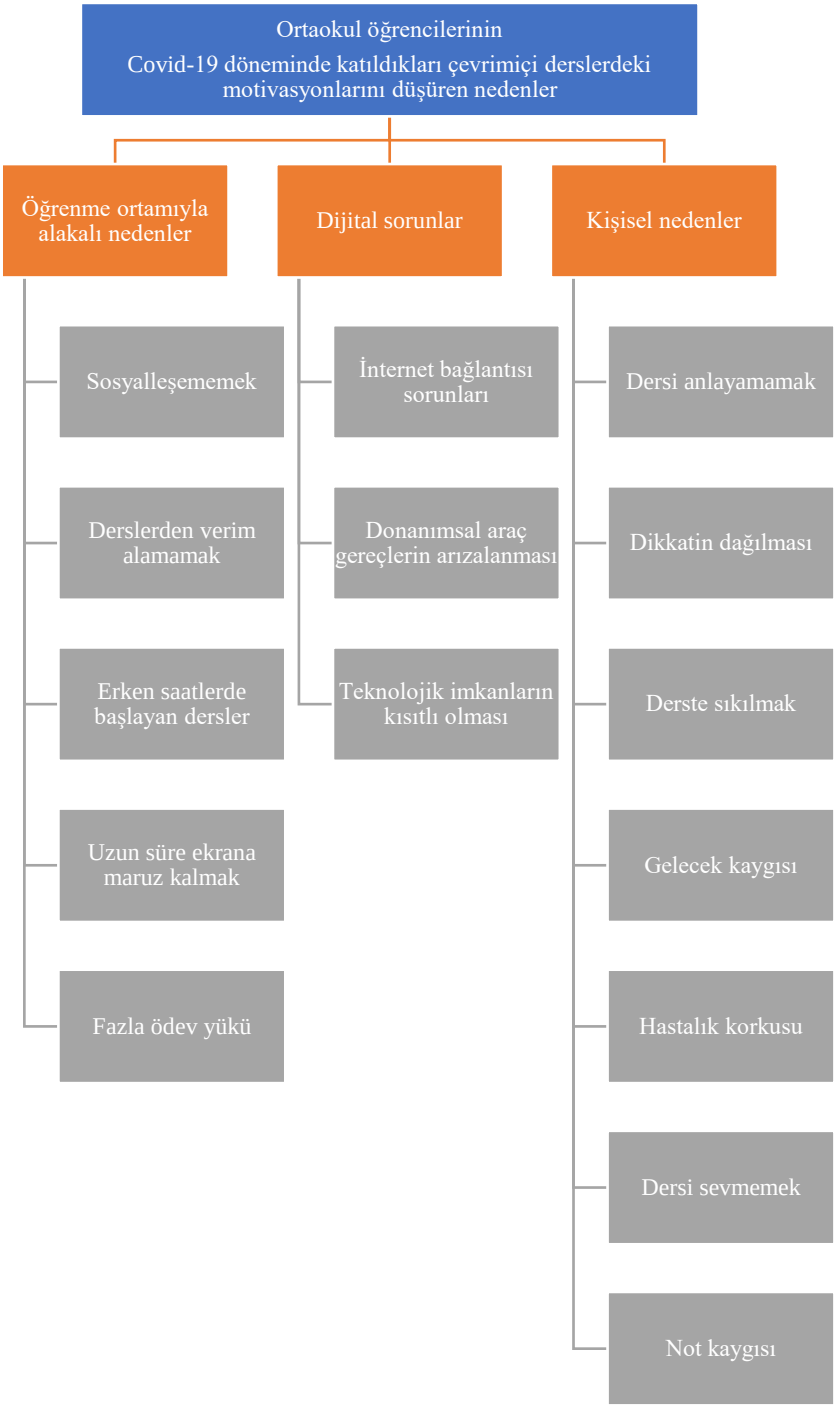
"dezavantajı ise pandeminin ne zaman biteceğini bilememek, arkadaş, okul ve öğretmen özlemi..."K25

4.6. "Çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarına ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Çevrimiçi dersler, Covid-19 pandemisi nedeniyle bir süre tamamen izole ortamlarda yapılmıştır. Bu süreçte eğitim öğretim faaliyetleri, öğrencilerin alıştığı okul ortamının dışına çıkılarak evde, hastalıkla ilgili kaygılarla ve sahip olunan teknolojik imkanlar kadar erişilerek yürütülmüştür. Bu doğrultuda araştırmaya katılan öğrencilere "Çevrimiçi derslere yönelik motivasyonunuz nasıldı? Motivasyonuzu düşüren ya da olumlu etkileyen faktörler nelerdir?" soruları sorularak; alınan yanıtlar aşağıdaki Şekil 11 ve Şekil 12'de gösterilmiştir:

Şekil 11. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarını yükselten nedenlere ilişkin görüşleri.

Şekil 12. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarını düşüren nedenlere ilişkin görüşleri.

Şekil 11 ve 12 incelendiğinde, motivasyonunu düşüren ve yükselten nedenler üç ayrı alt temada toplanmıştır. Aslında öğrencilerin motivasyonlarını etkileyen ve alt temalarda gösterilen temel nedenler aynıdır; yalnızca bu başlıklar altında tecrübe edilen süreç ve yaşantılar farklılık göstermektedir. Bu doğrultuda elde edilen verilere ilişkin kodlar ve frekanslar Tablo 9'da sunulmuştur:

Tablo 9.

Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Derslerdeki Motivasyonlarına İlişkin Görüşleri

Tema: Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki motivasyonları			
	Alt Temalar	Kodlar	f
Motivasyonu yükselten nedenler	Öğrenme ortamının işlevselliğiyle ilgili nedenler	Ev ortamındaki rahatlık	4
		Bireysel program yapabilmek	3
		Arkadaşlarla iletişim kurabilmek	3
		Okula gitmemek	2
		Söz hakkı alabilmek	1
		Bulaş riskinin daha az olması	1
	Dijital imkanlar	Derse erişim imkânı olması	2
		Teknolojik araç gereçlerin sorunsuz çalışması	2
	Kişisel nedenler	Yüksek not almak	2
		Dersi sevmek	1
		Dersi anlamak	1
		Derste eğlenmek	1
		Dersemerak duymak	1
		Takdir edilmek	1
Motivasyonu düşüren nedenler	Öğrenme ortamıyla alakalı nedenler	Sosyalleşememek	3
		Erken saatlerde başlayan dersler	1
		Uzun süre ekrana maruz kalmak	1
		Derslerden verim alamamak	1
		Fazla ödev yükü	1
	Dijital sorunlar	İnternet bağlantısı sorunları	4
		Donanımsal araç gereçlerin arızalanması	3
		Teknolojik imkanların kısıtlı olması	2
	Kişisel nedenler	Dersi anlayamamak	3
		Dikkatin dağılması	2
		Derste sıkılmak	2
		Gelecek kaygısı	2
		Hastalık korkusu	2
		Dersi sevmemek	1
		Not kaygısı	1

Tablo 9’ a bakıldığında öğrencilerin motivasyonunu yükselten nedenler daha çok öğrenme ortamının işlevselliğiyle alakalı iken, dijital imkanlara sahip olma durumu ve kişisel nedenler de öğrencilerin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarına olumlu etki etmiştir. Öğrencilerin motivasyonlarını olumlu etkileyen

faktörlerden öğrenme ortamının işlevselliğiyle ilgili nedenler aşağıdaki alıntılarla verilmiştir:

"...motivasyonumu sabah okula gitmediğim için yüksek tutuyordum."K11

"...ama evde olmak rahat olmak bazen istediğin şeyi yapmak her sabah okula gitmek için hazırlanmamak da beni motive etti."K13

"...olumlu etkileyen faktör ise evde olmak ve rahatlıktı."K24

"Çevrimiçi derslere yönelik motivasyonum iyiydi ben evimi odama bilgisayarımı seviyorum kendi rahat odamda derse girmek beni olumlu etkiledi."K27

"Çevrimiçi derslere yönelik motivasyonum iyiydi çünkü derslerde hep söz hakkı aldım..."K10

"Kendimi müzik dinleyerek resim çizerek ve günlüğümü yazarak motive ediyordum..."K12

"Online eğitimde olmak da arkadaşlarımla ders çalışmak, gün boyu verimli şeyler yapmak beni çok motive ediyordu."K17

"...arkadaşlarımla ders çalışmak motivasyonumu çok yükseltti."K22

"Online derslere karşı motivem çok güzeldi çünkü bayağı fazla test çözdüm kitap okudum arkadaşlarımla görüntülü konuşarak ders çalıştım..."K25

Öğrencilerin çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarını yükselten bir diğer neden de sahip oldukları dijital imkanlarla ilgilidir. Bu konudaki görüşler şu şekildedir:

"Motivasyonum iyiydi çünkü derse girebiliyordum."K7

"*...bilgisayar alınca benim de motivasyonum yükseldi kendi aramızda paylaşarak daha rahat derse giriyordum."K14*

"Benim motivasyonum zaman zaman düşse de iyiydi imkanlarım vardı bazı arkadaşlarımın bilgisayarı telefonu vs olmadığından derse giremediğini duymak beni üzüyordu..."K15

"*...motivasyonumu güzelleştiren bazı şeylerde vardı sesimi rahat gelmesiydi."K9*

"...motivasyonunu iyi etkileyen faktörler mikrofon sıkıntısının bazen olmaması ve rahatça ders işleyebilmem."K10

Öğrencilerin ifadelerine göre öğrenme ortamındaki nedenler internete ve dijital cihazlara erişim imkânı öğrencilerin motivasyonlarını etkilemede önemli bir yere sahiptir. Bunlara ek

olarak hastalıktan korunmak ve bulaş riskinin daha az olması da Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerde öğrenci motivasyonuna olumlu etki etmiştir. Bu durum;

"... hasta olmadığım için kendimi şanslı hissediyorum ve bu da motivasyonum artıran bir durumdu." K28 şeklinde ifade edilmiştir.

Hastalık dışında öğrencilerin dersi sevmesi, derste eğlenmesi, derse merak duyması gibi duyuşsal nedenlerin de motivasyonlarını olumlu etkilediği görülmektedir:

"Canlı derslerde motivasyonum derslere karşı değişiyordu sevdiğim ve yorulmadığım bir derste motivasyonum daha iyi ve yüksek oluyordu."K6

"...konuyu anladığım zaman motivasyonum yükseliyordu."K12

"Motivasyonum çok iyi değildi yani bazı derslerde eğlendiğim için motive oluyordum ama anlamadığım ve sıkıldığım derslere motive olamıyordum."K19

"Motivasyonum iyiydi yani mesela derslerden önce heyecanlanıyordum öğretmenimizin neler göstereceğim merak ediyordum mesela İngilizce dersinde komik videolar falan izliyorduk güzel oluyordu."K23

"Benim motivasyonum olumlu etkileyen faktörlerden birisi de fazla kişi katılmadığında öğretmenimiz bizi tebrik ediyordu."K26

Öğrencilerin motivasyonlarını olumlu yönde etkileyen bir nedenin de ölçme değerlendirme ile ilgili olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

"*Çevrimiçi derslere yönelik motivasyonum iyiydi çünkü derslerde notlarım iyi ve güzel geldi." K10*

Öğrencilerin görüşlerine göre; etkileşimin olduğu, eğlenceli içeriklerin dahil edildiği, aktif katılımın sağlandığı çevrimiçi derslerde daha fazla motive olduklarını söylemek mümkündür. Bununla birlikte pandemi sürecindeki çevrimiçi derslerde öğrencilerin motivasyonlarını düşüren birtakım nedenlere de değinilmiştir. Öğrencilerin motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyen ilk neden öğrenme ortamının işlevselliğiyle alakalıdır:

"Canlı derslere karşı motivasyonum neredeyse hiç yoktu verimli geçmedi için motive olamıyordum."K4

"Bence yüzyüze de daha motivasyonluyum çünkü tenefüslerde arkadaşlarımla konuşabilirken Çevrimiçinde arkadaşlarımla konuşamıyorum."K8

"*Çevrimiçi derslerde motivasyonum ortadaydı yani benim için okula gitmek daha güzeldi sonuçta okulda samimi olduğumuz arkadaşlarımızla ders işlemek tenefüse çıkmak kantine gitmek gibi sosyal etkinliklerimiz vardı bunları özlediğim zaman motivasyonum düşüyordu…"K28*

"Sabah sabah gözümü bilgisayarı açmam doğru değildi ve bu benim motivasyonumu düşürüyordu."K11

"Düşüktü çünkü kahvaltı etmemize bile izin vermediler ve sabah ders dinlemek çok zordu."K22

"…motivasyonun kalmıyordu bazen de öğretmenimiz çok ödev veriyordu gece 12'ye kadar ödevi yapıyordum öğretmeni atıyordum çok zor oluyordu."K23

Çevrimiçi derslere girebilmek için gereken dijital imkanlara sahip olmama durumu da öğrencilerin motivasyonlarını düşüren bir etken olmuştur:

"*…sadece motivasyonunu düşüren faktörler ses sıkıntısı ve hocanın sesinin gelmemesi nedeniyle ders işleyememesi…"K10*

"Motivasyonum çok düşüktü telefonunuzun internetinin hemen bitmesi abimin kardeşimin dersinin olması benim motivasyonumu düşürüyordu."K13

"Motivasyonum düşüktü çünkü bilgisayarım yoktu en başında çok zor giriyordum derse sonra internetimiz hemen bitiyordu annemin ya da babamın telefonu kardeşim ve bana yetmiyordu."K14

"Benim motivasyonum çok düşüktü çünkü telefondan derse girmeye çalışıyordum anlamıyordum bazen sesim gitmiyordu bazen telefon donuyordu o zaman da dersi kaçırıyordum bu durum benim motivasyonumu düşürüyordu."K24

"*hastalık korkusu ... motivasyonumu düşüren bir durumdu."K15* ve *"motivasyonunu düşüren faktörler de oldu tabi mesela online eğitimin hiç bitmeyeceğini düşündüm ve bu da beni çok üzdü."K25* şeklinde görüş belirten öğrenciler ise pandeminin yarattığı hastalık korkusunun motivasyonlarını düşürdüğünü dile getirmişlerdir.

Uzun süre ekran başında olmanın vermiş olduğu yorgunluk hissi, geleceğe yönelik kaygılar ya da derste pasif durumda olmanın getirdiği sıkılma duygusu gibi nedenler de sürecin olumsuz etkileri arasındadır. Öğrencilerin motivasyonlarını düşüren kişisel nedenlere ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Dikkatimizin dağılması motivasyonumu düşürdü.”K1

“*Motivasyonum çok kötüydü çünkü derslerde sıkılıyordum ve dikkatim dağılıyordu.”K3*

“Hiç iyi değildi canlı derslerimden keyif alamıyordum sevmiyordum artık girmek istemiyordum hiç motivasyonum yoktu.”K5

“…dersleri anlamadığım zaman soruları çözemediğim zaman hiçbir şey yapamıyorum falan diyip modum düşüyordu.”K12

“…ama anlamadığım ve sıkıldığım derslere motive olamıyordum motivasyonumu bu durum düşünüyordu.”K19

“…ama bazen derse anlamadığım da motivasyonum düşüyordu.”K20

“…ama tek sorun derse anlamıyordum bu da benim motivasyonumu düşürüyordu.”K21

“…motivasyonunu düşüren konular sadece gelecekti.”K16

“…derse giremeyince geri kalacağım düşüncesi beni çok kötü etkiledi olmak istediğim meslek her şeyi yapamayacağımı düşündürdü.”K18

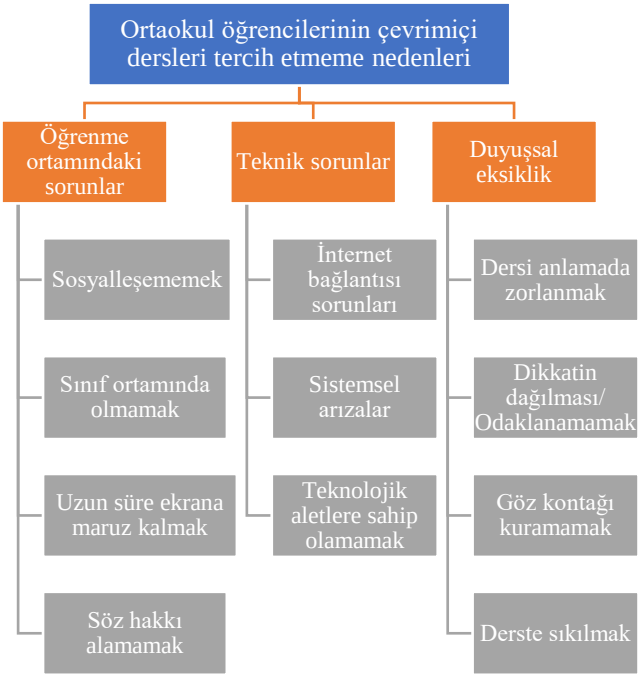
“*…notunun düşmesi korkusu motivasyonumu düşüren bir durumdu.”K15* ifadesinde ise öğrencilerin motivasyonunu düşüren bir nedenin de not kaygısı olduğu görülmüştür.

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde, Covid-19 pandemisinin etkisinde çevrimiçi derslere geçiş, öğrencileri duyuşsal anlamda da zorlamış ve zaman zaman motivasyonlarını düşürmüştür. Bu doğrultuda, çevrimiçi öğrenme ortamlarında yürütülen derslerin ve derslerde yapılan çeşitli uygulamaların öğrencilerin motivasyonlarını farklı şekillerde etkilendiği söylenebilir.

4.7. “Ortaokul öğrencilerinin yüz yüze ve çevrimiçi derslere yönelik tercihleri nasıldır?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrencilere “Çevrimiçi dersler yüz yüze eğitimin yerine geçebilir mi? Neden?” ve “Çevrimiçi dersler yüz yüze eğitime destek olarak kullanılabilir mi? Neden?” soruları sorulmuş; elde edilen görüşlerden yola çıkarak yüz yüze ve çevrimiçi derslere yönelik tercihleri belirlenmek istenmiştir. Elde edilen verilere göre, araştırmaya katılan 28 öğrencinin 27’si çevrimiçi derslerin yüz yüze dersler yerine kullanılamayacağını belirtmiştir. Yalnızca 1 katılımcı kullanılabileceği yönünde görüş belirterek *“Evet geçilir, yeterli önlemler alınırsa…(K17)”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Bu doğrultuda öğrencilerin çevrimiçi dersleri tercih etmeme nedenlerine ilişkin elde edilen görüşler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

Şekil 13. Ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi dersleri tercih etmeme nedenlerine ilişkin görüşleri.

Şekil 13'e bakıldığında; katılımcı grupta yer alan öğrencilerin çevrimiçi dersleri tercih etmeme nedenlerine ilişkin görüşleri, öğrenme ortamındaki sorunlar, teknik sorunlar ve duyuşsal eksiklik alt temaları altında incelenmiştir. Öğrenme ortamındaki sorunlar sosyalleşememek, sınıf ortamında olmamak, uzun süre ekrana maruz kalmak ve söz hakkı alamamak şeklinde ifade edilirken; teknik sorunlar, internet bağlantısı sorunları, sistemsel arızalar ve teknolojik aletlere sahip olamamak şeklinde vurgulanmıştır. Ayrıca dersi anlamada zorlanmak, dikkatin dağılması/ odaklanamamak, göz kontağı kuramamak ve derste sıkılmak da çevrimiçi derslerde yaşanan duyuşsal eksiklikler olarak belirtilmiştir. Bu konudaki öğrenci görüşlerine yönelik kod ifadeleri ve frekanslar Tablo 10'da sunulmuştur:

Tablo 10.

Ortaokul Öğrencilerinin Yüz yüze ve Çevrimiçi Derslere Yönelik Tercihlerine İlişkin Görüşleri

Tema: Ortaokul öğrencilerinin yüz yüze ve çevrimiçi derslere yönelik tercihleri			
	Alt Temalar	Kodlar	f
Çevrimiçi dersleri tercih etmeme nedenleri	Öğrenme ortamındaki sorunlar	Sosyalleşememek	5
		Sınıf ortamında olmamak	2
		Uzun süre ekrana maruz kalmak	1
		Söz hakkı alamamak	1
	Teknik sorunlar	İnternet bağlantısı sorunları	2
		Sistemsel arızalar	2
		Teknolojik aletlere sahip olamamak	1
	Duyuşsal eksiklik	Dersi anlamada zorlanmak	6
		Dikkatin dağılması/ Odaklanamamak	3
		Göz kontağı kuramamak	1
		Derste sıkılmak	1
Çevrimiçi dersleri tercih etme durumu		Gerekli önlemlerin alınması koşuluyla	1
		Toplam	28

Tablo 10 incelendiğinde, öğrenciler çevrimiçi derslerde öğrenme ortamından kaynaklanan sosyalleşememek, sınıf ortamında olmamak, uzun süre ekrana maruz kalmak ve söz hakkı alamamak gibi gerekçelerle çevrimiçi derslerin yüzyüze derslerin yerine geçemeyeceğini belirtmişlerdir. Bu konudaki görüşler aşağıdaki gibidir:

"Çevrimiçi eğitim yüz yüze eğitimin yerine geçemez iyice bilgisayar bağımlısı oluyoruz oturduğumuz yerden kalkmıyoruz ve hareketsiz oluyoruz."K1

"Canlı dersler yüzyüze eğitimin yerini tutmuyordu okula gitmeyi sevdiğim için de arkadaşlarımla vakit geçirmeyi sevdiğim için yüzyüze eğitim daha güzeldi…"K6

"Geçemez çünkü orada yüzyüze yapılan bir dersin yerini hiçbir şey tutamaz."K9

"Tabii ki geçemez okulda arkadaşlarımız da eğlenceli geçen dersler var öğretmenlerimiz tahtaya yazarak vs daha güzel anlatıyor ben yüzyüze daha iyi anlıyorum."K13

"Bence geçemez yüzyüze okul ortamında bir dersin yerine geçemez dersleri sınıfta daha iyi anlıyoruz öğretmenlerimize daha rahat."K15

"Bence geçemez çünkü okul bize hem eğitim hem de sosyalleştiren bir yer eğitim de zaten verim alamıyoruz ama online okul devam ederse hem sosyalleşemeyiz hem de eğitim de bağımsız kalırız bence bu yüzden asla yerine geçemez."K16

"Tabii ki geçemez çünkü okullar sadece ders dinlemek arkadaşlarımızla birlikte olabilmek öğretmenlerimizle daha rahat ders işlemek için yapılmış yerler ve çevrimiçi derslerde bunları yapamıyoruz."K20

"Çevrimiçi dersler yüz yüze eğitim yerine geçemez tabii ki çünkü okulda olunca arkadaşlarımız var onlarla şakalaşıyoruz konuşuyoruz sınıfta."K23

"Tabii ki de geçemez sonuçta yüz yüze eğitim de daha fazla imkan var sorularına her zaman soru sorabilme imkanı oluyor ders tekrarları daha fazla…"K25

"Bence çevrimiçi dersler yüz yüze eğitimi yerine geçemez çünkü okulda her şey bizim öğrenmemiz için tasarlanmış ve öğretmen öğrenci herkes yüz yüze bir ortamda buluşuyor göz kontağı kurabiliyoruz bazı konuları dokunarak deneyi yaparak öğrenebiliyoruz canlı yani çevrimiçi derslerde bunlar kısıtlı…"K28

Araştırmada Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerin yüz yüze eğitimin yerini alamayacağı teknik sorunlara da bağlanmıştır. İnternetten bağlantısından kaynaklı sorunlar ve sistemde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Geçemez çünkü internet kesintisi oluyor ve ses gelmiyor yüzyüze eğitimin daha verimli olduğunu düşünüyorum."K11

"Bence geçemez çünkü bir sürü sorun var bağlantım kopuyor derse anlamıyorsun dersten atılıyorsun."K19

Teknolojik aletlere sahip olunamaması da çevrimiçi derslerin yüz yüze derslerin yerine geçemeyeceği yönünde düşünülmesine neden olmuştur. Bu durum, "*Bence geçemez bizim ülkemizde herkesin parası yok imkanı yok nasıl olacak mesela bir evde biz iki kardeşiz ama daha çok kardeşi olanlar nasıl yapacak o yüzden geçemez."K24* şeklinde ifade edilmiştir.

Çevrimiçi derslerde öğrenciler, dikkatlerinin daha çabuk dağıldığını, derse odaklanamadıklarını, dersi anlamada güçlük çektiklerini, göz kontağı kuramadıklarını ve dolayısıyla derste daha fazla sıkıldıklarını da vurgulamışlardır. Bu konudaki öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

"Geçemez çünkü yüz yüze derslerde daha fazla verim alıp eğlenebiliyoruz."K3

"Geçemez çünkü yüz yüze eğitim daha iyi konuları daha iyi anlıyorsun."K5

"Çevrimiçi dersler yüz yüze eğitimi yerine geçmemeli çünkü ders anlamamız biraz daha düşebilir ve anlamakta zorlanabiliriz."K10

"Bence geçemez çünkü çevrimiçi derslerde dikkatim çok dalıyordu."K12

"Bence çevrimiçi dersler yüz yüze derslerin yerine geçemez çünkü yüz yüze eğitimde daha fazla anlıyoruz."K14

"Bence geçemez çünkü yüz yüze olması gereken dersler var her ne kadar rahat olsam da bazen anlayamadığım dersler oldu."K18

"Bence geçemez çünkü yüz yüze eğitim de daha iyi anlıyoruz odaklanıyoruz derse ama evde öyle olmuyor bazen dışarıdan bir ses geliyor dikkatini başka yöne kayıyor sınıfta mecburen derse daha iyi odaklanıyoruz."K21

"Çevrimiçi dersler yüz yüze eğitim yerine geçemez tabii ki çünkü okulda olunca arkadaşlarımız var onlarla şakalaşıyoruz konuşuyoruz sınıfta mesela tahtaya yazıyor öğretmen dikkatini verebiliyorum evde bazen ses oluyor mesela kardeşim alıyor annemin telefonu çalıyor o zaman ben de kızıyorum anlamıyorum dersi tam…"K23

"Bence çevrimiçi dersler yüz yüze eğitimin yerine geçemez çünkü daha az anlarız."K26

Covid-19 döneminde eğitim öğretim uygulamalarının en azından bir kısmını gerçekleştirebilmek amacıyla, eğitimin kesintiye uğramaması için yapılan çevrimiçi derslerde öğrenciler çeşitli nedenlerle birtakım zorluklar yaşamış ve bu yüzden sınıf ortamında yüz yüze yapılan dersleri daha faydalı bulduklarını anlamışlardır. Teknolojik alt yapı ne kadar gelişirse gelişsin, yüz yüze öğrenme deneyiminin çevrimiçi ortamla ölçülemeyeceğini belirtmişlerdir. Ancak bazı durumlarda destek olabileceği ifade edilmiştir. Araştırmanın bu kısmında çevrimiçi derslerin yüz yüze eğitime nasıl destek olarak kullanılabileceği sorusuna verilen yanıtlar Şekil 14'te gösterilmiştir:

Şekil 14. Çevrimiçi derslerin yüz yüze eğitime destek olarak kullanılabileceği durumlar.

Şekil 14'e bakıldığında çevrimiçi derslerin, konuların tekrarı ve pekiştirilmesinde, teorik derslerde bilgi aktarmak için, sınavlara hazırlık dönemlerin soru çözümü vs. için, çeşitli nedenlerle öğretmenin ya da öğrencinin gelemediği durumlarda telafi amacıyla; hastalık vb. zorunlu hallerde eğitim öğretim faaliyetlerinin aksamaması için yüz yüze derslere destek olarak kullanılabileceği belirtilmiştir. Bu konudaki görüşler aşağıdaki gibidir:

"...tekrar amaçlı destek olarak kullanılabilir."K2

"...yüzyüze eğitime destek olarak kullanılabilirdi çünkü yüzyüze eğitim de de Anlamadığımız yerleri canlı derste pekiştirebilirdik veya öğretmenimizin derse girmediğinde canlı dersten işleyebilirdik."K6

"...bence çevrimiçi dersler yüzyüze eğitime destek olabilir çünkü böyle olunca aynı konuyu tekrarlayınca daha iyi anlayabiliyoruz."K8

"...bence kullanılabilir çünkü o gün ders boş geçtiyse online eğitim sayesinde derse girebiliriz."K11

"...destek olarak kullanılabilir mesela bir öğretmenimiz derse gelmediyse telafisini çevrimiçi ders olarak verebilir."K12

"...destek olarak kullanabilir mesela arkadaşlarımızın iki tanesi korona olunca biz evde kaldık öyle günlerde canlı ders iyi oldu çünkü sınav vardı ve biz de sorumluyduk yani hastalık durumlarında olabilir."K13

"...bazı durumlarda çevrim içi dersler kullanabilir ama her ders için değil bence beden eğitimi görsel sanatlar gibi dersler olmaz mesela."K14

"...destek olabilir artık internetin olduğu yerde her şey daha rahat dolaşabiliyoruz ama yüzyüze eğitim kadar verimli olmasını beklememeliyiz bence bazı zor durumlarda (hastalık vs.) kullanılabilir."K15

"...bence destek olarak kullanılabilir çünkü insanlar hasta olabilir vs."K16

"...destek olarak kullanılabilir çünkü online olarak kolay olan dersler var ve önemli dersler yüzyüze olabilir."K18

"...çevrimiçi dersler yüzyüze eğitime destek olabilir hasta olduğumuzda evden okuldaki derslere bağlana biliriz derslerin bazıları yüzyüze bazıları çevrimiçi olabilir."K20

"...çevrimiçi dersler destek olarak kullanılabilir mesela benim gibi sınava hazırlanan öğrenciler okula gitmek yerine çevrimiçi ders yapabilir oradan soru çözümü yaptırılabilir çünkü okula az kişi geliyor bunun yerine evden katılabiliriz."K21

"...bence destek olarak kullanılabilir mesela ben hasta olduğumda canlı derslere katılabilirim ya da öğretmenimiz derse kaydedip Ebaya yüklerse oradan daha sonra girip izleyebilirim ama her zaman olmaz yani."K23

"...bence destek olarak çok az olabilir mesela öğretmenimiz gelemediğinde ya da arkadaşımız gelemediğinde canlı derse bağlanması bir çözüm olabilir ders boş geçmez ya da dersten geri kalmayız."K24

"...bence destek olarak kullanılabilir ama öğrenciyi biraz yorar mesela okuldan sonra iki ders çevrimiçi olarak da yapsak iyi bir tekrar olur."K26

"...çevrimiçi dersler yüz yüze eğitime destek olarak kullanılabilir örneğin kar tatili ya da hastalandığımız durumlar olduğunda okula gidemediğimiz günlerin yerine çevrimiçi dersler yapılabilir."K28

Araştırmanın bulgularında belirtilen görüşler doğrultusunda; Covid-19 pandemisi nedeniyle sağlık ve güvenlik tedbirleri kapsamında yüz yüze eğitime ara verilerek çevrimiçi eğitime geçilmesinin; öğrencilerin sahip olduğu teknolojik imkanlar, bulundukları fiziksel koşullar, bireysel özellikleri ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak bazı dersler için verimli bazı dersler içinse verimsiz olduğu ifade edilmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun yüz yüze dersleri çevrimiçi derslere tercih ettikleri anlaşılmıştır. Sistemsel sorunlar, bağlantı problemleri, teknolojik donanımların arızalanması gibi pek çok olumsuzluğun yaşandığı Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere kıyasla yüz yüze eğitim amacıyla tasarlanmış sınıf ortamları, öğrencilerin derse ve anlatılan konulara odaklanmasını sağlayarak dikkatlerinin dağılmasını engellemektedir. Buna ek olarak, öğrenmede iletişim ve etkileşimin önemi düşünüldüğünde; yüz yüze derslerde öğrencilerin sınıf ortamında bir arada bulunarak öğretmenleri ve arkadaşlarıyla göz kontağı kurabilmeleri, düşündüklerini ve sormak istediklerini daha sorunsuz biçimde ifade edebilmeleri, yüz yüze eğitimin avantajlı tarafları olarak vurgulanmıştır. Sonuç olarak, sağlık ve güvenlik tedbirleri kapsamında eğitim öğretim faaliyetlerinin aksamaması için ve gelişen teknolojiye ayak uydurmak adına çevrimiçi derslerin yüz yüze derslere destek olabileceği de belirtilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar, tartışma ile birlikte verilmiş; eğitim öğretim uygulamalarına ve yapılacak araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada katılımcı grupta yer alan ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslere ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen görüşlere yönelik sonuç ve tartışmalar aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

5.1.1. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerde Sahip Oldukları Teknolojik İmkanlara İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Covid-19 pandemisi nedeniyle çevrimiçi öğrenme ortamlarına geçilmesi, teknolojik aletlere sahip olma ihtiyacını artırmıştır. Araştırma sonuçları, katılımcı grupta yer alan öğrencilerden her birinin evinde en az bir teknolojik cihazın bulunduğunu göstermiştir. Öğrenciler çevrimiçi derslere katılırken daha çok bilgisayar kullandıklarını belirtseler de, bu imkanları kardeşleri ile paylaşmak zorunda kalan öğrenciler tablet ya da telefon aracılığıyla çevrimiçi derslere katıldıklarını ifade etmişlerdir. Sahip oldukları cihazları ortak kullanma mecburiyetinde olan öğrencilerin, ders saatlerinin çakışması ya da internet imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle çevrimiçi derslere katılmada zorlandıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerin aksamasına ilişkin karşılaştıkları durumlar, teknolojik imkanların kısıtlı olması ile yakından ilgilidir. Araştırmanın bu sonuçları litaratürdeki diğer araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Chea ve diğerleri, 2020; Koçoğlu ve Tekdal, 2020; Sun, 2020). Karadağ ve Yücel (2020), yapmış

oldukları çalışmada, lisans öğrencilerinin sadece %63'ünün evinde internet bağlantısının bulunduğunu; ayrıca öğrencilerin üçte birinin bilgisayarı ya da tabletinin olmadığını belirlemiştir. Çalışma sonuçlarına göre, öğrencilerin dört biri internetleri ya da bilgisayar/tablet vb. dijital cihazları olmaması sebebiyle çevrimiçi eğitime katılamamıştır.

Araştırmada Covid-19 döneminde eğitim uygulamalarının çevrimiçi ortama taşınmasının, bazı teknik sorunları da beraberinde getirdiği belirlenmiştir. İnternet bağlantı ağının yavaşlaması, kullanılan platformlardaki yavaşlama ve donmalar, sistemin hata uyarıları vermesi gibi pek çok faktörün, öğretimin aksamasına neden olduğu vurgulanmıştır. Çalışmanın bulgularında yer alan bu durumla, literatürde var olan diğer araştırmalarda da karşılaşılmıştır (Adedoyin ve Soykan, 2020; Allo, 2020; Aydın ve Erol, 2021; Fauzi ve Khusuma, 2020; Jalli, 2020; Kara, 2021; Keskin ve Özer, 2020; Koçoğlu ve Tekdal, 2020). Fauzi ve Khusuma (2020), internet ve ağ sorunları nedeniyle Covid-19 dönemindeki çevrimiçi eğitimin etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aydın ve Erol'a (2021) göre; öğrenciler internet bağlantı sorunları, altyapı/sistem sorunları gibi nedenlerle çevrimiçi eğitimde sıkıntılar yaşamıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar; teknolojik imkanlar ne kadar gelişirse gelişsin, günümüzde hala dijital cihazlara ve internete erişimde sınırlılıklar olduğunu göstermiştir (Baczek vd., 2021; Karadağ ve Yücel, 2020; Niemi ve Kousa, 2020; TEDMEM, 2020).

5.1.2. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslere Katılmak için Kullandıkları Platformlara İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Covid-19 pandemisi nedeniyle okulların kapatılmasının ardından eğitim öğretim faaliyetlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için ilk ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik uzaktan eğitim faaliyetleri, 23 Mart 2020 tarihinden itibaren başlamıştır (Yamamatu ve Altun, 2020). TRT ile yapılan iş birliği sayesinde kurulan EBA TV kanalı ve eğitime teknolojiyi entegre etme amacıyla tasarlanan EBA platformu aracılığıyla öğrencilere evlerinden konu ve kazanımları takip ederek çevrimiçi öğrenme sürecine dahil olmaları amaçlanmıştır (YEĞİTEK, 2020). Eğitim öğretim faaliyetlerinin kesintiye uğramaması için EBA platformu dışında uygulamalar da sürece dahil edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, ZOOM gibi çeşitli video konferans uygulamalarının, bu süreçte daha sorunsuz görüntülü görüşme imkânı, ekran paylaşımı, sunum yapabilme gibi özellikleriyle öğrencilerin sıkıntılarını hafifleterek çevrimiçi öğrenmelerine destek olduğunu göstermiştir

(Adeyeye vd. 2022; Ritonga, 2022). Adeyeye vd. (2022) yapmış oldukları çalışmada Zoom ve Moodle gibi platformlar aracılığıyla yapılan çevrimiçi derslerde, öğrencilerin akademik olarak daha iyi performans sergilediklerini ve platformların kullanışlılığı sayesinde çevrimiçi öğrenme araçlarını kullanmaya devam etmeyi tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Ancak araştırmada elde edilen başka bir bulgu, Zoom vb. platformların şifrelerin ele geçirilmesi gibi güvenlik sorunları nedeniyle verimli olmadığını göstermiştir. Singh ve Awasthi (2020) yaptıkları araştırmada Zoom, Google Meet, Microsoft Teams gibi uygulamaların karşılaştırmalı analizini yaparak, Zoom platformunda güvenlik sorunlarının yaşandığını vurgulamışlardır. Araştırma sonuçları pandemi sürecinde evde eğitimlerini sürdürmeye çalışan öğrencilerin, sık sık sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymuştur (Adnan ve Anwar, 2020; Allo, 2020; Aydın ve Erol, 2021; Fauzi ve Khusuma, 2020; Jalli, 2020; Keskin ve Özer, 2020). Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin (2020) öğretmen ve öğrencilerle yapmış oldukları araştırmada, teknik aksaklıklar nedeniyle çevrimiçi derslere girişte sorun yaşandığını belirtmişler ve altyapı geliştirmelerine ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşmışlardır. Fauzi ve Khusuma'nın (2020) yaptıkları araştırma, öğretmenlerin %73.9'unun çevrimiçi öğrenmenin internet kullanımı ve platformların yetersizliği gibi nedenlerle etkili olmadığını düşündüklerini göstermiştir. Araştırmanın bulguları literatürde yer alan diğer araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Sonuç olarak, Covid-19 pandemisi ile eğitimde meydana gelen ani değişiklikler hem internet ağının hem de EBA gibi platformların altyapılarının bu hızda bir değişiklik için yeterli düzeyde geliştirilemediğini göstermiştir ve bu durum literatürle benzerlik göstermektedir (Kara, 2021; Koçoğlu ve Tekdal, 2020).

5.1.3. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerin Verimliliğine İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Covid-19 pandemisi ile acil ihtiyaç haline gelen internet bağlantısı ve bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletlere sahip olma durumu çevrimiçi derslerin veriminde oldukça etkili bir role sahiptir (Adnan ve Anwar, 2020). Araştırma sonuçlarına göre teknolojik imkanlar ve çevrimiçi öğrenme platformlarında yaşanan teknik sıkıntılara ek olarak, çevrimiçi eğitim ortamlarında etkileşim ve iletişimin yüz yüze ortamlara göre daha az olması öğrencilerin bu süreçten verim almalarını etkilemiştir. Okul ortamında, sınıf arkadaşları ve öğretmenleriyle bir arada olamayan, Covid-19 pandemisi nedeniyle evlerinde izole biçimde eğitim öğretim hayatlarına devam eden öğrenciler, ev ortamında kendilerini daha rahat hissettiklerini, okula gitme telaşı yaşamadıklarını vurgulamışlardır. Araştırmada elde edilen bu bulguya benzer

sonuçlara literatürde de yer verilmiştir. Han ve Demirbilek (2021) yaptıkları araştırmada Covid-19 nedeniyle acil ve zorunlu olarak çevrimiçi öğrenme ortamlarına geçilmesinin, öğrencilerin esnek öğrenme, aileleriyle daha fazla zaman geçirme gibi olanaklar sağladığını belirlemişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenleriyle iletişim sorunları, ders içeriklerinin yetersiz oluşu gibi nedenlerden ötürü çevrimiçi derslerin verimsiz olduğunu vurgulamışlardır. Araştırma sonucunda, katılımcı grupta yer alan öğrenciler de çevrimiçi eğitim ortamına ilişkin altyapı ve planlamanın zayıf olmasının yanı sıra, sosyalleşememe ve yeterince iletişim kuramama gibi nedenlerle çevrimiçi derslerden istedikleri verimi alamadıklarını belirtmişlerdir. Paydar ve Doğan (2019) yaptıkları araştırmada, öğretmen öğrenci iletişimini azaltması, öğrencilerin sosyalleşmelerini engellemesi gibi nedenleri çevrimiçi derslerin olumsuz yönleri olarak belirtmişlerdir. Araştırmada ayrıca ders saatlerinin çakışması, derse telefondan bağlanmak, internet kotasının bitmesi gibi nedenlerin çevrimiçi derslerin verimliliğini etkilediği belirlenmiştir. Bu durum literatürde yer alan bulgularla benzerlik göstermektedir (Ak, Oral ve Topuz, 2018; Chea vd., 2020). Adnan ve Anwar (2020) Pakistanlı yükseköğretim öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada, teknik ve parasal sorunlarla internete erişim imkânı kısıtlı olan öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeden istenilen sonucu alamadığını ortaya koymuştur. Putri vd. (2020) yaptıkları araştırma ile yüksek internet faturaları ve kısıtlı erişimin çevrimiçi öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini göstermişlerdir.

Öğrenmenin her türlüsünde olduğu gibi çevrimiçi derslerde de öğretmenin rolünün önemli olduğu araştırmada karşılaşılan sonuçlar arasındadır. Bu durum literatürde de ifade edilmektedir (TEDMEM, 2020). Araştırma sonuçlarına göre, çevrimiçi dersin işlenme biçimi ve öğretmenin teknoloji kullanma becerisi durumları çevrimiçi derslerin verimini etkileyen önemli unsurlardır. Bartan (2022), okul öncesi öğretmenleri ile yaptığı araştırmada, öğretmenlerin dijital yeterlilikleri ve teknolojiyi kullanma becerilerinin çevrimiçi eğitimde son derece önemli olduğunu vurgulamıştır.

Araştırmada çevrimiçi derslerin daha verimli olması için altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında, Keskin ve Özer (2020) yaptıkları araştırmada, öğrencilerin çevrimiçi eğitimler sırasında teknik sorunlar yaşadıklarını ve bu durumun çevrimiçi öğrenme sürecine olumsuz yansıdığını belirtmişlerdir. Mishra ve diğerleri (2020) araştırmalarında elde ettikleri veriler doğrultusunda, çevrimiçi öğrenme sürecinin internet ve alt yapı sorunları nedeniyle verimli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Aydın ve Erol (2021) ise Türkçe öğretmenleri ile yaptıkları çalışmada çevrimiçi eğitimi

olumsuz etkileyen altyapı sıkıntısı ve sistemsel sorunların olduğunu ortaya koymuşlardır. Araştırmada karşılaşılan sorunlar ışığında alınması gereken diğer bir tedbir de ders plan ve programlarının iyi hazırlanmış olmasıdır. Literatürde yer alan diğer araştırmalarda da bu hususla karşılaşılmaktadır. Ritonga vd. (2022), çevrimiçi derslerde video konferans, öğretim yönetim yönetim sistemleri ve anlık mesajlaşma uygulamalarını bir arada kullanılarak zengin içerik sağlanmasının çevrimiçi öğrenmenin önündeki engelleri azalttığını belirtmişlerdir. Araştırmada ifade edilen bir diğer konu, çevrimiçi derslerde de yüz yüze eğitimde olduğu gibi dersten önce ön hazırlık yapılması ve dersin işleniş biçiminin, dersin verimliliği adına yüz yüze ortamdakinden farklı olması gerektiğidir. Fauzi ve Khusuma (2020) yapmış oldukları çalışmada öğrenmenin planlanması ve uygulanmasında yaşanan sorunların çevrimiçi öğrenmeyi olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Deli (2021) yapmış olduğu araştırmada, öğretmenlerin öğretimsel sorunlar yaşamasının, öğrencilerin derse katılımını etkilediğini belirtmiştir. Bu doğrultuda araştırmada elde edilen sonuçlar, literatürle uyuşmaktadır.

5.1.4. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerdeki Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmada elde edilen verilere göre, Covid-19 döneminde evde sürdürülen uzaktan eğitim faaliyetleri, öğrencilere kendi çalışma programlarını tasarlama, sorumluluk alma ve öğrenme sürecine aktif katılım sağlama gerekliliklerini getirse de; çevrimiçi derslere yönelik öğrenmenin değerlendirilmesi konusundaki belirsizlik sorun olarak görülmüş ve bu süreçte gerçekleşen ölçme ve değerlendirme uygulamalarının adil olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilere derse katılım durumuna göre sınavsız not verilmesi hedeflenirken; internete, teknolojik aletlere erişimi olmayan öğrencilerin varlığı nedeniyle öğretmenlerin adil not verme çabasının sonuçsuz kaldığı belirlenmiştir. Bu duruma literatürdeki diğer araştırmalarda da değinilmiştir. Özdoğan ve Berkant (2020) tarafından eğitimin çeşitli paydaşları ile yapılmış olan araştırmada, ölçme ve değerlendirmenin yapılamaması nedeniyle sürecin adil olmadığı vurgulanmıştır. Han ve Demirbilek (2021) tarafından yapılmış olan araştırmada çevrimiçi öğrenmenin öğrencilere kazandırdığı esnek çalışma imkanının yanı sıra, derslerdeki ölçme değerlendirme yöntemlerine ilişkin belirsizliğin sorun yarattığı ifade edilmiştir. Balaman ve Hanbay Tiryaki (2021) araştırmalarında, öğrencilerin teknik altyapı ve imkanlar açısından eşit olmaması nedeniyle çevrimiçi eğitimde ölçme değerlendirme problemi yaşandığını belirtmişlerdir. Çetin ve Akduman (2022) ise yapmış

oldukları çalışmada, çevrimiçi ölçme araçlarının yetersiz olduğunu vurgulayarak, öğrencilerin bu süreçte değerlendirme konusunda güvenirlik problemi yaşadıklarını ortaya koymuşlardır. Araştırma sonuçları ile paralel olarak, pandemi sürecinde öğrenciler çevrimiçi derslerdeki başarılarının ölçülmesinde çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Ayrıca çevrimiçi derslerde yaşadıkları aksaklıklarla birlikte okul ortamından, sosyal çevrelerinden uzak kalan öğrenciler bu belirsizlikler karşısında not ve sınav kaygısı yaşamaya başlamıştır. Çetin ve Akduman (2022) çalışmalarında, ölçme ve değerlendirme konusunda problem yaşayan öğrencilerin bu süreçte daha çok sınav ve not kaygısı yaşadığı sonucuna ulaşmışlardır.

5.1.5. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerin Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Covid-19 pandemisinin hayatımıza girmesiyle tüm öğrenciler çevrimiçi öğrenme ortamlarını deneyimleme fırsatı bulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, çevrimiçi platformlara ani geçiş bazı öğrenciler için olumlu fırsatlar yaratırken bazı öğrenciler için sorun haline gelmiştir. Ev ortamındaki rahatlık, okula gitme telaşının olmaması, stresin azalması ve bireysel program yapabilme gibi fırsatları çevrimiçi derslerin avantajlı tarafları olarak gören öğrenciler, hastalık riskinin daha az olması nedeniyle de olumlu görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu sonuç literatürde yer alan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Özdoğan ve Berkant (2020) tarafından yapılan araştırmada öğrenciler, çevrimiçi derslerde ev ortamında oldukları için kendilerini rahat hissettiklerini ve bu yüzden stres yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Keskin ve Özer (2020) yaptıkları araştırmada, çevrimiçi eğitimin, öğrencilerin %60.7'sinin kendi hızlarında öğrenmelerini olumlu etkilediğini ortaya koymuşlardır. Pınar ve Dönel Akgün (2020) çalışmalarında, pandemi sürecinde hastalıktan korunmak amacıyla çevrimiçi öğrenme ortamlarının kullanılmasının daha iyi olduğunu belirlemişlerdir.

Çevrimiçi derslerin dezavantajlarına bakıldığında, elde edilen bulgular derslerde karşılaşılan sorunlarla ilişkilidir. Araştırmada, Covid-19 döneminde yapılan çevrimiçi derslerde teknik nedenlerle yaşanan sorunlara sıklıkla değinilmiştir. Bu durum literatürde de yer almaktadır. Çelik (2021) araştırmasında, internet bağlantısı ile ilgili sorunlar, çevrimiçi öğrenme platformlarından kaynaklanan sistemsel sorunlar ve derse bağlanmada ihtiyaç duyulan donanımsal araç gereçlerin arızalanması gibi durumları çevrimiçi derslerin dezavantajı olarak belirtmiştir. Ayrıca ev ortamında dikkatin çabuk dağılması ya da odaklanamama gibi sorunlar da dile getirilmiştir. Özdoğan ve Berkant (2020) da yaptıkları çalışmada ev

ortamındaki rahatlığın yanı sıra dikkatin dağılması ve odaklanma sorunlarına değinmiştir. Çevrimiçi derslerde ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağının net olarak bilinmemesi de dezavantaj olarak ifade edilmiştir. Han ve Demirbilek (2021) yaptıkları çalışmada, Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere yönelik ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin belirsizliği vurgulayarak, bu belirsizliğin çevrimiçi öğrenmeyi olumsuz yönde etkilediğini göstermişlerdir.

Çevrimiçi dersler Covid-19 döneminde eğitimi kesintisiz sürdürebilmek, öğrenme kayıpları oluşmasını önlemek adına tasarlanmış öğrenme araçlarıdır. Bu derslerin amacı pandemi sürecinde öğretmenlerin yükünü hafifleterek eğitim öğretim faaliyetlerini kontrollü ve düzenli bir şekilde devam ettirebilmektir. Bu yüzden hastalık vb. zorunlu hallerde daha konforlu ve güvenli ortamlarda bulunmak adına çevrimiçi derslerden yararlanmak önemlidir. Öğrenci görüşlerinden de yola çıkarak, Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerin avantajlı olduğu ancak sisteme ani geçişten ya da izole durumda olmaktan kaynaklanan birtakım sorunların da olduğu söylenebilir.

5.1.6. Ortaokul Öğrencilerinin Çevrimiçi Derslerdeki Motivasyonlarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde, öğrenme ortamından kaynaklanan; internete, dijital cihazlara erişim imkânı öğrencilerin çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarını etkilemede önemli bir yere sahip olduğu saptanmıştır. Çevrimiçi öğrenme platformlarına erişimde sorunlar yaşanması; çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan teknolojik aletlere sahip olunmaması ya da bu aletlerin arızalanması gibi nedenlerin öğrenci motivasyonunu da olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu durum literatürdeki diğer çalışmalarla benzerdir (Almendingen vd., 2021; Aydın ve Erol, 2021; Gürer ve diğerleri, 2016; Kör, 2021; Tekin, 2020; Türker, 2021). Kaptanoğlu (2021) yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin çevrimiçi eğitimde öğrenci-öğretmen iletişiminin çeşitli sebeplerden kesildiğini; kamera ve mikrofon sorunları nedeniyle birbirini görememenin dersi anlama konusunda sorun yaşattığını ve motivasyonu düşürdüğünü; evlerinde rahat ortam olmayanların dersi anlamada sorun yaşadığını belirttiğini saptamıştır. Yan vd. (2021) tarafından yapılmış olan çalışma, düzensiz internet bağlantısı ile platformlarda karşılaşılan teknik sorunların, çevrimiçi derslere karşı motivasyon düşürücü etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Hubbi (2022)'nin 667 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada, katılımcıların %67.9'unun çevrimiçi öğrenme modelinden

memnun olmadığını ve bu durumun motivasyonlarını olumsuz etkilediğini belirlemiştir. Araştırmada çevrimiçi derslerde motivasyonu düşüren diğer nedenler, dikkatin ev ortamında çabuk dağılması, fazla ödev yükü ve ekrana uzun süre maruz kalmak şeklinde yorumlanırken; yükselten nedenler ise ev ortamında rahat hissetmek, bulaş riskinin daha az olması ve bireysel çalışma planı yapabilmenin verdiği rahatlık olarak görülmüştür. Paechter ve Maier (2010), yaptıkları çalışmalarında, çevrimiçi öğrenmenin öz-düzenlemeli öğrenmeye olanak sağladığı, öğrenenlerin istedikleri zaman istedikleri yerde öğrenme içeriklerine ulaşabilmelerinin çevrimiçi öğrenmeye yönelik motivasyonlarına olumlu etki ettiğini belirtmişlerdir. Yang (2021) tarafından yapılmış olan araştırma, kendi öğrenmelerini kontrol etme ve düzenleme becerisine ve özerk bir öğrenme stiline sahip olan öğrencilerin çevrimiçi derslerde daha iyi motive olduklarını göstermiştir.

Araştırmada karşılaşılan sonuç; teknolojiyi kullanan, Whatsapp, Youtube, Facebook gibi sosyal medya araçlarından yararlanan internet ağının zengin içeriklerini derse dahil eden öğretmenlerin, öğrenci motivasyonunda artış sağladığı yönündedir. Öğretmenlerin teknolojik yeterliliklerinin önemi literatürde de yer bulan bir konudur (Liguori ve Winkler, 2020; Misha ve diğerleri, 2020; Pınar ve Dönel Akgün, 2020; SETA, 2021; TEDMEM, 2021; TÜSİAD, 2021). Literatürde görüldüğü üzere, pandemi sürecinde gerçekleştirilen çevrimiçi derslerde öğrenci motivasyonunu sağlamak için öğretmenlerin ders içeriklerini zenginleştirme ve dersin verimini artırmaya yönelik teknoloji becerilerine sahip olması beklenmektedir.

5.1.7. Ortaokul Öğrencilerinin Yüzyüze ve Çevrimiçi Derslere Yönelik Tercihlerine İlişkin Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmanın sonunda yukarıda bahsedilen unsurları değerlendirerek; öğrencilere sorulan çevrimiçi derslerin yüz yüze derslerin yerine geçip geçemeyeceği sorusu büyük ölçüde olumsuz karşılanmıştır. Bu konuda elde edilen görüşler, literatür ile paralellik göstermektedir. Çevrimiçi eğitim faaliyetleri ve geleneksel eğitimi karşılaştıran diğer araştırmalar da geleneksel eğitimin daha verimli olduğunu işaret etmektedir (Alkan, 1997; Gömleksiz ve Düşmez, 2005; Kaptanoğlu, 2021; Keskin ve Özer, 2020; Kör, 2021; Meyer, 2007; Paecher ve Maier, 2010; Swan, 1992; Wright, 2017). Kaptanoğlu (2021) yüksek lisans tezinde Covid-19 ile geçiş yapılan uzaktan eğitim ve çevrimiçi öğrenmenin hem öğrenciler hem de eğitimciler üzerinde çeşitli olumsuzluklar bıraktığını belirtmiş ve vaka çalışması ile

uzaktan eğitimde olumlu ve olumsuz deneyimleri incelemiştir. Yaptığı çalışma sonucunda bu çalışmaya paralel olarak öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun çevrimiçi öğrenmeden tatmin olmadığını; verimli olmadığını düşündüklerini belirlemiştir. Kör (2021), 186 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmasında yine bu çalışmaya paralel olarak öğrencilerin her birinin kendisine ait bir oda ya da ortama sahip olmadığı için motivasyonlarının düştüğünü ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun çevrimiçi eğitimi tercih etmediklerini belirlemiştir. Keskin ve Özer (2020), pandemi sürecinde web tabanlı uzaktan eğitimle ilgili geri bildirimi değerlendirdikleri çalışmalarında öğrencilerin öğretim elemanlarıyla rahatça iletişim kuramadıklarını (%49.9), web tabanlı eğitimin kendi hızlarında öğrenmelerine olanak sağladığını (%60.7), ancak öğrenilenin çabuk unutulduğunu (%74.6) ve eğitimler sırasında teknik sorunlar yaşadığını (%53.9) belirlemişlerdir. Pınar ve Dönel Akgün (2020) yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin süreç sebebiyle uzaktan eğitimi faydalı bulduğunu ancak okullarda yüz yüze eğitimi tercih edeceklerini; her ne kadar çevrimiçi öğretim ve internet üzerinden eğitimi olumlu bulsalar da uygulamalar henüz yeni olduğundan ve tam geliştirilmediğinden bazı teknik sorunların yaşanabildiğini belirlemişlerdir.

Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslerin yerine geçemeyeceği vurgulansa da; zorunlu hallerde ya da çeşitli durumlarda yüz yüze derslere destek olarak kullanılabileceği de belirtilmiştir (Keskin ve Özer, 2020; Koç ve Ayık, 2017; Küçük ve diğerleri, 2017; Özerbaş ve Mart, 2017; Pepeler ve diğerleri, 2018; Uluyol ve Karadeniz, 2009; Pınar ve Dönel Akgün, 2020; Yang, 2021). Araştırma bulgularına göre, özellikle içinde bulunulan Covid-19 pandemi süreci göz önüne alınarak; tüm dersler için çevrimiçi öğrenme ortamlarının eğitim-öğretim faaliyetlerinin bir kısmında kullanılması faydalı olacağı belirlenmiştir ancak araştırma sonuçlarına bakıldığında yüzyüze eğitimin devamlılığı önemlidir. Buna ek olarak çevrimiçi öğrenme ortamlarının eğitim faaliyetlerinde destek olarak pandemi dönemi sonrasında da kullanılmasının yararlı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Aşağıda Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere ilişkin öğrenci görüşlerinin incelendiği araştırmanın sonuçları doğrultusunda geliştirilen öneriler, eğitim öğretim uygulamalarına yönelik ve yapılacak araştırmalara yönelik öneriler şeklinde iki başlık altında sunulmuştur:

5.2.1. Eğitim Öğretim Uygulamalarına Yönelik Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen görüşler doğrultusunda; çevrimiçi öğrenme ortamlarına erişimin iyileştirilmesine yönelik aşağıdaki öneriler sunulabilir:

1. Öğretmenlere, öğrencilerin çevrimiçi derslere katılımını ve ilgisini artırabilecek bilgi, beceri ve yenilikçi öğretim ve değerlendirme yöntemleri geliştirmelerine olanak tanıyan kapasite geliştirecek eğitim fırsatları sağlanmalıdır. Bunun için öğrencilerin ve öğretmenlerin sosyal ve akademik olarak iletişim kurabilecekleri bir e-topluluk geliştirilmesi önerilmektedir.
2. Öğrenme ve öğretmeye yönelik tutumların rolü de oldukça önemlidir. Öğretmenler özellikle öğrencileri çevrimiçi bir öğrenme ortamında tutabilecek yeni öğretim teknikleri konusunda, alanlarındaki yeni gelişmelerden haberdar olmak konusunda çabalamalıdırlar.
3. Çevrimiçi derslerin daha verimli işlenebilmesi için şüphesiz öğretmenin mesleki ve teknolojik yeterliliği çok önemlidir. Teknolojinin hayatımıza bu kadar dahil olduğu günümüzde, bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi cihazları kullanmayan ya da internet erişimini tecrübe etmeyen öğretmenin olmadığı düşünülmektedir. Covid-19 döneminden önce başlayan teknolojiyi eğitim öğretim uygulamalarına entegre etme çalışmaları, öğretmenlerin bilinçli internet kullanımı, bilgisayar becerilerinin geliştirilmesi, e-öğrenme platformlarından yararlanarak ders içerikleri hazırlama gibi yeterliliklerini geliştirmeye yönelik hedefler içermektedir. Covid-19 süreci ile eğitimde yaşanan değişiklikler doğrultusunda öğretime yönelik daha fazla çevrimiçi ortamlar hazırlanması ve bu ortamların kullanımının yaygınlaştırılması için gereken faaliyetlerin artırılması ve öğretmenlere teknoloji kullanımı ve çevrimiçi öğrenme ortamlarının iyileştirilmesi konusunda hizmet içi eğitimler düzenlenmesi ve süreçte karşılaştıkları sıkıntıların giderilmesi gerekmektedir.
4. Yüz yüze eğitimin yanında, harmanlanmış modelde sunulan eğitim uygulamalarının öğrenmede daha etkili olacağı düşünülmektedir. Bu süreçte devletin yetkili birimleri ile kurum liderlerinin, eğitimin dijital dönüşümünü desteklemek için gereken tesislere ve kaynaklara yatırım yaparak harmanlanmış öğrenmenin benimsenmesini desteklemek için planlamalar yapması önem arz etmektedir.
5. Çevrimiçi öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik öğrencilere internete erişim imkânı, bilgisayar, tablet vb. cihaz desteği ile dijital altyapının ve okuryazarlığın

geliştirilmesi konusunda ciddi çalışmalar yapılmalıdır. Eğitim öğretim kurumlarının dijital öğrenme platformları oluşturması ve geliştirmesi, istikrarlı internet bağlantısı sağlaması, dijital cihazlara erişimi olmayan düşük sosyo-ekonomik geçmişe sahip öğrencileri desteklemesi ve öğrencilerin dijital okuryazarlığının da geliştirmesi gerekmektedir.

6. Covid-19 döneminde çevrimiçi derslere geçişle birlikte yaşanan olumlu ve olumsuz gelişmeler eğitim dünyasının geleceği için bazı riskleri de beraberinde getirmiştir. Yüz yüze eğitime ara verildiği dönemde öğrencilerin çeşitli nedenlerle çevrimiçi öğrenme ortamlarına dahil olamadıkları ortadadır. Süreçte yaşanan bu sıkıntıların giderilmesi, gelecekteki eğitimin verimliliği ve başarısına olumlu etki edecektir. Çeşitli imkansızlıklar nedeniyle EBA gibi çevrimiçi öğrenme platformlarını yeterince hatta hiç kullanamamış öğrencilere yönelik daha sıkı bir takip ve destek sağlanması önemlidir.
7. Çevrimiçi ders sürecinde öğrenmenin ölçülmesinde süreç odaklı, yeni değerlendirme yollarının kullanılması başarının ölçülmesinde daha doğru sonuçlar verecektir. Ölçme ve değerlendirmenin kısıtlı imkanlarla yapıldığı süreçte koşulsuz şartsız bir üst sınıfa geçen öğrenciler için geçtikleri sınıf seviyesinde elde etmeleri beklenen kazanımlara yönelik tamamlayıcı çalışmalar ve sürece yönelik ölçme değerlendirme uygulamalarının yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.
8. Covid-19 salgını nedeniyle tüm insanlık hastalık konusunda kaygılanmaktadır. Pandemi dönemine yönelik öğrencilere eğitim öğretim faaliyetlerinin yanısıra psikososyal anlamda da destek sağlanması ve normal düzene sağlıklı bir geçiş yapılması pandeminin olumsuz etkilerini azaltmada yardımcı olacaktır.
9. Yüz yüze ya da çevrimiçi öğrenme ortamlarında öğrencilerin, bireysel program yapabilmelerine ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarına yönelik çalışmalar yapılması, öğrencilerin derslerdeki motivasyonlarını olumlu yönde etkileyecek ve gelecekteki eğitim çıktılarının kalitesini artırmada önemli rol oynayacaktır.

5.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen görüşler doğrultusunda; yapılacak araştırmalara yönelik aşağıdaki öneriler sunulabilir:

1. Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Literatüre bakıldığında araştırmaların lisans ve üstü seviyesinde öğrenim gören öğrencilerle yürütüldüğü görülmüştür. Bu doğrultuda ortaokul ve lise seviyesinde öğrencim gören öğrencilere yönelik çalışmaların artması, literatüre katkı sağlayacaktır.
2. Eğitimin farklı kademelerinde görev yapan öğretmen ve öğrenci velilerinden görüş alınması da çevrimiçi öğrenme ortamlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi amacıyla eğitimin diğer paydaşlarına ulaşmanın önemini ortaya koyacaktır.
3. Bu araştırmada nitel araştırma türünden ve olgu bilim (fenomonoloji) deseninden yararlanılmıştır. Yapılacak olan araştırmalarda, nicel yöntemlerin de kullanılarak sonuçların desteklenmesi ya da konunun farklı araştırma desenleri ile derinlemesine incelenerek sorunlara yönelik çözümlerin belirlenmesi, elde edilen bulguları güçlendirerek literatüre katkı sağlayacaktır.
4. Araştırma 28 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinin eğitim öğretime yansımalarını konu alan, daha geniş örneklem grupları ile farklı içerikte çalışmalar yapılması, pandeminin eğitime etkilerini açığa çıkarmada önemli olacaktır.
5. Araştırmada Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere yönelik görüşler belirlenmiştir. Ancak araştırmanın alt problemlerinde yer alan çevrimiçi derslerin verimliliği, çevrimiçi derslerde motivasyon, çevrimiçi öğrenme sürecinde ölçme ve değerlendirme uygulamaları gibi daha spesifik konulara yönelik çalışmalar yapılması literatüre önemli katkı sağlayacaktır.

Covid-19 dönemindeki çevrimiçi öğrenme deneyimleri ile ilgili sayısız zorluk olsa da, çevrimiçi öğrenmenin kalitesini geliştirmek ve literatüre daha fazla katkı sağlamak için bu önerilere dikkat edilmesi; bu süreçte devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları, yükseköğretim kurumları gibi tüm birimlerin ortak çalışmaları ve desteği ile eğitimci, araştırmacı ve öğrenciler adına gelecekteki eğitim modellerine ışık tutacaktır.

KAYNAKLAR

Abrami, P. C., Bernard, R. M., Bures, E.M., Borokhovski, E. and Tamim, R. M. (2012). Interaction in distance education and online learning: Using evidence and theory to improve practice. L. Moller & J.B. Huett (Ed.), *The next generation of distance education: Unconstrained learning* içinde. (s.49-69). New York: Springer.

Adeyeye, B., Ojih, S.E., Bello, D., Adesina, E., Yartey, D., Ben-Enukora, C. and Adeyeye, Q. (2022). Online learning platforms and Covenant University students' academic performance in practical related courses during Covid-19 pandemic. *Sustainability*, *14*, 878.

Adedoyin, O. B. and Soykan, E. (2020). COVID-19 pandemic and online learning: The challenges and opportunities. *Interactive Learning Environments*, 1-13.

Adnan, M. and Anwar, K. (2020). Online learning amid the COVID-19 pandemic: students' perspectives. *Online Submission*, *2*(1), 45-51.

Ak, A., Oral, B. ve Topuz, V. (2018). Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, *2*(1), 71-80.

Akçay, G. (2021). Pandemi döneminde tıp fakültesi öğrencilerine simülasyon tabanlı online eğitim: biyofizik örneği. *Sağlık Bilimlerinde Yapay Zekâ Dergisi (Journal of Artificial Intelligence in Health Sciences), 1*(1), 1-5.

Akgül, G. ve Oran, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 3*(2), 15-37.

Akgün, A., Özden, M., Çinici, A., Aslan, A. ve Berber, S. (2014). Teknoloji destekli öğretimin bilimsel süreç becerilerine ve akademik başarıya etkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(48), 27-46.

Al Lily, A.E., Ismail, A.F., Abunasser, F.M. ve Alqahtani, R.H.A. (2020). Distance education as a response to pandemics: Coronavirus and Arab culture. Technology in Society. *Technology in Society, 63*(2020), 101317.

Al-Salman, S. ve Haider, A.S. (2021). Jordanian University students' views on emergency online learning during COVID-19. *Online Learning, 25*(1), 286-302.

Alkan, B. (1997). *The Investigation of the Comparison of Computer-Assisted English Language Learning and Teacher-centered English Language Learning.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Allo, M. D. G. (2020). Is the online learning good in the midst of Covid-19 Pandemic? The case of EFL learners. *Jurnal Sinestesia, 10*(1), 1-10.

Almendingen.K, Morseth, M.S, Gjoistad. E. ve Brevik. A, T. (2021). Student's experiences with online teaching following COVID-19 lockdown: A mixed methods explorative study. *PLoS ONE, 16*(8): e0250378.

Alpar, D., Batdal, G. ve Avcı, Y. (2007). Öğrenci merkezli eğitimde eğitim teknolojileri uygulamaları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 7*(1), 19-31.

Anderson, T., Rourke, L., Garrison, D. ve Archer, W. (2001). Assessing teaching presence in a computer conferencing context. *Journal of Asynchronous, 5*(2), 7-23.

Arslan, K. ve Görgülü Arı, A. (2021). Covid-19 (koronavirüs) pandemisinde gerçekleştirilen çevrim içi eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi, 10*(4), 1598-1617.

Aslan, S. ve Güner, T. (2022). Fen bilimleri öğretmenlerinin çevrimiçi öğrenme (senkron) ortamları ile ilgili deneyimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 11*(1), 398-421.

Ateş, M., Çerçi, A. ve Derman, S. (2015). Eğitim bilişim ağında yer alan türkçe dersi videoları üzerine bir inceleme. *Sakarya University Journal Of Education, 5*(3), 105-117.

Avrupa Komisyonu. (2010). *Eğitim çıktılarında cinsiyet farklılıkları: Avrupa'da alınan tedbirler ve mevcut durum*. Eğitim, İşitsel-Görsel Medya ve Kültür Yürütme Ajansı, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/120TR.pdf sayfasından erişilmiştir.

Aydın, E. ve Erol, S. (2021). The views of Turkish language teachers on distance education and digital literacy during Covid-19 pandemic. *International Journal of Education and Literacy Studies, 9*(1), 60-71.

Bączek, M., Zagańczyk-Bączek, M., Szpringer, M., Jaroszyński, A. ve Wożakowska-Kapłon, B. (2021). Students' perception of online learning during the Covid-19 pandemic: A survey study of polish medical students. *Medicine, 100*(7), E24821.

Bailey, D. R. ve Lee, A. R. (2020). Learning from experience in the midst of COVID-19: Benefits, challenges, and strategies in online teaching. *Computer Assisted Language Learning Electronic Journal (CALL-EJ), 21*(2), 176–196.

Bakhmat, L., Babakina, O. ve Belmaz, Y. (2021). Assessing online education during the COVID-19 pandemic: A survey of lecturers in Ukraine. In *Journal of Physics: Conference Series, 1840*(1), IOP.

Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(42), 001-021. http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/view/5000068527/5000063589 sayfasından erişilmiştir.

Balaman, F. ve Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona virüs (Covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, *10*(1), 52-84.

Bartan, S. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin Covid 19 pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6*(1), 1-24.

Başal, A. (2011). *Web tabanlı yabancı dil öğretiminde öğrenme nesneleri: Erişi, kalıcılık ve tutumlara etkisi.* Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.

Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (COVID-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5*(2), 368-397.

Bates, A.W. (2015). *Teaching in the digital age: Guidelines for designing teaching and learning.* Vancouver BC: Tony Bates.

Bayrak, M., Aydemir, M. ve Karaman, S. (2017). An investigation of the learning styles and the satisfaction levels of the distance education students. *Cukurova University Faculty of Education Journal, 46*(1), 231-263.

Bloom, D. A., Reid, J. R. ve Cassady, C. I. (2020). Education in the time of COVID-19. *Pediatric Radiology, 50*, 1055-1058.

Boettcher, J. V. (2004). Design levels for distance and online learning. In Howard, C., Schenk, K. ve Discenza, R. (Ed.), *Distance learning and university effectiveness: Changing educational paradigms for online learning,* (s.21-54). Hershey, PA: Information Science.

Bušelić, M. (2012). Distance learning concepts and contributions. *Oeconomica Jadertina, 2*(1), 23-34.

Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabi istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum.* Ankara: Pegem.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem.

Cakrawati, L. M. (2017). Students' perceptions on the use of online learning platforms in EFL classroom. *ELT Tech: Journal of English Language Teaching and Technology*, *1*(1), 22-30.

Casarotti, M., Filipponi, L., Pieti, L. ve Sartori, R. (2002). Educational interaction in distance learning: Analysis of a one-way video and two-way audio system. *PsychNology Journal, 1*(1), 28-38.

Chea, S., Kieng, S., Leng, P. ve Water, T. (2020). Pedagogy of online learning in Cambodia: Revisiting ideas of connection, engagement, attendance, and assessment. *AVI Policy Brief, 2020*(19), 1-9.

Cooper, L. (2000). On-line courses tips for making them work. *Technological Horizons in Education Journal, 27*(8), 87-92.

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4.baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.

Çelik, S. (2021). *Biyoloji Öğretmenlerinin Covid-19 Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri (Ankara-Sincan Örneği).* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çelikdemir, K. (2020). Covid-19 salgınında öğrenmenin sürdürülmesi. (TEDMEM). https://Tedmem.Org/Covid-19/Covid-19-Salgininda-Ogrenmenin-Surdurulmesi#Note-3280-1 sayfasından erişilmiştir.

Çetin, S. ve Akduman, D. (2022). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES), 55*(1), 119-146.

Çiçek, İ., Tanhan, A. ve Tanrıverdi, S. (2020). Covid-19 ve Eğitim. *Milli Eğitim Dergisi, 49*(1), 1091-1104.

Deli, S. (2021). *Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Pandemi Sürecindeki Deneyimlerinin ve Pandemi Sonrası Sürece İlişkin Önerilerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.

Demir, E. ve Köse, M. (2016). Öğretmenin rol modelliği hakkında öğretmen görüşleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(3), 38-57.

Demirbilek, N., Han, F., Demirtas, H. ve Atila, F. (2021). Okul yöneticisi ve öğretmenlerin bakış açısıyla uzaktan öğretim kavramı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22*(1), 446-470.

Dhawan, S. (2020). Online Learning: A Panacea in the time of COVID-19 Crisis. *Journal of Educational Technology Systems, 49*(1), 5–22.

Doğan, A. (2021). *Speaking ability problems of university students according to college English language instructors' perceptions in online education evironment (during pandemic): a case study.* Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Dugler, O. (2011). Metacognitive strategies in developing efl writing skills. *Contemporary online Language Education Journal, 1*(12), 82-10.

El Firdoussi, S., Lachgar, M., Kabaili, H., Rochdi, A., Goujdami, D. ve El Firdoussi, L. (2020). Assessing distance learning in higher education during the COVID-19 pandemic. *Education Research International, 2020*.

Ergün, N. (2021). http://nazliergunn.blogspot.com/p/addie-modeli-analyze-design-develop.html sayfasından erişilmiştir.

Erişti, S. D., Şişman, E. ve Yıldırım, Y. (2008). İlköğretim branş öğretmenlerinin web destekli öğretim ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online, 7*(2), 384-400.

Eşgi, N. (2006). Web temelli öğretimde basılı materyal ve yüz yüze öğretimin öğrenci başarısına etkisi. *Journal of Turkish Educational Sciences, 4*(4), 459-473.

Fauzi, I., & Khusuma, I. H. S. (2020). Teachers' elementary school in online learning of COVID-19 pandemic conditions. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan, 5*(1), 58-70.

Fidalgo, P., Thormann, J., Kulyk, O. ve Lencastre, J. A. (2020). Students' perceptions on distance education: A multinational study. *Int J Educ Technol High Education, 17,* 18(2020).

Flynn, G. ve Himel, J. (2020). *School closures highlight inequality in education as classes move online*. Cambodianess. https://cambodianess.com/article/school-closures-highlight-inequality-in-education-as-classes-move-online sayfasından erişilmiştir.

Gençoğlu, C. ve Çiftçi, M. (2020). Covid-19 salgınında eğitim: Türkiye üzerinden bir analiz. *Tarih Okulu Dergisi, 46*(1), 1648-1673.

Guragai, M. (2020). Nepalese medical students in the COVID-19 pandemic: Ways Forward, *J.Nepal Med Assoc; 58*(225), 352-354.

Gürer, M. D., Tekinarslan, E. ve Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 7*(1), 47-78.

Hasan, N. ve Bao, Y. (2020). Impact of "e-Learning crack-up" perception on psychological distress among college students during COVID-19 pandemic: A mediating role of "fear of academic year loss". *Children And Youth Services Review, 118,* 105355.

Hebebci, M. T., Bertiz, Y. ve Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (COVID-19) Pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES), 4*(4), 267-282.

Hellewell, J., Abbott, S., Gimma, A., Bosse, N.I., Jarvis, C.I., Russell, T.W., Munday, J. D., Kucharski, A. J. ve Edmunds, W. J. (2020). Feasibility of controlling COVID-19 outbreaks by isolation of cases and contacts. *Lancet Glob Heal. 8*, 488–496.

Heng, K. ve Sol, K. (2020). Online learning during COVID-19: Key challenges and suggestions to enhance effectiveness. *Cambodian Education Forum (CEF), 1*, 1–15.

Hubbi, R. (2022). *Covid-19 salgın sürecinde üniversite öğrencilerinin anksiyete düzeyi ile akademik motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Illinois Online Network (2021). Instructional Strategies for Online Courses. http://www.ion.uillinois.edu/resources/tutorials/pedagogy/instructionalstrategies.asp sayfasından erişilmiştir.

İpekli, N. (2022). *Öğretmenlerin Covid-19 pandemisi öncesi ve sonrasındaki uzaktan eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi (Sakarya ili örneği),* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

İşman, A. (1998). *Uzaktan eğitim.* Sakarya: Değişim..

Jalli, N. (2020). *Lack of internet access in Southeast Asia poses challenges for students to study online amid COVID-19 pandemic*. The Conversation. https://theconversation.com/lack-of-internet-access-in-southeast-asia-poses-challenges-for-students-to-study-online-amid-COVID-19-pandemic-133787 sayfasından erişilmiştir.

Jones, K. (2020). Notes on a crisis: the pandemic and English schools. *Changing English: Studies in Culture and Education, 27*(3), 235–243.

Kabakçı, I. ve Karakaya, Z. (2003). Web'de öğrenme, ölçme ve değerlendirme. Türkiye Bilişim Derneği, Ankara.

Kantos, Z. E., Yurttaş, A., Taşdan, M. ve Topcu, Z. (2022). İlkokul öğrenci ve velilerinin perspektifinden Covid-19 salgını süresince uzaktan eğitim. *Milli Eğitim Dergisi, 51*(233), 461-488.

Kaptanoğlu, B. (2021). *Facilitating online education during the Covid-19 pandemic: challenges & opportunities.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Kara, D.B. (2021). *Pandemi sürecinde eba üzerinden gerçekleştirilen matematik eğitimine yönelik öğretmen görüş ve önerileri.* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi, 10*(2), 181-192.

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 62-80.

Karatepe, F., Küçükgençay, N. ve Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of social and humanities sciences research, 7*(53), 1262-1274.

Kaynar, H., Kurnaz, A., Doğrukök, B. ve Şentürk Barışık, C. (2020). Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies, 15*(7), 3269-3292.

Kavuk, E. ve Demirtaş, H. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan öğretimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi(e-upad), 1*(1), 55-73.

Keskin, M. ve Özer, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5*(2), 59-67.

Kettanurak, V. N., Ramamurthy, K. ve Haseman, W. D. (2001). User attitude as a mediator of learning performance improvement in an interactive multimedia environment: An empirical investigation of the degree of interactivity and learning styles. *International Journal of Human-Computer Studies, 54*(4), 541-583.

Khafaga, A. F. (2021). The perception of blackboard collaborate-based instruction by EFL majors/teachers amid COVID-19: A case study of Saudi universities. *Journal of Language and Linguistic Studies, 17*(2), 1160-1173.

Kirazlı Korkmaz, E. (2022). *Covid-19 sürecinde yükseköğretimde turizm eğitimi alan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik bakış açılarının değerlendirilmesi: Ankara örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Koç, A. ve Ayık, Y. Z. (2017). Sosyal medya destekli eğitim: 6. ve 7. sınıf Fen Bilimleri ve İngilizce derslerinde sosyal ağ kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, *6*(10), 7-19.

Koçoglu, E. ve Tekdal, D. (2020). Analysis of distance education activities conducted during Covid-19 pandemic. *Educational Research and Reviews*, *15*(9), 536-543.

Korlu, Ö., Bakioğlu, M. ve Gencer, E. G. (2021). Eğitim izleme raporu 2021: Eğitim yönetişimi ve finansmanı. Eğitim Reformu Girişimi. https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2021-egitim-yonetisimi-ve-finansmani sayfasından erişilmiştir.

König, J., Jäger-Biela, D. J. ve Glutsch, N. (2020). Adapting to online teaching during COVID-19 school closure: teacher education and teacher competence effects among early career teachers in Germany. *European Journal of Teacher Education*, *43*(4), 608-622.

Kör, A. (2021). *A study of EFL students' engagement and participation in online education during Covid-19 pandemic.* Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Lau, E. Y. H. ve Lee, K. (2020). Parents' views on young children's distance learning and screen time during Covid-19 class suspension in Hong Kong. *Early Education and Development.* Advance online publication.

Lehman, R. M. ve Conceição, S. C. O. (2010). *Creating a sense of presence in online teaching: How to "be there" for distance learners.* San Francisco: Jossey-Bass.

Li, J., Xie, P., Ai, B. ve Li, L. (2020). Multilingual communication experiences of international students during the COVID-19 pandemic. *Multilingua*, *39*(5), 529–539.

Liguori, E. ve Winkler, C. (2020). From offline to online: Challenges and opportunities for entrepreneurship education following the COVID-19 pandemic. *Entrepreneurship Education and Pedagogy 2020*, *3*(4) 346–351.

Lu, J., Hayes, L. A. ve Yu, C. S. (2009). Improving MIS education in an online learning environment through course-embedded measurement. *International Journal of Innovation and Learning*, *6*(6), 641-658.

MacIntyre, P. D., Gregersen, T. ve Mercer, S. (2020). Language teachers' coping strategies during the COVID-19 conversion to online teaching: Correlations with stress, wellbeing and negative emotions. *System, 94*(2020), 1-13.

Mahmood, S. (2020). Instructional strategies for online teaching in COVID-19 pandemic. *Human Behavior and Emerging Technologies, August 2020*, 199–203.

Maican, M. A. ve Cocoradă, E. (2021). Online foreign language learning in higher education and its correlates during the Covid-19 pandemic. *Sustainability (Switzerland)*, *13*(2), 1–21.

McGreal, R. ve Elliot M. (2008). Technologies of online learning (e-learning). In T. Anderson (Ed.), *The theory and practice of online learning* (143-165). Edmonton, Alberta, Canada: Athabasca University.

MEB. (2002). Öğretmen Yeterlikleri. Ankara: Meb Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim.

MEB. (2015). Fatih Projesi Algı Araştırması. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara. https://yegitek.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/06104516_Fatih-Projesi-Algi-Calismasi-2015_AtillaCemalettin_hoca.pdf sayfasından erişilmiştir.

MEB. (2018). Eğitim Bilişim Ağı Eba nedir? http://sancaktepe.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/20161859_EBA_Nedir.pdf sayfasından erişilmiştir.

MEB. (2020). 2020 Yılı İdari Faaliyet Raporu. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/03134336_2020_YYlY_Ydare_Faaliyet_Raporu.pdf sayfasından erişilmiştir.

Meyer, K. A. (2007). Student perceptions of face-to-face and online discussions: The advantage goes to…. *Journal of Asynchronous Learning Networks, 11*(4) 53-69.

Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Mishra, L., Gupta, T. ve Shree, A. (2020). Online teaching-learning in higher education during lockdown period of COVID-19 pandemic. *International Journal of Educational Research Open, 1*, 100012.

Muhammed, A. ve Kâinat, A. (2020). “Online learning amid the Covid-19 pandemic: Students’ Perspectives”, *Online Submission, 2*(1), 45-51.

Naji, K. K., Du, X., Tarlochan, F., Ebead, U., Hasan, M. A. ve Al-Ali, A. K. (2020). Engineering students’ readiness to transition to emergency online learning in response to COVID-19: Case of Qatar. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 16*(10), 1-17.

Niemi, H. M. ve Kousa, P. (2020). A case study of students’ and teachers’ perceptions in a Finnish high school during the COVID pandemic. *International Journal Of Technology İn Education And Science (IJTES), 4*(4), 352-369.

O'Sullivan, B. ve Stoynoff, S. (2012). *The Cambridge guide to second language assessment*. Cambridge University.

Özcan, M. (2009). *Çevrimiçi öğrenme destekli yabancı dil öğreniminde öğrenenlerin teknoloji uyumlarının tutum, özyeterlik algısı ve farklı ortamların kullanım sıklıklarıyla belirlenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(1), 323-343.

Özerbaş, M. A. ve Mart, Ö. A. (2017). İngilizce öğretmen adaylarının Web 2.0 kullanımına ilişkin görüş ve kullanım düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(3), 1152-1167.

Özgür, H. ve Tosun, N. (2010). İnternet destekli eğitimin e-öğrenme tutumlarına etkisi. *XV. Türkiye'de İnternet Konferansı*, 2-4.

Paechter, M. ve Maier, B. (2010). Online or face-to-face? Students' experiences and preferences in e-learning. *The Internet and Higher Education, 13*(4), 292-297.

Paydar, S. ve Doğan, A. (2019). Öğretmen adaylarının açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri. *Eğitim ve Teknoloji, 1*(2), 154-462.

Pepeler, E., Özbek, R. ve Adanır, Y. (2018). Uzaktan eğitim ile verilen İngilizce dersine yönelik öğrenci görüşleri: Muş Alparslan Üniversitesi örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(3), 421-429.

Pınar, M. A., & Dönel Akgül, G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the COVID-19 pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences, 10*(2), 461-486.

Putri, R. S., Purwanto, A., Pramono, R., Asbari, M., Wijayanti, L. M. ve Hyun, C. C. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on online home learning: An explorative study of primary schools in Indonesia. *International Journal of Advanced Science and Technology, 29*(5), 4809-4818.

Radha, R., Mahalakshmi, K., Kumar, V. S. ve Saravanakumar, A. R. (2020). E-Learning during lockdown of COVID-19 pandemic: A global perspective. *International Journal of Control and Automation, 13*(4), 1088-1099.

Richards, L. J., Dooley, K. E. ve Lindner, J. R. (2004). Online course design principles. In Howard, C., Schenk, K. ve Discenza, R. (Ed.), *Distance learning and university effectiveness: Changing educational paradigms for online learning* (99-118). Hershey, PA: Information Science.

Ritonga, M., Lahmi, A., Saputra, R., Mursal ve Nofrizaldi, N. (2022). Online learning during the Covid-19 pandemic period: Studies on the social presence and affective and cognitive engagement of students. *Pegem Journal of Education and Instruction, 12*(1), 207–212.

Sarı, K., Türkoğuz, S. ve Bozdağ, H.C. (2022). Covid-19 pandemisi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre incelenmesi. *Journal of Educational Reflections (Eğitim Yansımaları Dergisi), 6*(1), 1-9.

Sarıtaş, E. ve Barutçu, S. (2020). Öğretimde dijital dönüşüm ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluğu: Pandemi döneminde Pamukkale Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Journal of Internet Applications and Management, 11*(1), 5-22.

Schultz, R. ve DeMers, M. (2020). Transitioning from emergency remote learning to deep online learning experiences in geography education. *Journal of Geography*, 11, 142-146.

Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). COVID-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakiş açilari üzerine bir araştirma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, *4*(1), 40-53.

Sert, N. (2007). Öğrenen özerkliğine ilişkin bir ön çalışma. *Elementary Education Online. 6*(1), 180-196.

SETA. (2021). Koronavirüs sürecinde Türkiye'nin uzaktan eğitim deneyimi. https://setav.org/assets/uploads/2021/08/R190.pdf sayfasından erişilmiştir.

Simonson, M., Smaldino, S., Albright M. ve Zvacek, S. (2008). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education* (4. Baskı). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Singh, R. ve Awasthi, S. (2020). Updated comparative analysis on video conferencing platforms- Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Webex Teams and Gotomeetings. *EasyChair: The World for Scientists*, 1-9.

Sun, S. (2020). *Rural primary education in Cambodia during the pandemic: Challenges and solutions.* Cambodian Education Forum. https://cambodianeducationforum.wordpress.com/2020/08/22/rural-primary-education-in-cambodia-during-the-pandemic-challenges-and-solutions/ sayfasından erişilmiştir.

Sünbül, A. G. A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 8*(8), 597-608.

Swan, P. (1992). *Theory and Practice of Computer Assisted Language Learning*. United Kingdom: Open University.

Şenocak, M. (2022). *Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitimin sınıf yönetimi üzerine etkisine ilişkin İngilizce öğretmenleri ve öğrencilerinin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Tarman, B. ve Baytak, A. (2011). The new role of technology in education: Social studies teacher candidates' perceptions. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(2), 891-908.

TEDMEM. (2020). *COVID-19 sürecinde eğitim: Uzaktan öğrenme, sorunlar ve çözüm önerileri (TEDMEM Analiz Dizisi 7).* Ankara: Türk Eğitim Derneği.

TEDMEM. (2021). *Öğretmenlerin dijital yeterlilikleri.* https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/ogretmen-dijital-yeterlikleri sayfasından erişilmiştir.

TEGM. (2020). Koronavirüs (COVID-19) salgını sürecinde temel eğitim genel müdürlüğünce yapılan çalışmalar raporu.

Tekin, E. (2020). COVID-19 kaygısının motivasyon üzerindeki etkisi: Z Kuşağı üzerine bir araştırma. *Turkish Studies, 15*(4), 1129-1145.

Telli, S. G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, *3*(1), 25-34.

Tezbasaran, A. A. (1997). *Likert tipi ölcek geliştirme kılavuzu.* Ankara: Türk Psikologlar Dernegi.

Tezbaşaran, A. A. (1997). Öğretim ve öğrenmede bilgisayara dayalı bilgi teknolojileri, *Tübitak Bilim ve Teknik Dergisi*, 355.

Thaila, T. F. F., Rumana, M. N. P., Suhaila, K. ve Mohamed Nafrees, A. C. (2021). Effectiveness of Moodle for E-Learning to the undergraduates during the COVID-19: special reference to South Eastern University of Sri Lanka.

Tok, H., Özgan, H. ve Döş, B. (2010). Uzaktan eğitim sınıfında başarının pozitif yordayıcısı olarak bilişötesi farkındalık stratejisi ve öğrenme stratejilerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7*(14), 123-134.

Turoff, M., Discenza, R. ve Howard, C. (2004). How distance programs will affect students, courses, faculty and institutional futures. *Distance learning and university effectiveness: Changing educational paradigms for online learning* içinde. (1-20). IGI Global.

Türker, Ü. (2021*). Koronavirüs (Covid-19) pandemisinin yükseköğretim öğrencilerinde anksiyete düzeyi ile e-öğrenme tutumlarına etkisi,* Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.

Türkoğuz, S., Sarı, K., Bozdağ, H. C. ve Ok, G. (2022). Covid-19 pandemisi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre incelenmesi. *Educational Reflections, 6*(1), 1-9.

TÜSİAD (2021). COVID-19 etkisinde Türkiye'de eğitim. https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10820-tusiad-erg-covid-19-etkisinde-turkiye-de-egitim sayfasından erişilmiştir.

Tüysüz, C. ve Çümen, V. (2016). Eba ders web sitesine ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9*(3), 278-296.

Tüzün, H. (2006). Eğitsel bilgisayar oyunları ve bir örnek: Quest Atlantis. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *30*(30), 220-229.

Uluyol, A. G. Ç. ve Karadeniz, Ş. (2009). Bir harmanlanmış öğrenme ortamı örneği, öğrenci başarısı ve görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *6*(1), 60-84.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2020). Global education coalition: COVID-19 education response. https://en. unesco.org/covid19/educationresponse/globalcoalition/ sayfasından erişilmiştir.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2021). COVID-19 impact on education. https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/ globalcoalition. sayfasından erişilmiştir.

Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Nobel.

Uyar, E. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri. *Kapadokya Eğitim Dergisi, 1*(2), 15-2.

Uzunboylu, H. (2002). *Web Destekli İngilizce Öğretiminin Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkisi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ünal, B. B. ve Hastürk, G. (2018). Fen bilimleri dersinde Eğitim Bilişim Ağı (Eba) kullanımının ortaokul öğrencilerinin akademik başarılarına etkisi. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi, 4*(7), 327-342.

Valentine, D. (2002). Distance learning: promises, problems, and possibilities. *Online Journal of Distance Learning Administration*, *5*(3).

Velavan, T. P. ve Meyer, C. G. (2020). The COVID-19 epidemic. *Tropical medicine & international health*, *25*(3), 278.

WHO. (2020). Responding to community spread of COVID-19: Interim guidance. https://www.who.int/docs/defaultsource/coronaviruse/20200307 responding-to-COVID-19-communitytransmission-final.pdf sayfasından erişilmiştir.

WHO. (2020). Retrieved from https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-COVID-19. sayfasından erişilmiştir.

Wiersma, W. (1995). *Research methods in education: An introduction.* Allyn & Bacon, Boston.

Winthrop, R. (2020). *Top 10 risks and opportunities for education in the face of COVID-19*. Brookings.

Wright, B. M. (2017). Blended learning: Student perception of face-to-face and online EFL lessons. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, *7*(1), 64-71.

Yang, L. H. (2021). Online learning experiences of Irish University students during the COVID-19 pandemic. *All Ireland Journal of Higher Education, 13*(1).

Yavuz, R. (2016). *Eğitim fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin tutumları ile İngilizce dersine ilişkin tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

YEĞİTEK. (2020). Eba ve canlı sınıf kullanım saatlerinde artış. https://Yegitek.Meb.Gov.Tr/Www/Eba-Vecanli-Sinif-Kullanim-Saatlerinde-Artis/İcerik/3041 sayfasından erişilmiştir.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı).* Ankara: Seçkin.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10.Baskı).* Ankara: Seçkin.

Yıldız, E. (2020). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında uzaktan eğitim öğrencilerinin topluluk hissine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, *8*(1), 180-205.

Yip, P.S.F. ve Chau, P.H. (2020). Physical distancing and emotional closeness amidst COVID-19, *Crisis, 41*(3), 153–155.

Yorulmaz, M. ve Söyler, S. (2022). Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim: sağlık yönetimi öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, *9*(1), 42-54.

Zhang, W., Wang, Y., Yang, L. ve Wang, C. (2020). Suspending classes without stopping learning: China's education emergency management policy in the COVID-19 outbreak. *Journal of Risk and Financial Management, 13*(3), 1-6.

EKLER

EK 1. Görüşme Bilgilendirme Formu

Merhaba, benim adım Merve ERİN. Gazi Üniversitesi'nde yüksek lisans çalışmamı yapmaktayım. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma yapmaktayım ve sizinle de içinde bulunduğumuz pandemi döneminde katıldığınız çevrimiçi dersler hakkında konuşmak istiyorum. Bu nedenle sizin, bu görüşmedeki düşüncelerinizi paylaşmanız oldukça önemli ve yol gösterici olacaktır.

1. Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizli olup bu bilgiler benim ve danışmanlık aldığım hocalarım dışında kimse tarafından bilinmeyecektir.

2. Görüşmede doğru-yanlış cevap diye bir ayrım yoktur. Hiç kimse belirttiği duygu ve düşüncelerinden dolayı yargılanmayacak, aksine önemle üzerinde durularak çözüme yönelik doğru bilgiler oluşturulacaktır. Bu nedenle, konuya ilişkin duygu ve düşüncelerinizi tüm içtenlik, samimiyetle ve özgürce belirteceğinizi umuyor, bu konuda sizlere teşekkür ediyorum.

3. Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

4. Görüşmenin yaklaşık 30-45 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Görüşme Soruları

1. Covid- 19 döneminde çevrimiçi derslere katılmak için ihtiyaç duyulan bilgisayar, internet, kamera vb. sahip misiniz? Değilseniz bunlara nasıl eriştiniz? Kardeşiniz var mı? Onunla ortak mı kullandınız yoksa kişisel olarak var mı? Eğer ortak kullanıyorsanız ders saatleriniz çakıştığında süreci nasıl yönettiniz? Ailenizin bu imkanları sağlamak için zorlandığını düşünüyor musunuz?
2. Covid- 19 döneminde çevrimiçi derslerde kullandığınız platformlar nelerdir?
3. Bu platformlar aracılığıyla katıldığınız çevrimiçi dersleri nasıl değerlendirirsiniz? (Kullanışlı mıydı, verimli miydi, herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?)

4. Size göre, katıldığınız çevrimiçi derslerden hangileri verimli hangileri daha verimsizdi? Neden?
5. Çevrimiçi derslerin daha verimli olması için ne tür tedbirler alınmalıdır?
6. Çevrimiçi derslerde öğretmenlerin not verme süreci hakkında ne düşünüyorsunuz?
    - Sınav oldunuz mu? Sınavlar nasıl yapıldı?
    - Nasıl ödevler verildi? Değerlendirilme şekli nasıldı?
    - Not verme sürecinin objektifliği (adil oluşu), konusunda ne düşünüyorsunuz?
7. Sizce, Çevrimiçi derslerin avantajları ve dezavantajları nelerdir?
8. Çevrimiçi dersler yüzyüze eğitimin yerine geçebilir mi? Neden?
9. Çevrimiçi dersler yüzyüze eğitime destek olarak kullanılabilir mi? Neden?
10. Çevrimiçi derslere yönelik motivasyonunuz nasıldı?
    - Motivasyonuzu düşüren faktörler nelerdir?
    - Motivasyonuzu olumlu etkileyen faktörler nelerdir?

EK 2. Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.04.2022-E.333636

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-333636 08.04.2022
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Merve ERİN'in, Doç.Dr.Özden DEMİRKAN'ın** danışmanlığında yürüttüğü ***''Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Dönemindeki Çevrimiçi Derslere İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi"*** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **05.04.2022** tarih ve **07** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2022 - 461

Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 3. MEB Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.04.2022-E.344864

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-17311665-044-344864 22.04.2022
Konu : Anketler (Merve ERİN)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 12.04.2022 tarihli ve 80287700-302.08.01- 337928 sayılı yazı.
b) 20.04.2022 tarihli ve E-14588481-605.99-48193890 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Merve ERİN'in, Doç. Dr. Özden DEMİRKAN danışmanlığında yürüttüğü "Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Dönemindeki Çevrimiçi Derslere İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda uygulama yapmasına izin verilmesine dair ilgi (a) yazınız Ankara Valiliğine iletilmiş olup, alınan ilgi (b) cevabî yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Rektör Yardımcısı

Ek:İlgi (b) yazı ve ekleri (3 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.04.2022-E.344864

Evrak Tarih ve Sayısı: 21.04.2022-E.344841

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-48193890 20.04.2022
Konu : Araştırma İzni

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 13.04.2022 tarihli ve 338699 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Merve ERİN'in **"Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Dönemindeki Çevrimiçi Derslere ilişkin Görüşlerinin Belirlenmesi"** konulu çalışması kapsamında İlimize bağlı ortaokullarda uygulama yapma talebi ilgi (a) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek: Uygulama Araçları

Dağıtım:
Gereği: Bilgi:
Gazi Üniversitesi B Planı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 12.04.2022-E.337986

GÖRÜŞME BİLGİLENDİRME FORMU

Merhaba, benim adım Merve ERİN. Gazi Üniversitesi'nde yüksek lisans çalışmamı yapmaktayım. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma yapmaktayım ve sizinle de içinde bulunduğumuz pandemi döneminde katıldığınız çevrimiçi dersler hakkında konuşmak istiyorum. Bu nedenle sizin, bu görüşmedeki düşüncelerinizi paylaşmanız oldukça önemli ve yol gösterici olacaktır.

1. Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizli olup bu bilgiler benim ve danışmanlık aldığım hocalarım dışında kimse tarafından bilinmeyecektir.

2. Görüşmede doğru-yanlış cevap diye bir ayrım yoktur. Hiç kimse belirttiği duygu ve düşüncelerinden dolayı yargılanmayacak, aksine önemle üzerinde durularak çözüme yönelik doğru bilgiler oluşturulacaktır. Bu nedenle, konuya ilişkin duygu ve düşüncelerinizi tüm içtenlik, samimiyetle ve özgürce belirteceğinizi umuyor, bu konuda sizlere teşekkür ediyorum.

3. Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

4. Görüşmenin yaklaşık 30-45 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Görüşme Soruları

1. Covid- 19 döneminde çevrimiçi derslere katılmak için ihtiyaç duyulan bilgisayar, internet, kamera vb. sahip misiniz? Değilseniz bunlara nasıl eriştiniz? Kardeşiniz var mı? Onunla ortak mı kullandınız yoksa kişisel olarak var mı? Eğer ortak kullanıyorsanız ders saatleriniz çakıştığında süreci nasıl yönettiniz? Ailenizin bu imkanları sağlamak için zorlandığını düşünüyor musunuz?
2. Covid- 19 döneminde çevrimiçi derslerde kullandığınız platformlar nelerdir?
3. Bu platformlar aracılığıyla katıldığınız çevrimiçi dersleri nasıl değerlendirirsiniz? (Kullanışlı mıydı, verimli miydi, herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?)
4. Size göre, katıldığınız çevrimiçi derslerden hangileri verimli hangileri daha verimsizdi? Neden?
5. Çevrimiçi derslerin daha verimli olması için ne tür tedbirler alınmalıdır?
6. Çevrimiçi derslerden önce hazırlık yaptınız mı? Yaptıysanız nasıl?

Evrak Tarih ve Sayısı: 12.04.2022-E.337986

7. Covid- 19 döneminde çevrimiçi derslerde desteğe ihtiyaç duydunuz mu?
    - Size kimler destek oldu?
    - Sizin için neler yaptılar?
8. Çevrimiçi derslerde öğretmenlerin not verme süreci hakkında ne düşünüyorsunuz?
    - Sınav oldunuz mu? Sınavlar nasıl yapıldı?
    - Nasıl ödevler verildi? Değerlendirilme şekli nasıldı?
    - Not verme sürecinin objektifliği (adil oluşu), konusunda ne düşünüyorsunuz?
9. Sizce, Çevrimiçi derslerin avantajları ve dezavantajları nelerdir?
10. Çevrimiçi dersler yüzyüze eğitimin yerine geçebilir mi? Neden?
11. Çevrimiçi dersler yüzyüze eğitime destek olarak kullanılabilir mi? Neden?
12. Çevrimiçi derslere yönelik motivasyonunuz nasıldı?
    - Motivasyonuzu düşüren faktörler nelerdir?
    - Motivasyonuzu olumlu etkileyen faktörler nelerdir?
13. Çevrimiçi eğitim bireysel ders çalışma durumuzu etkiledi mi?
14. Çevrimiçi ders döneminde çevrimiçi ya da yüz yüze özel ders, kurs vb. şekilde takviye aldınız mı? Aldıysanız hangi derslerden? Neden takviye ders alma ihtiyacı duydunuz?

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...